

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΖΩΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ—ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ

Θ. ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
Μ. ΠΑΥΛΟΥ

-
- ΒΑΤΡΙΧΗΡΗ—Οι γυναίκες (μετ. Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ)
C. DE NOAILLES—Βραδινή Γαλήνη (μετ. Γ. Κοτζιούλα)
ΡΟΝΣΗΡ—Sonetto
ΠΩΛ ΦΟΡ—Μπαλλάντα
ΓΟΓΟΛ—Ο Μαγεμένος τόπος (μετ. Β. Σεμερτζίδα)
N. SEGUR—Ε. Μπέρξον (μετ. ΕΙρήνη)
Κ. ΘΡΑΚΙΩΤΗ—Τὸ Εὐπνῆμα
Ε. ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ—'Αγάπη ποὺ σβύνει
Κ. Δ. ΜΑΛΛΗΜΟΥ—'Ερωτικὸς Χαμὸς
Λ. ΙΠΚΩΒΙΔΟΥ—Καλῶς ἦρθες
N. SEGUR—Νίτσε (τέλος)
Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ—'Ελεγεία
ΜΟΝΑΞΙΩΤΗ—Χαρομόσυνη εἶδηση
ΓΡΗΓΟΡΗ.—'Αρχαϊκὸ εἰδύλλιο
Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑ—'Η Δημοικὴ καὶ ἡ αἰσθητικὴ της
Εἰκόνες: Γαλάνη, Σημειώματα, Βιβλιοκομισίες ('Ηρακλῆς καὶ 'Ομφά-
λη τοῦ Δ.'Αλεξίου, Φωνές χωρὶς ἦχο Γρ. Θεοχάρη) 'Εκθέσεις ('Ηλ. Ζιό-
γα). Γιὰ τὸν Ντύρεο, Φοιτητικὰ (Φοιτητικὴ Συντροφίᾳ, Συστάτιο προ-
σφύγων φοιτητῶν), Βιβλιογραφία, Χωρὶς Γραμματόσημο κ.τ.λ.
-

ΓΡΑΦΕΙΑ
ΣΥΝ)ΣΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ
Τετ. 31 ἀριθ. 107

ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡ. 5

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΖΩΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΥΝ)ΣΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ

Τετράγ. 31ον ἀριθ. 107

Θ. ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ

Μ. ΠΑΥΛΟΥ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ : έσωτερικού χρονι έτακη δραχ. 60.
έξωτερικού » φρ. Έλβετικά 8 ή λίρ. 0,8 ή δολ. 2.
γ.ά τούς φοιτητές και σπουδαστές δρα. 50.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ κ' έμβάσματα Διεφθύνονται σιόν Διεφθυντή κ. Μιχαήλ Παύλου
Συν)σμός Βύρωνος ένταύθα

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟ-
ΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

= ΧΡ. ΓΑΝΙΑΡΗ —

3 όδός Σοφρακλέους 3

1. Βίλλσορ: Ο πρωτόγονος άνθρωπος 25==
2. Μπέρξον: Φιντάσματα και όνειρα δρα. 20—
3. Τίμερα: Αφροδίτιος ήθ. κήδρ. 30
4. Σμίθ: Η φιλοσοφία της ήδονής δρα. 20—
5. Λίπς: Η έλευθερία της βουλήσεως δρα. 30==
6. Τρότσκυ: Ηζωή του Λενίν δρα. 35

ΣΗΜ. Στους αγοραστές όλης της σειράς στέλλονται για 150 δραχ. μέσ χωρίς τά ταχ. τέλη.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Γ. Β. ΣΙΛΕΙΟΥ

=ΣΤΑΔΙΟΥ=

ΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ
ΚΑΙ—ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΚΑΙ

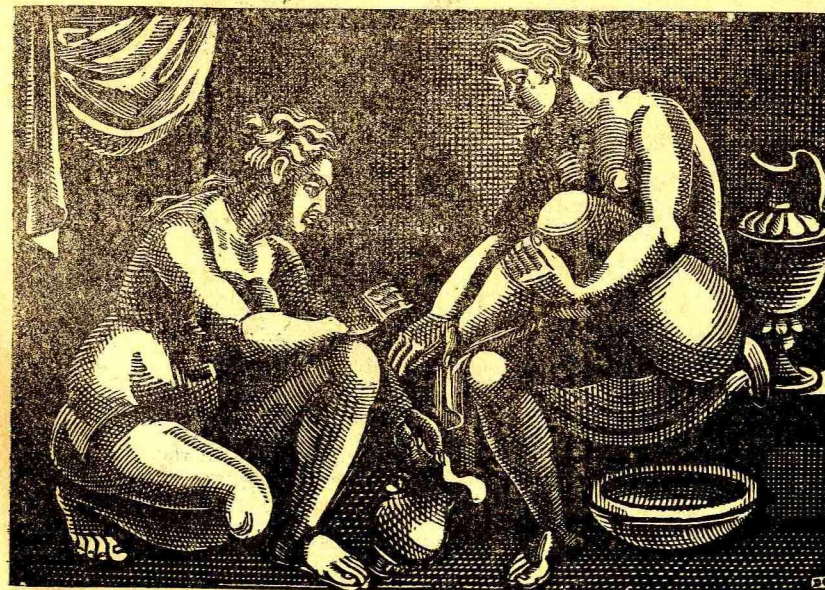
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τό άριστοέργημα του Ντοστογιέφ-
σκη = Ο ΗΑΙΘΙΟΣ==
Τόμοι 1—4 δραχ. 60

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΖΩΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΓΑΛΑΝΗ

ΣΤΟ ΛΟΥΤΡΟ

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

(Απ τις παροιμίες του ΒΑΤΡΙΧΑΡΗ)

Στὸν ὠκεανὸ τῶν φαρμακιῶν τοῦ κόσμου
μακρυνὸ δὲ θά κάναμε ταξίδι.
* Ἄν μὲ τὲς φλογερές, γλυκὲς ματιές τους
δὲ μᾶς ἐσταματοῦσαν οἱ γυναῖκες.

(Ἀνέκδοτο) Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ (Χριστούγεννα 1903)

COMTESSE DE NOAILLES

ΒΡΑΔΙΝΗ ΓΑΛΗΝΗ

Ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴν κομισμένη
προτεύουσα ἢ σελήνη ἀπόψε χύνει
τὴν ἐπαρχιώτικὴ τῆς τῆ γαλήνη.
Κάποιο ρωλόι, μεσάνυχτα σημαίνει.
— Μὲς ἀπὸ τὰ πέπλα τῆς νυχτός, ποῖος ξέρει
σὰν πῶς, σημαίνει ἀπόμαζα καὶ τόσο
γλυκοὶ οἱ καθάριοι του ἤχοι φτάνουν ὅσο
ποῦ λέξ κ' ἓνα λευκὸ πῶς πέφτει ἀστέρια
στὸ κάθε χτύπημά του ἀπὸ τὰ αἰθέρια:
— Δώδεκα χτύποι, ἄργοι, τραγουδιστοὶ
κ' ἤσυχτοι σὰ σὲ ξύλινο κουτί,
νομίσματα, ἀσημένια, ἀπὸ τὰ χέρια.

PONZAP

ΣΟΝΕΤΟ

Σοῦ στέλνω ἓνα μπουκέτο πὸ τὸ χέρι
διάλεξε ἀπὸ λούλουδα ἀνοιγμένα,
ποῦ ἂν δὲν τάκοβα ἀπόψε ἐγώ, ποῖος ξέρει,
καταγῆς αἴθριο θάταν πεταμένα.

Τοῦτο ἄς σοῦ δείχνει σίγουρα ὀλοένα
πῶς, ἀγκαλιὰ τὰ κάλλη σου κ' ἀνθοῦνε,
σὲ λίγον καιρὸ θάναυ μαραμμένα
καὶ σὰ λουλούδια ξάφνου θά χαθοῦνε.

Φεύγει ὁ καιρός, φεύγει ὁ καιρός, κυρά μου,
ὄχι ὁ καιρός, μὰ ἐμεῖς φεύγουμε, ὠϊμένα!
καὶ θε νὰ ξαπλωθοῦμε ὅλοι μας χάμου,

Κι' οἱ ἔρωτες πὸ γι' αὐτοὺς τώρα μιλοῦμε
θά ξεχαστοῦνε πειὰ, ὅταν δὲ θά ζοῦμε
γι' αὐτό, ὅσο εἶσαι ὦρια, ἀγάπα με κ' ἔμένα.

ΠΩΛ ΦΟΡ

ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ

Αὐτὴ ἢ κοπέλλα πέθανε, πέθανε στὶς ἀγάπες τῆς.
Στὸ γῶμα τὴν ἐθάψανε, τὴ θάψαν τὰ χαράματα.
Τὴν ἐξαπλώσαν μόνη τῆς, μόνη μὲ τὰ στολίδια τῆς.
Τὴν ἐξαπλώσαν μόνη τῆς, μόνη στὸ νεκροκρέβατο.
Γυρίσανε χαρούμενα, χαρούμενα σὰν ἔφεξε.
«Τραγοῦδῆσαν χαρούμενα, καθέννας τὴν ἀράδα του.
Αὐτὴ ἢ κοπέλλα πέθανε, πέθανε στὶς ἀγάπες τῆς».
Σὰν κάθε μέρα πῆγανε, πῆγανε στὰ χωράφια τους.

Μεταφραστῆς Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

Ο ΜΑΓΕΜΕΝΟΣ ΤΟΠΟΣ

«ΓΕΓΟΝΟΣ ΠΟΥ ΤΟ ΔΙΗΓΗΘΗΚΕ Ο ΔΙΠΚΟΣ ΤΗΣ ΕΔΩ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

Μὰ τὸ Θεό, βαρέθηκα πλειά νὰ διη-
γᾶμαι ! μὰ ἐσεῖς τί νομίζετε ; Ἀλήθεια
στενοχωριέμαι. Διηγῆσου καὶ διηγῆσου,
δὲν μπορῶ νὰ σᾶς ξεφορτωθῶ ! Ἔ ! δρι-
στε. Θὰ διηγηθῶ, μὰ...μὰ...γιὰ τελεφταῖα
φορὰ. Μὰ, νὰ ἐσεῖς λέγατε ὅτι τάχα ὁ ἄν-
θρωπος μπορεῖ καθὼς λένε νὰ κυριαρ-
χῆσει πάνω στὶς ἀκάθαρτες ψυχές. Ἀπὸ
βέβαια εἶναι δυνατὸ, ἂν καλοσκεφετῆς,
γίνονται στὸν κόσμον τέτοια πράματα. Μὰ
ὡστὸτο μὴν τὸ λέτε, σὰν θελήσει νὰ τὰ
μπερδέψει ἢ διαβολικὴ δύναμη θὰ τὰ
μπερδέψει, μὰ τὸ Θεὸ θὰ νὰ μπερδέψει !
Ὅριστε νὰ διῆτε. Ὅλοι-ὄλοι εἴμαστε τέσ-
σερις νομάτοι στὸν πατέρα μου. Τύτες
ἐγὼ ἀκόμα ἤμουνα κουτός, τὸ ὄλον θά-
μουνα ἔντεκα χρονῶ, ἀλλὰ τί; ὄχι ἔντεκα.
Θυμᾶμαι σὰν τώρα, ὅταν μιὰ φορὰ ἔτρε-
ξα στὰ τέσσερα καὶ ἄρχισα νὰ γαβγίζω
σὰ σκύλος. Ὁ πατέρας μου μὲ φώναζε
κουνώντας τὸ κεφάλι. Ἀἱ, Θωμᾶ ! Θω-
μᾶ ! καιρὸς γιὰ παντρεία καὶ σὺ κάνεις
τρέλλες σὰν ἓνα ἀλογατάκι ! Ὁ παπποῦς
ζοῦσε τότες ἀκόμα καὶ στὰ πόδια Θεὸς
σχωρῆστονα ἦταν ἀρκετὰ γερός. Κάπο-
τες ἦτανε...μὰ νὰ διηγᾶμαι ἔτσι ; Ὁ ἕνας
σκαλίζει στὴν σόμπα ὀλάκερον ὦρα γιὰ
κάρβουνο γιὰ τὴ πίπα του, ὁ ἄλλος
γιὰ κάψι ἔτρεξε πίσω ἀπ' τὴν ἀποθήκη.
Ἀλήθεια τί εἶνε ἀπτό ! Καλὰ θεληματι-
κά, μὰ ἐφ' ὅσον μονάχοι σας μὲ ἀναγ-
κάσατε, ἂν εἶναι, νὰκοῦτε, νὰ ἀκοῦτε !
Ὁ πατέρας ἀκόμα στὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς
πῆγε στὴ Κοιμαία. Καπνὸ γιὰ πούλημα.
Μονάχα δὲ θυμᾶμαι πόσα κάρα εἶχε
γεμίσει, μὰ νομίζω πὸς ἦτανε δύο τρία.
Ὁ καπνὸς τότε ἦτανε στὴν ἀξία του.
Μαζύ του πῆρε τὸν τρίτο ἀδερφὸ μου
γιὰ νὰ συνηθίσει ἀπὸ νωρὶς στὸ τσιμο-
κουβάτ. (1) Εἴχαμε μῆνες : ὁ παπποῦς, ἢ
μητέρα, ἐγὼ κ' ὁ ἀδερφός μου κ' ἀκόμα
ὁ ἀδερφός μου ! Ὁ παπποῦς ἐφύτρεψε

περιβόλι ἀκριβῶς στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου
καὶ πέρασε νὰ ζεῖ στὸ κούριν (2). Ἀπτό
ἦτανε γιὰ μᾶς, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε
ἄσκημο. Ἀλλῆνα φορὰ ἅμα ἔτρωγες τὴν
ἡμέρα τόσα ἀγκούρια, πεπόνια, ρεπάνια,
κρεμύδια, στραγάλια, ὥστε στὴν κοιλιὰ
μὰ τὸ Θεὸ, ἦτανε σὰ νὰ φώναζαν κοκό-
ροι. Μὰ ἦτανε καὶ καλὸ. Ὁ δρόμος ἀπὸ
διαβάτες ἦτανε γεμάτος. Ὁ καθέννας θέ-
λει νὰ κολατσίσει μὲ καρπούζι ἢ μὲ πε-
πόνι καὶ ἀκόμα κότες, ἰνδιάνους, ἀβγά
ἅμα ἀπ' τὰ περιχώρα φέρνανε γιὰ ἀντάλ-
λαγμα. Ἡ ζωὴ ἦτανε καλὴ. Ὅμως στὸν
παπποῦ πότερο ἀπ' ὅλα ἦταν ἐφχάριστο
πρὸ τὴν ἡμέρα περῶνανε πολλὰ κάρα μὲ
τοὺς τσουμακοῦς. Ξέρετε, οἱ ἀνθρώποι οἱ
γυρισμένοι σὰν ἀρχίσουνε νὰ διηγῶνται
—μονάχα τὰ ἀφτιά σου νὰ κρεμάσεις.
Καὶ στὸν παπποῦ ἀπτό ἦτανε σὰν στὸν
πεινασμένο ποῦχει γαλουσκί (3). Ἀλλο-
τες συνέβαινε νὰ συναντηθεῖ μὲ παληοῦς
γνωστοὺς (τὸν παπποῦ ὁ καθέννας τὸν
ἤξερε). Μπορεῖτε νὰ κρίνετε μόνοι σας,
τὶ γίνεται σὰν μαγειροῦνε γέροι, τάρα,
τάρα, τότες καὶ τότες, τέτοιο καὶ δόστου
λοιπόν ! Θυμῶνται ὁ Θεὸς ξέρει πόσον
καιροῦ πράματα.

Μιὰ φορὰ, ἔ ! νὰ, ἀλήθεια, σὰν νὰ συ-
νέβηκε τώρα. Ὁ ἥλιος ἄρχισε πλειά νὰ
κάθεται, ὁ παπποῦς περπατοῦσε στὸ πε-
ριβόλι καὶ σήκωνε ἀπ' τὰ πεπόνια τὰ φύλ-
λα μὲ τὰ ὀποῖα τὰ σκέπαζε τὴν ἡμέρα
γιὰ νὰ μὴν τὰ κάψει ὁ ἥλιος.

«Κοίτα Ὅσκαπ» λέω στὸν ἀδερφὸ μου
«νὰ, σκουμακὶ ξεχωνται !»

«Ποῦ εἶναι οἱ σκουμακί ;» εἶπε ὁ παπ-
ποῦς, βάζοντας σημάδι στὸ μεγάλο πε-
πόνι γιὰ νὰ μὴ τυχὸν καὶ τὸ φᾶνε. Στὸ
δρόμο σερονόντουσαν καμὰ ἑξαριά βοδά-
μαξα. Μπροστὰ ἐρχόταν ὁ τσουμακ μὲ
γκρίζο πλειά μουστάκι. Ποιχοῦ φτάζει
καμὰ—πῶς νὰ σᾶς πῶ;—δεκακιὰ βήμα-
τα, σταμάτησε. «Γειά σου Μαξίμ ! Νὰ

(1) Ἡ συνήθεια νὰ πηγαίνει κανέννας μὲ
κάρο πρῶματεια ἀπ' τὸνα μέρος στᾶλλο.

(2) Δωμάτιο φτιαγμένον ἀπὸ καλάμια.
(3) Σοῦπα πῶχει κομμάτια ζύμης μέσα.

πὸν τόφερο ὁ Θεὸς νάνταμωθοῦμε!» Ὁ παπποῦς μισόκλεισε τὰ μάτια. «Ἄ! γειά σου! γειά σου! ἀπὲ πὸν σὲ φέρνει ὁ Θεός; καὶ ὁ Μπολιάτοκα εἶν' ἐδῶ χάμω; Γειά σου: γειά σου! ἀδερφέ; Τὶ διάολο! μὰ ἐδῶ χάμω εἶν' ὄλοι! Κι' ὁ Κρουτο-τρατσένκο! κι' ὁ Πιστιρίτσα καὶ ὁ Κοβελιὸν καὶ ὁ Σπέσκο! Γειά σας! Ἄ! χά, χά! χό, χό!» Καὶ δόστου τὰ φιλιὰ. Λύσανε τὰ βόδια καὶ τὰφήσανε στὸ δρόμο νὰ βόσκουνε στὰ χορτάρια. Τὰ ἀμάξια τὰφήσανε κι' ἀφτὰ στὸ δρόμο. Κι' οἱ ἴδιοι καθήσανε κύκλο μπρὸς στὸ κοῦριν καὶ ἀνάψανε τὰ τομπούκια τους. Μὰ πὸν ἐδῶ χάμω καιρὸς γιὰ τομπούκι, ἀπ' τίς διήγησες; Ὑστερις ἀπ' τὰπόγεμα, ἀρχίνησε ὁ παπποῦς νὰ κερνάει τοὺς μουσαφρέουσ με πεπίνι. Νά, ὁ καθέννας πέρνοντας ἀπ' ἕνα πεπόνι καὶ καθαρίζοντάς το καλὰ-καλὰ με μαχαιράκι καὶ μετὰ κόνοντας με τὸ δάχτυλο ἀπὸ μια τρυπίτσα ρουφάγανε τὸ σιρόπι καὶ κατόπι ἀρχίνισαν νὰ τὸ κόβουνε σὲ κομματάκια καὶ νὰ τὰ βάζουνε στὸ στόμα τους.

«Ἐ! τεῖναι ἀφτὸ παιδιά;» εἶπεν ὁ παπποῦς, «ἀνοίξατε τὰ στόματά σας;» χορέβετε σκυλιῶν παιδιά! Ποῦναι Ὁσκάπ ἢ κορνέτα σου; Γιὰ τὸ καζατίσκ! Θωμά τὰ χέρια σου στὴ μέση! Ἐ! νὰ ἔτσι! Γέι, γόπ!» Ἐγὼ τότες ἤμουνα μικρὸς καὶ σβέλιτος. Γεράματα καταραμένα! Τώρα πλειὰ δὲ θὰ πάω ἔτσι. Ἄπ' ἐκεῖνες ὄλες τίς φιγοῦρες τὰ ποδάρια σκοντάφτουνε. Πολὺν ὄρα μας κοιτοῦσεν ὁ παπποῦς καθισμένους με τοὺς τσουμακούς. Ἐγὼ κοιτῶ πὼς τὰ πόδια του δὲν στέκονται στὸν τόπο. Ἐτσι σὰν κάτι νὰ τὰ τραβοῦσε. «Κοίτα Θωμά», εἶπεν ὁ Ὁσκάπ, «ἀν ὁ παλιόγερος δὲ σηκωθεῖ νὰ χορέψει! Τὶ νομίζετε λοιπόν; Δὲν εἶχε κρατήθηκε! Θέλησε ξέρετε νὰ δείξει τὸν ἑαφτό του μπρὸς στοὺς τσουμακούς. «Διέστε διάλου παιδιά! σάμπως ἔτσι χορέβανε; νὰ πὼς χορέβουνε!» εἶπεν ἀφτὸς καὶ σηκώθηκε στὰ πόδια τεντώνοντας τὰ χέρια καὶ χτυπώντας τὰ τακούνια.

Ἐ, τί νὰ πεῖ κανέννας, χορέβε ἀφτὸς, χορέβε ἔτσι πὸν νὰ μπορεῖ νὰ παραβγεῖ με τὸν καλήτερο. Ἐμεῖς παραμύριασε

κι' ὁ παλιόγερος ἀρχίνησε με τὰ πόδια του, στὸ ἴσιο μέρος ποῦντανε κοντὰ στ' ἀγκούρια νὰ κάνει διάφορες φιγοῦρες. Μόλις ὅμως ἔφταξε στὴ μέση νὰ ἤθελε νὰ κάνει κάτι δικό του στὸν ἀγέρα—τὰ πόδια δὲν σηκώνονται! Τὶ χαμός! Ἐαναπήρε φόρα' ἔφταξε στὴ μέση μὰ δὲν παραπέρνει! ὅτι θέλεις κάνε, δὲν πέρνει καὶ δὲν πέρνει! Τὰ ποδάρια του, σὰν ξύλινα γενήκανε. «Κοίτα διαβολικό μέρος! γιὰ κοίτα σατανικό καταφύγιο! Μπερδέβεται τὸ τέρας, ὀχτὸς τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς! Μὰ πὼς νὰ γένει ριζίλι μπροστὰ στοὺς τσουμακούς; ξανὰ πῆρε φόρα καὶ ἄρχεψε με προσοχή, με ἀγάπη νὰ κοιτάει: μέχρι τὴ μέση. Ὁχι δὲ βγαίνει καὶ ἄλλο τίποτις! Ἄ! καταραμένε σατανά! νὰ πνιγεῖς με σάπιο πεπόνι! μωρὸ νὰ ψοφίσεις, παιδί σκυλιῶ! Νά στὰ γεθάματα, τί ρεζιλίκα με κάνει!» Καὶ πραγματικά, κάποιος πίσω γέλαγε. Γύρισε νὰ διῆ: μήτε περιβόλι, μήτε τσουμακοί. Τίποτα, πίσω καὶ μπροστὰ' στὰ πλάγια ἴσια πεδιάδα. «Ἐ! σσσ...νὰ σου!» Ἄρχεψε νὰ μισοκλείνει τὰ μάτια.—Τὸ μέρος νομίζω πὼς δὲν εἶναι τελειωτικά ἀγνωστο; ἀπ' τὴ μιὰ μεριά δάσος, πίσω ἀπ' τὸ δάσος στεκότανε κάποιος στύλος καὶ φαινότανε μακρὰ στὸν Ὀυρανὸ. Τὶ χαμός; Μὰ εἶναι ὁ περιστερεώνας τοῦ παπᾶ τὸ χωράφι. Ἄπ' τὴν ἄλληνα μεριά, ἐπίσης κάτι γκρίζο φαίνεται. Πρόσεξα καλύτερα' εἶναι τὸ ἄλῶνι τοῦ Βολότσαγο τοῦ γραφιᾶ Νὰ πὸν μὲφερεν ἡ ἀκάθαρτη ψυχὴ. Τριγυρόντας σκόνταψε σ' ἕνα δρομάκι. Φεγκάρι δὲν εἶχε. Ἄσπρο σημάδι φαινότινε μεσ' τὰ σύγγεφα ἀντὶς ἀφτό. «Ἄβριο θὲ νάχει μεγάλον ἀγέρα!» σκέφτηκεν ὁ παπποῦς. Κοίτα, παράμερα ἀπ' τὸ δρομάκι σὲ μικρὸν ὕψωμα ἀναψε κερί. «Κοίτα!» Ὁ παπποῦς στάθηκε, ἔβαλε τὰ χέρια στὴ μέση καὶ κοιτάει. Τὸ κερί ἔσβησε. Λίγο πάρα πέρα ἀναψεν ἄλλο. «Θησαβρός!» φώναξεν ὁ παπποῦς, «ἐγὼ βάνω Θεὸς ξέρει τι, ἀν δὲν εἶναι θησαβρός!» Καὶ ὅταν πλειὰ ἔφτυξε μέσα στὶς χουφτες του γιὰ νὰ σκάψει—μὰ εἶδε πὼς δὲν εἶχε μαζύ του μήτε κασμά, μήτε φκιάρι. «Ἄχ, κρῖμα! μὰ—ποὺς ξέρει—δὲν εἶναι ἀνάγκη γιὰ πολὺ σκάψιμο, φτάνει.

μόναχα νὰ βγάλω λίγο χῶμα! καὶ νάσου ἀφτὸς εἶν' ἐκεῖ ξεπλωμένος, περιστεράκι μου! Τὶ νὰ κάνω; νὰ σημαδέσω τοῦλάχιστον τὸ μέρος, γιὰ νὰ μὴν τὸ ξεχάσω ὕστερις; Καὶ σέρνοντας ἔφερεν ἕνα μεγάλο κλαδί δέντρου σπασμένο ἀπὸ καταιγίδα καὶ τῆριξε πάνου σὲ κεῖνο τὸ ὕψωμα ὅπου ἀναβε τὸ κερί καὶ τράβηξε τὸ δρόμο του.

Τὸ νέο δάσος ἀπ' τίς βαλανιδιὲς ἀρχεψε νᾶραιώνει. Φάνηκε φράχτης. «Ἐ! ἔτσι δὲν ἔλεγα γώ!» διαλογίστηκεν ὁ παπποῦς, «ὅτι αὐτὴ εἶναι τοῦ παπᾶ ἡ λεβάντα! (1) Νὰ καὶ ὁ φράχτης του! Μήτε χιλιόμετρο τώρα δὲν εἶναι μέχρι τὸ περιβόλι.»

Ἄργα, μὰ ὥσπότε ἦτε σπιτι. Μήτε γαλουσκὶ θέλησε νὰ φάει. Μόναχα ξυπνόντας τὸν ἀδερφόν του Ὁσκάπ, ρώτηξε ἂν πρὸ πολλῆς ὥρας φύγανε οἱ τσουμάκι καὶ ντυλίχτηκε μεσ' τὸ πάπλωμα. Καὶ ὅταν ὁ ἄλλος ἀρχεψε νὰ ρωτᾶ: «Τὶ διάολο γέννηκες σήμερα παπποῦ;» «Μὴν τὰ ρωτᾶς» ἀπάντησεν ἀφτὸς καὶ ντυλίχτηκε πιότερο καλὰ μέσα στὸ πάπλωμα. «Μὴν τὰ ρωτᾶς Ὁσκάπ καὶ θάσπρισουνε τὰ μαλλιά σου!» Καὶ ἀρχίνησε νὰ ρουχαλίζει ἔτσι πὸν τὰ σπουργιτια πὸν εἶχινε μαζεφετῆ στὸ περβόλι, πετάξανε ἀπ' τὸ φόβη τους στὸν ἀγέρα. Μὰ πὸν νὰ κοιμηθεῖ; Τὶ νὰ πεῖ κανέννας, πονηρὸς ἦτανε—Θεὸς νὰ τοῦ δώσει τὸ οὐράνιο βασίλειο!—μποροῦσε πάντα νὰ ξεφύγει. Ἄλλες φορὲς τέτοιο σκοπὸ σὲ τραγούδαγε πὸν δάγκωνες καὶ τὰ χεῖλια σου! Τὴν ἄλληνα μέρα, μόλις ἀρχεψε νὰ σουρουπώνει, ὁ παπποῦκας φόρεσε τὴ σβύτκα (1), ζώθηκε κάτω ἀπ' τὴν ἀμασχάλη του τὸν κασμά καὶ τὸ φκιάρι, φόρεσε στὸ κεφάλι τὸ καπέλλο, ἦπαι ξηνὸ ἀπ' τὸ κύπελλο, σκούπιξε τὰ χεῖλια του με τὴν ἄκρη τῆς σβύτικας καὶ τράβηξεν ἔτσι γιὰ τοῦ παπποῦ τὸ χωράφι. Νά, πέρασε καὶ τὸ φράχτη καὶ τὸ χαμηλὸ δάσος ἀπ' τίς βαλανιδιὲς. Μεταξὺ τοῦ δέντρου σέρνεται δρομάκι πὸν βγάνει στὴν πεδιάδα. Νομίζω πὼς ἡ ἴδια εἶναι. Βγῆκε καὶ στὴν πεδιάδα—τὸ μέρος ἀκριβῶς σὰν τὸ χτε-

(1) Μισὸ παλτό.

σινό. Νὰ καὶ ὁ περιστερεώνας, ἀλλὰ τὸ ἄλῶνι δὲν φαίνεται. «Ὁχι ἀφτὸ δὲν εἶναι κεῖνο τὸ μέρος. Θάνα πλειὸ μακρὸν. Πρέπει ὡς φαίνεται νὰ γυρῶ πρὸς τὰ ἄλῶνι!» Γύρισε πίσω καὶ ἀρχίνησε νὰ παγαίνει ἀπ' ἄλλο δρόμο—τὸ ἄλῶνι φαίνεται, μὰ ὁ περιστερεώνας ὄχι! Πάλι γύρισε πίσω, κοντὰ στὸν περιστερεώνα—τὸ ἄλῶνι κρύφτηκε. Στὴν πεδιάδα σὰν ἐπίτηδες ἀρχεψε νὰ ψυχάλιζει. Ἐτρεξε πάλε πρὸς τὰ ἄλῶνι—ὁ περιστερεώνας χάθηκε ἢ πρὸς τὸν περιστερεώνα—τὸ ἄλῶνι κρύφτηκε! «Ἄ! νὰ μὴν προφτάξεις νὰ διεῖς τὰ παιδιά σου, καταραμένε σατανά!» Καὶ τὴν ἴδια στιγμή ἀρχεψε νὰ βρέχει σὰν ἀπὸ κουβῆ. Βγάζοντας τὰ καινούργια ποδήματα καὶ ντυλίζοντας τα γιὰ νὰ μὴ ζαρώσουνε ἀπ' τὴ βροχὴ, ἀρχίνησε νὰ τρέχει ἔτσι σὰν καροτσιέρης κανενὸς ἀφέντη. Μπῆκε μεσ' τὸ κοῦριν, βρεμένος μέχρι τὸ κόκκαλο, σκεπάστηκε με τὸ τουλοῦπ (2) καὶ ἀρχεψε νὰ μουμουρίζει κάτι μεσ' ἀπ' τὰ δόντια καὶ νὰ βρίζει τὸ διάολο με τέτοια λόγια πὸν δὲν ἔχω ἀκόμα ἀκούσει ἀπ' τὸν καιρὸ πὸν γεννήθηκα. Μαρτυρῶ ἐγὼ ἀλήθεια πὼς θὰ κοκκίνιζα ἂν ἀφτὸ γενότανε μέρα μεσημέρι. Τάλλο πρῶτ' ἐξυπνησα καὶ κοιτῶ: ὁ παπποῦς πλειὰ γυνοῦσε στὸ περβόλι σὰ νὰ μὴ συνέβηκε τίποτις καὶ σκέπαζε τὸ καρπούτσια με φύλλα. Στὸ φαί πάλε ὁ γέρος νὰ λείει ἀρχεψε καὶ νὰ τρομάζει τὸν μικρότερο ἀδερφὸ ὅτι θὰ τὸν ἀλλάξει με κότες ἀντὶς με καρπούτσια. Κι' ὅταν ἔφαγε πλειὰ, ἔκανε ἀπὸ ξύλο φλογέρα κι' ἀρχίνησε νὰ παίζει καὶ μᾶς ἔδωκε πεπόνι γιὰ νὰ παίξουμε γυρισμένο στὰ τρία, σὰ φεῖδι. Τὰ τέτοια πεπόνια ἀφτὸς τάλεγε τούρκακα. Τώρα ἐγὼ τέτοια πεπόνια δὲν ἔχω διεῖ πουθενά κι' ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς οἱ σπόροι τοῦ δοθήκανε ἀπὸ μακρὰ. Πρὸς τὸ βράδυ ἀφοῦ φάγαμε, ὁ παπποῦς πῆρε τὸν κασμά καὶ πῆγε νὰ σκάψει στὸ περβόλι γιὰ τοὺς ἀργούς σπόρους. Ἄρχεψε νὰ κερνάει μπροστὰ ἀπὸ κεῖνο τὸ μαγεμένο τόπο. Δὲν κρατήθηκε γιὰ νὰ μὴ μουμουρίσει μεσ' ἀπ' τὰ δόντια. «Καταραμένο μέρος!» Ἦρτε στὴ μέση ὅπου δὲν μπόρεσε νὰ

(1) Ἐνα εἶδος πάπλωμα ἀπὸ μαλλιά.

χορέψει προχτές και χτύπησε τή γῆς στή καρδιά με τόν κασμά. Κοίτα— γύρω του ἡ ἴδια πεδιάδα : ἀπ' τὸνα μέρος εἶναι ὁ περισσότερώνας κ' ἀπ' τ' ἄλλο μέρος τ' ἀλῶνι. «Ἐ! καλὰ πού σκέφτηκα νὰ πάρω μαζί μου τόν κασμά. Νὰ καὶ τὸ δρομάκι! νὰ καὶ τὸ ὕψωμα. Νὰ καὶ τὸ κλαδί τοῦ δέντρου, ριγμένο! νά, νά, ἀνάβει καὶ τὸ κερὶ! πῶς ὁμως, νὰ μὴν κάνω λάθος!»

Σιγὰ ἔτρεξε σηκώνοντας τὸν κασμά ἀπάνου σὰ νὰθελε νὰ χτυπήσει γουροῦνι πού μπήκε μέσ τὸ περιβόλι καὶ στάθηκε μπροστά στὸ ὕψωμα. Τὸ κερὶ ἔσβηνε: ἀπάνου στὸ ὕψωμα ἦτανε πέτρα με χόρτα στὸ γύρω φυτρωμένα. «Τὴν πέτρα ἀφτήνα πρέπει νὰ σηκώσω!». Σκέφτηκεν ὁ παππας καὶ ἀρχίνητε νὰ σκάφει ἀπ' ὄλες τίς μεριές. Μεγάλη καταραμένη πέτρα! Μά ὡστόσο στηρίζονται τὰ πόδια καλὰ στή γῆς, τὴν ἔσπρωξε ἀπ' τὸ ὕψωμα. «Γοῦ!» ἀντήχησε σ' ὄλην τὴν πεδιάδα. «Γιὰ κεῖ εἶν' ὁ δρόμος σου! τώρα ἡ δουλειὰ θὰ πάει πὺ γλήγορα».

Ἐδῶ ὁ παπούς σταμάτηξε, ἔβγαλε τὴν ταμπακέρα, ἔριξε μέσ τὴ χούφτα καπνὸ καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ τονέ φέρει στή μύτη (ὅταν ξαφνικά, πάνου ἀπ' τὸ κεφάλι του) «φτερονισμό!» φτερονίστηκε κάποιος ἔτσι, πού συστήκανε καὶ τὸ δέντρο καὶ τοῦ παποῦ δλάκερο τὸ μούτρο πιτσιλίστηκε.» Νὰ γύριναγε τουλάχιστο στήν πάντα!» πρόφερε ὁ παπούς σκουπίζοντας τὰ μάτια. Κοιτάχτηκε - δὲν εἶνε κανέναν.» Ὡστε, φαίνεται δὲν ἀγαπᾶ τὸν καπνὸ ὁ διάολος!» συνέχιζεν ἀφτός, βάζοντας τὴν ταμπακέρα στὸν κόρφο καὶ πιάνοντας τὸν κασμά. «Τί κουτὸς εἶναι ἀφτός! τέτοιο καπνὸ μὴτε ἀφτός μὴτε ἡ ὁ παππούς του δὲν ἀξιώθηκε νὰ μυρίσει» Ἄρχεψε νὰ σκάβει - τὸ χῶμα, ἦτανε μαλακό. ὁ κασμάς πάει καλά. Νά! καὶ ἀντήχησε! Πέροντας τὸ χῶμα, εἶδε καζάνι. «Περιστεράκι μου, νὰ πού εἶσαι!» φώναξε ὁ παππούς, βάζοντας ἀπὸ κάτου τὸν κασμά «Ἄ περιστεράκι μου, νὰ πού εἶσαι! «τσιτσιρίσει σὰ πουλιού μύτη, χτυπόντας τὸ καζάνι. Ὁπιστοχώρησεν ὁ παππούς καὶ τοῦπέσεν ὁ κασμάς ἀπ' τὰ χέρια. «Ἄ! περιστεράκι μου, νὰ πού εἶσαι!» βέλαξε τραγίσιο κεφάλι ἀπ' τὴν κορφὴ ταῦ δέν-

τρου. «Ἄ! περιστεράκι μου, τὰ πού εἶσαι!» μούγκρισε ἀροκούδα βγάζοντας τὴ μούρη της πίσω ἀπὸ δέντρου κορμό. Ὁ παππούς ἀνατρίχιασεν. «Μὰ δῶ εἶναι φόβος νὰ πει κανέναν λέξη!» μουμουρίσει. «Ἐδῶ φόβος νὰ πει κανέναν λέξη!» τσιτσιρίσει μύτη πουλιού. «Φόβος νὰ πεις λέξη!» βέλαξε τραγίσιο κεφάλι. «Λέξη νὰ πεις!» μούγκρισε ἀροκούδα. «Γμ!» ψέλλισεν ὁ παππούς καὶ τρόμαξε μόνος του. «Γμ!» τσιτσιρίσει ἡ μύτη. «Γμ!» βέλαξε τραγίσιο κεφάλι. «Γούμ!» μούγκρισε ἀροκούδα. Μὲ τρόμο γύρισε ὁ παππούς.

Θεέ μου, τί νύχτα! μὴτε ἄστρα, μὴτε φεγκάρι. Ἡρεμία γύρω, κάτω ἀπ' τὰ πόδια βράχος χωρὶς τέλος, πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι κρέμεται βουνό, καὶ νά, νά, ἔτσι σὰ νὰ θέλει νὰ πέσει πάνου του! Καὶ φαίνεται ὅτι ἀπὸ πίσω ἀπ' τὸ βουνὸ εἶναι κάποια μούρη. Οὐ! οὐ! μύτη σὰ γούνα ποδὸς τίς τρύπες τῆς μύτης χωράει ἀπ' ἕνας κουβάς νερό! τὰ χεῖλια μὰ τὸ Θεὸ εἶναι σὰν δύο τοῦβλα! Τὰ σκοτεινὰ μάτια βγήκαν ἔξω κ' ἀκόμα ἔβγαλε καὶ τὴ γλώσσα καὶ κοροϊδέβει! «Ὁ διάλογος μαζί σου!» ψιθύρισε ὁ παππούς, ἀφήνοντας τὸ καζάνι. «Ἀπάνου σου καὶ τὸ θησαυρὸ σου! τί ρυτιδωμένῃ μούρη;» Κι' ἦτανε πλειὰ γιὰ νὰ τρεξε μὰ κοίταξε πίσω καὶ σταμάτησε. Βλέποντας πῶς ὅλα ἦτανε καθὼς πρὶν εἶπε: «Ἀφτὸ μονάχα τρομάζει ἡ ἀκάθαρτη δύναμη!» καὶ ξανάπιασε τὸ καζάνι. «Ὁχι, εἶναι βαρὺ! τί νὰ κάνω! Μὰ δὲν εἶναι γιὰ νὰ τ' ἀφήσουν ἐδῶ χάμω!» Καὶ νὰ μαζέβοντας ὄλες τίς δυνάμεις πιάστηκε ἀπάνου του με τὰ χέρια. «Ἐ! μαζί, μαζί! ἀκόμα, ἀκόμα!» καὶ τόβγαλε. «Οὐχ! τώρα νὰ μυρίσω ταμπάκο!». Ἐβγαλε τὴν ταμπακέρα του. Πριχού ὡστόσο νὰ ρίξει καὶ νὰ ρουφήξει ταμπάκο, κοίταξε τρυγύρω, δὲν εἶναι κανέναν. Νομίζω πῶς δὲν εἶναι μὰ νὰ τοῦ φαίνεται, πῶς τὸ κούτσουρο δέντρου φουσκώνει καὶ λαχανιάζει, φαίνονται ἀφτιά, μάτι κόκκινα χύνονται, τὰ ρουθούνια φουσκώσανε, ζάρωσεν ἡ μύτη ἔτσι σὰν νάτανε ἐτοιμὴ νὰ φτερονιστεῖ. «Ὁχι, δὲ θὰ μυρίσω καπνὸ!» σκέφτηκεν ὁ παππούς κρούβοντας τὴν ταμπακέρα, «πά-

λε θὰ φτύσει τὰ μάτια ὁ σατανᾶς!» Ἄρχεψε γλήγορα τὸ καζάνι κ' ἀρχεψε νὰ τρέχει ὅσον τοῦφτανε ἡ ἀνάσα. Μονάχα ἀκούει ὅτι πίσω καὶ ὄλο καὶ τὰ πόδια του ζώνει με βέργες... «Ἄ! ἄ! ἄ!» φώναξεν ὁ παππούς μονάχα, βάζοντας ὄλη του τὴ δύναμη. Καὶ σὰν ἔφταξε στοῦ παπᾶ τὸ χωράφι, τότες μονάχα πῆρε λίγο τὴν ἀνάσα του. «Μὰ, πού πῆγεν ὁ παππούς;» σκεπτόμαστε μεῖς, τεριμένοντας δύο-τρεις ὥρες. Ἡ μητέρα ἦρτε πλειὰ ἀπ' τὸ χούτορο (1) κ' ἔφερεν ἕνα τσουκάλι ἀπὸ ζεστὴ γαλουσι. Δὲν εἶναι καὶ δὲν εἶναι ὁ παππούς! Ἄρχεψαμε πάλι νὰ τρώμε μονάχοι μας τὸ βραδινό. Ὑστερα ἀπ' τὸ βράδυ ἡ μητέρα ἔπλυνε τὸ τσουκάλι καὶ γύρεβε με τὰ μάτια της πού νὰ χύσει τὰ βρώμικα νερά, γιατί γύρω ὄλο ἦτανε σπαρμένα, ὅταν ξαφνικά βλέπει νάρχεται ἀκριβῶς ἀπάνου της ἡ κουφκα (2).

Στὸν οὐρανὸν ὡστόσο ἦταν' ἀκόμα σκοτεινιά. Ἄπ' τὰ παιδιὰ φαίνεται κάποιο πού παίζοντας κρούφτηκε πίσω ἀπ' τὴν κούφκα καὶ τὴ σπρώχνει. «Νὰ σύμπτωση ἐδῶ νὰ χύσω τὰ νερά» εἶπε καίχυσε τὰ ζεστά νερά τὰ βρώμικα. «Ἄ! ἄ!» φώναξε βραχνά. «Κοίτα, ὁ παππούς! ἔ!, ποῖος ἔρεει! Μὰ τὸ Θεὸ, νόμιζα πῶς βαρέλι σερνότανε! Μαρτυρώ ἂν κ' εἶναι λίγο ἁμαρτία, μὰ ἀλήθεια ἀστεῖο φάνηκε, ὅταν τὸ κάτασπρο κεφάλι τοῦ παπποῦ ἦτανε περιγυμένο με τ' ἀκάθαρτο νερὸ καὶ κρεμόντουσαν γύρω τὰ τσόφλια ἀπ' τὰ καρπούζια καὶ τὰ πεπόνια. «Κοίταξε διάολου γρηά!» φώναξεν ὁ παππούς, σκουπίζοντας τὸ κεφάλι του με τίς ἀκριες τοῦ πονκαμισιού του, «πῶς με ζεμάτηξες!

(1) Τὰ περίχωρα χωριοῦ.

(2) Εἶδος βαρελιού.

σὰν τὸ γουροῦνι παραμονῆς Χριστοῦγεννα! ἔ! παιδιὰ! θὰ σὰς εἶναι τώρα γιὰ κουλούρια! θὰ περπατᾶτε σκυλιῶν παιδιὰ, μέσ τὰ χουσά ρούχα! Κοιτάχτε δῶ χάμω, τί ἐγὼ σὰς ἔφερα!» εἶπεν ὁ παππούς καὶ ἀνοιξε τὸ καζάνι. Τὶ νομίζετε, λοιπόν, πῶς ἦτανε μέσα; Ἐ, τὸ γιालυστερό, σκέφτονται καλά. Ἄ! χουσάφι; ὁμως νά, νά, πού δὲν ἦτανε χουσάφι. Σκουπίδια, λίρες. Ντροπὴ νὰ πει κανέναν τί ἦτανε. Ἐφτυξε ὁ παππούς, πέταξε τὸ καζάνι κ' ὕστερα ἀπ' ἀφτὸ ἔπλυνε τὰ χέρια του.

Κι' ἀπὸ τότες μᾶς ὄρκισεν ὁ παππούς νὰ μὴ πιστέβουμε καμὰ φορὰ στὸ διάολο. «Καὶ μὴ γελαστεῖτε» συχνὰ μᾶς ἔλεγε, «ὅτι κ' ἂν πει ὁ δαχτὸς τοῦ Χριστοῦ, θὰ πει ψέμμα, σκυλιοῦ γυιός! Σ' ἀφτὸν ἀλήθεια δὲν ὑπάρχει μὴτε γιὰ μιὰ πεντάρα τίποτις!» Κι' ἔτσι μόλις ὁ γέρος ἀκουσε πῶς σ' ἕνα μέρος δὲν εἶν' ἡσυχία «γιὰ παιδιὰ νὰ κάνουμε σταβρό!» καὶ φωνάζει «ἔτσι! καλά, καλά!» Κι' ἀρχέψανε νὰ κάνουμε σταβρό. Μὰ κείνο τὸ καταραμένο μέρος ὅπου δὲν χόρεψε γιὰτί δὲ μπόρεσε, τῶφραξε γύρω-γύρω καὶ εἶπε νὰ ρίχνουνε ὅ,τι ἀχρηστο ὑπάρχει. Ὅλα τὰ χορτάκια καὶ τὰ σκουπίδια πού βγάνει ἀπ' τὸ περιβόλι. Νὰ πῶς βάνει σὲ σκουτοῦρες τὸν ἄνθρωπο ἢ ἀκάθαρτη ψυχὴ! Ἐγὼ ξέρω πολὺ καλά ἀφτὸ τὸ χῶμα. Ὑστερα ἀπὸ κείνο, τὸ νοικιάσανε οἱ γειτόνοι ἀπ' τὸν παπποῦ γιὰ χωράφι, οἱ κοζάκοι. Τὸ χῶμα καλὸ καὶ πάντα του φυτρώνει. Μὰ στὸ μαγεμένο τόπο καμὰ φορὰ δὲν ἔγινε κανένα καλό. Φυτρώνανε πολὺ καλά μὰ πού δὲν μπόραγες νὰ καταλάβεις τί ἦτανε καρπούζι ἢ ὄχι, ὁ διάολος ἔρεει τί φτύρωνε.

Μετ. ἀπ' τὸ ρουσινο ΒΑΛΙΑ ΣΕΜΕΡΤΖΙΑΗ

HENRI BERGSON

Μετάφραση ELPENOR

Κάποτε μέσα στα δάση, στην εποχή των ερώτων, το τραγούδι του ήχονιου διακρίνεται από τα άπειρα μελωδικά κελαϊδήματα των άλλων πουλιών, ανεβαίνει προς τον ουρανό και μοιάζει σαν να είναι ή φωνή κι' ή συνείδηση ακόμα της άνοιξης.

Όμοια, στο διάβα των αιώνων, μέσα στο άπεραντο κοντσέρτο της σκέψης και της γνώσης, διακρίνονται, εδώ κι' εκεί, ήχοι περήφανοι, που μάς κυριεύουν και μάς σκλαβώνουν. Είναι οι αντρίκιες φωνές των μεγάλων έρευνητών που φωτίζουν τον άπεραντο δρόμο της επιστήμης που άπλώνεται μπροστά μας; Είναι οι φωνές του Νεύτωνα, του Γαλιλαίου, του Δαρβίνου; Είναι οι άρμονικές φωνές των τραγουδιστών που μάς λικνίζουν και μάς έξυψώνουν: φωνές του Όμηρου, του Μίλτωνα, του Λαμαρτίνου. Κι' είναι ακόμα κάτι φωνές πιο σύνθετες, που αποτελούνται κι' από την έρευνα, κι' από την πλάση και που γενικέβουν τις ανθρώπινες απόχτησες: είν' οι φωνές του Πλάτωνα, του Σπινόζα, του Κάντ, κι' ακόμα φωνές του Πλατίνου, του Σοπενχάουερ και του Μπέρξον.

Γιατί ο Έρρίκος Μπέρξον ανήκει σ' αυτά τα ανώτερα πνεύματα και πρέπει όπωσδήποτε νάν τον θεωρήσουμε σαν τον πιο τολμηρό έρευνητή του άπειρου που παρουσίασθηκε στην Εύρώπη ύστερα από το θάνατο του Σοπενχάουερ.

Ποιητής στο ύφος του, τεχνίτης από την ικανότητα του έξακολουθητικής έφεύρεσης, φιλόσοφος από την δύναμη του ο Μπέρξον όχι μόνον ανανεώνει τα ζητήματα που εξετάζει, αλλά ακόμα ζωντανεύει κάθε πράγμα μ' αυτή τη πειστικότητα, μ' αυτή τη μεταδοτική θέρμη που διακρίνει τους μεγάλους πλάστες.

Έπί πλέον είχε και την τύχη νά ρθει στην ώρα του, ν' απαντήσει με τό φιλοσοφικό του σύστημα στις άνησυχίες της στιγμής και νά μάς προτείνει ένα απ' αυτούς τους συμβιβασμούς, που κατευνάζουν τις αιώνιες ρήξεις, επιστήμης και συνείδησης, που συνδιάζουν τις έλπίδες μας

με τις άμφιβολίες μας και κάνουν τη φιλοσοφία νά συμμετάσχει στη παρηγορητική και ζωόγονη ενέργεια της θρησκείας.

Αυτός είναι ο λόγος για τον όποιο ο Μπέρξον βρήκε τέτοιο μεγάλο άκροατήριο στην εποχή μας. Λίγοι, ίσαμε τώρα τον νιώσαν, μά πολλοί τον επιδοκίμασαν. Έπιδοκίμασαν τις θεωρίες του μάλλον από άπλη πίστη, παρά από γνώση: τον εκθειάζουν και αν και ή αξία του είναι πολύ μεγάλη, γνωρίζει από δέκα πέντε χρόνια και τώρα, την έπιτυχία των σαλονιών, που την άγνόησαν ο Σπινόζα κι' ο Κάντ, και που οι διάφορες κυρίες τή δώκαν στα παλιά χρόνια στον κ. Καρώ, και που αυτός ο Ρενάν τή γνώρισε στο τέλος της ζωής του.

Για νά εξηγήσει κανείς τους λόγους αυτού του θαυμασμού, πρέπει νά πάρει υπ' όψη του όχι μόνο τή καθάρη Μπερξονική φιλοσοφία που μάς προσελκύει κολακέβοντας την ανθρώπινη περηφάνεια μας και τον όπτιμισμό μας, όχι μόνο τό λογοτεχνικό ταλέντο του φιλόσοφου, αλλά πρό πάντων, ως τό έπαναλάβουμε, τό ότι ή πρωτότυπη αυτή σκέψη ήρτε άκριβώς στην ώρα της και σαν για ν' απαντήσει στα έρωτήματά μας.

I

Είναι πολυς καιρός από τότε που αναφορικά για ένα βιβλίο του Ρενουβιέ, ο Έρνέστος Ρενάν έκφραζε τις άμφιβολίες του για τό μέλλοντο της μεταφυσικής. Τό κριτικό και θετικό πνεύμα που κυριάρχησε στα τέλη του δέκατου όγδοου και δέκατου έννατου αιώνα, πραγματικά, καταστρεψε τα άφηρημένα προβλήματα και διεκλήρυξε τή μοιραία σχετικότητα των γνώσεών μας.

Τό ανθρώπινο πνεύμα είναι αδύνατο νά σκεφτεί τό άπόλυτο. Μάταια ή έπιστήμη θά γνωρίσει όλο και περισσότερο τους νόμους των φαινομένων ή ουσία τους θά μάς διαφεύγει πάντοτε. Η μορφή ακόμα του πνεύματος μας, τα μέσα με τα όποια σκέφτεται, μάς έμποδίζουν κάθε πραγματική έπαφή με τον έξωτερικό κόσμο και κάθε άμεση συνάφεια με τις πρώτες αι-

τίες. «Τό πράγμα έν αυτόν», ή άληθινή πραγματικότητα του κόσμου δέν είναι ένα πράγμα που τό πνεύμα μας θά τό νιώσει δύσκολα, αλλά ένα πράγμα που τό είναι έντελώς ξένο και που θά του διαφεύγει αιώνια.

Υπάρχουν δύο ξεχωριστοί κόσμοι: ο κόσμος των φαινομένων, πλασμένος από τό πνεύμα μας, σχετικός με τό μυαλό μας και σχηματισμένος από τις αίστησες μας και «τό πράγμα έν αυτόν» πραγματικότητα, άγνωστη και άφραστη.

Τίποτε δέν μάς πληροφορεί, τίποτε δέν θά μάς πληροφορήσει ποτέ γι' αυτό. Βρίσκεται στην απαγορευμένη περιφέρεια. Κάθε δοκιμή για νά φτάσουμε στο πραγματικό, κάθε προσπάθεια νά σκεφτούμε τό Σύμπαντο και την ύλη, κάθε κατανόηση της άρχής και του τέλους είναι άβέβαιες, διότι δέν μπορούν γά έπιφέρουν παρά άσταθή και καθάρη ποιητικά γενήματα. Άπ' αυτό τό γεγονός της μη κατανόησης του άπόλυτου, όλες οι προσπάθειες της μεταφυσικής δέν μπορούν παρά νά είναι περιττές και ψεύτικες.

Αυτά είναι τα τελικά συμπεράσματα που ο Κάντ τελειωτικά κι' ακλόνητα έβγαλε στη «Κριτική της Καθάρης Γνώσης» αυτά τα συμπεράσματα άνησύχησαν σαν ένας έφιάλτης όλους τους φιλόσοφους του δέκατου έννατου αιώνα, ακόμα κι' αυτούς που ήθελαν ν' αντιδράσουν στον σκεπτικισμό του Κάντ, έτσι που τό Εύρωπαϊκό πνεύμα αναγκάστηκε νά παραδεχτεί ένα πεδίο απαγορευμένο στις έρευνες του: τό πεδίο «που δέν μπορεί νά γνωριστεί».

Ο θετικισμός ήρτε με τον Αύγουστο Κόντ και τον Σπένσερ, για νά όρίσει καλύτερα τα όνομα του πνεύματος και για ν' άναγνωρίσει την ύπαρξη προβλημάτων που πάντοτε θά μάς διαφεύγουν. «Υπάρχει βέβαια, σαν νά μάς λέει ο θετικισμός, μιá απέλειωτη πρόοδο για τό ανθρώπινο πνεύμα. Προχωρούμε κάθε μέρα προς την τελειότητα, σχετικά με τή γνώση των σχέσεών μας με τον έξωτερικό κόσμο. Σ' αυτό πρέπει ν' άρκεστεί ή έπιστήμη. Αυτός είναι ο σκοπός της. Όσο για τα προβλήματα της ουσίας των πρα-

μάτων, για την καταγωγή μας και για τή τύχη μας, πρέπει νά δεχτούμε νά τα άγνοήσουμε αιώνια. Πρέπει ν' άπορριχτούν από την έπιστήμη, άφου αυτή είναι βέβαιη ότι δέν έχει κανένα τρόπο λύσης αυτών».

Και κοντά στον άγνωστικισμό, δηλαδή στην παραδοχή ένός πεδίου απαγορευμένου στην έρευνα του ανθρώπινου πνεύματος, ή σύγχρονη φιλοσοφία, βοηθούμενη κι' από την έπιστήμη, υιοθέτησε ένα δεύτερο άπελιστικό συμπέρασμα: την άρνηση της λέφτερης βούλησης. Άρνήθηκε στον άνθρωπο κάθε λεφτεριά, κάθε διάλεμα στις πράξεις του κι' έτσι μιá αλύγιστη ανάγκη κυβερνά τή ζωή μας.

Αυτή ή άρνηση της λεφτεριάς και της λέφτερης βούλησης, αυτός ο φαταλισμός, αυτή ή θεωρία της ανάγκης, κερδίζοντας όλο και περισσότερο έδαφος και παραδεχόμενα σιωπηλά απ' όλους, έρριξε τή λύπη και την άνησυχία στην ανθρώπινη ψυχή. Γιατί αυτή ή βεβαιότητα, ότι είμαστε λέφτεροι, όσο κι' ή έπιθυμία νά ξέρουμε κάτι από τή φύση κι' από τή μοίρα είναι για μάς πράγματα ένστιχτώδικα κι' άπαραίτητα. Πώς, άλήθεια, ο άνθρωπος θά παραδεχόταν τον έαυτό του άνήμπορο θυμα της ανάγκης και πώς θά δεχόταν ν' άγνοεί την πραγματικότητα του κόσμου στον όποιο ζει; Πώς νά ζήσει κανείς εάν έχει τή γνώμη ότι ζει σε σκοτάδι, χωρίς κανένα τιμόνι, χωρίς καμιά θέληση, χωρίς καμιά πρωτοβουλία, χωρίς την ιδέα ένός καθήκοντος κι' ένός σκοπού;

Και λίγο για λίγο, μιá περίεργη έπανάσταση γεννήθηκε ένάντια στα πεισμιστικά συμπεράσματα του άγνωστικισμού. Η παραδοχή πρό πάντων της τέλει άγνοιας μας, τόσο άντίκρουσε στο ανθρώπινο πνεύμα που κι' αυτοί οι φιλόσοφοι που την είχαν διακηρύξει δέν έκαναν τίποτε άλλο παρά νά αντιφάσκουν κι' άφου παραδεχόντουσαν τό αδύνατο κάθε μεταφυσικής σκέψης, προσπαθούσαν νά στήσουν καινούργιες μεταφυσικές.

Ο Κάντ βασίζεται σ' ένα άπλό κατηγορικό πρόσταμα για νά ιδρύσει μιάν ήθική και για νά βεβαιώσει την ύπαρξη του

Θεοῦ καὶ τοῦ ιδεώδικου· ὁ Σοπενχάουερ, ἂν καὶ παραδέχεται τὰ συμπεράσματα τοῦ Κάντ, ἐκθέτει μιὰ θεωρία τοῦ ἀπόλυτου βασισμένου στὴν θέληση· ὁ Α. Κόντ ἰδρύει μιὰ θρησκεία· ὁ Ρενάν παραδέχεται τὴν ἄγνοια τῆς οὐσίας, ἀλλὰ κάνει ὄνειρα γιὰ τὸ μέλλοντο· ὁ Σπένσερ ξεχνιέται σὲ βαθμὸν νὰ θέλει νὰ γνωρίσει καὶ νὰ ὀρίσει «αὐτὸ πού δὲν μπορεῖ νὰ γνωριστεῖ» κι' ὁ Νίτσε, ἀφοῦ καταστρέψει κάθε ἔχνος βεβαιότητας καὶ ἠθικῆς προφητέβει τὸν παρηγορητικὸ ἐρχομὸ τοῦ ὑπεράνθρωπου. Ὅμοια, οἱ περισσότεροὶ τῶν σημερινῶν φιλόσοφων προσπαθοῦν νὰ σώσουν μὲ κάθε τρόπο τὴν λέπτερη βούληση, παρὰ τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀγνωστικιστῶν.

Δυστυχῶς, ὅσο τὸ ἀρνητικὸ μέρος αὐτῶν τῶν συστημάτων εἶναι λογικὸ καὶ σίγουρο, τόσο οἱ βεβαιώσεις τους εἶναι ἀδύνατες καὶ συμβατικές. Αἰστάνεται κανεὶς

ὅτι εἶναι ἀπελπισμένες προσπάθειες τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς πού θέλει νὰ βγεῖ ἀπ' τὴ φυλακὴ τῆς, πού ἀρνεῖται ν' ἀγνοήσει τὰ πάντα, καὶ πού εἶναι ἔτοιμη νὰ παραδεχτεῖ κι' αὐτὸ τὸ ψέμα, φτάνει αὐτὸ τὸ ψέμα νὰ τῆς φωτίσει τὸ δρόμο πού πρέπει ν' ἀκολουθήσει καὶ νὰ τῆς δώσει τὴν εὐκαιρία νὰ πιστέψει καὶ νὰ διατηρήσει τὰ ὄνειρά τῆς.

Καὶ ποτὲ περισσότερο ἀπὸ τίς τελευταῖες χρονιές τοῦ περασμένου αἰῶνα δὲν φανερώθηκε τόσο πολὺ ἡ διαφορὰ πού ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἐπιστημονικῶν καταχρήσεων, τῆς θρησκευτικῆς ἀπολύτρωσης, τῆς νίκης τοῦ πνεύματος, ἀπὸ 'να μέρος κι' ἀπὸ τ' ἄλλο τῆς ἀνάγκης μας νὰ κρατηθοῦμε σὲ κάτι τὸ στερεὸ, νὰ ἐμβαθύνουμε τὰ αἰνίγματα πού μᾶς περιτριφυρίζουν καὶ, νὰ ἡσυχάσουμε στὴν ἐμπιστοσύνη μιᾶς ὀπτιμιστικῆς βεβαίωσης.

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια)

ΕΥΤΥΠΗΜΑ

Σκυφτὲ θλιμμένε δουλεφτὴ πού ἰδροκοπᾶς
στοῦ λιοπυριοῦ τὴ φλογισμένη τὴν ἀνάσα,
μὴ μοίρῃσε πὼς κλάψα' ναι ἡ ζωὴ
κιὸλα τὰ πάντα πὼς τὰ σβεῖ μιὰ νεκροκάσα

Τί κιᾶν μᾶς δέρνει τὸ σκοτιάδι τὸ φοριχτὸ
τάγριοβόρι, πείνα τάχουνε μαζὺ μας
καὶ μᾶς ἐλπίδας ἡ χαρὰ μιὰ στάλα φῶς
θαρέβει τὸ τυφλὸ μοναχικὸ κελί μας

Σκυφτὲ θλιμμένε δουλευττὴ πού ξεψυχᾶς
Στηλώσου! γιάκου κι' ἄδρεξε τάλετρο
ξέσχα τὴ γῆ, τὸ σίδερο τὰ σπλάχνα τῆς
ἂς ἀλέθει τὰ στόματά τῆς γιόμωσε μὲ στάρι

Θεὲ νὰ φουντώσουν ὥσπον νᾶρθει ὁ καιρὸς
τὰ στάχνα θὰ μεστώσουν, θὰ οὐράσουν,
τότε, θαρθεῖ γιὰ μᾶς καιρὸς κι' ὁ λυτρωμὸς·
τὰ κουρασμένα μας κορμιὰ νὰ ξεποστάσουν

Σκυφτὲ θλιμμένε δουλευττὴ πάρε πνοή κι' ἀνάσα
δὲν εἰνάι ἡ ζωὴ, στενῆς πικρῆ μιὰ νεκροκάσα

Κ. ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ

ΑΓΑΠΗ ΠΟΥ ΣΒΥΝΕΙ...

Εἰς τὴν ἴδια σελίδα
Τὸ βιβλίον ἀνοιχτό.
—Τόσες μέρες, ὦ τόσες!
Στὸ τραπέζι ρηχτό.

Στὸ ἀνοιχτὸ καλαμάρι
Μνέσκει ἡ πέννα στεγνὴ.
Πλούσια σκόνη σκεπάζει
Ἄντικρὸν μιὰ μορφὴ.

Πού μὲ ἀγάπη τὴν κλεῖσαν
Νὰ τὴν ἔχουν ἀκέρηα,
Σὲ κορνίζα λευκὴ,
Στοργικὰ κάποια χέρια.

Στὸ τασάκι σβυστό,
Μισοκάπνιστο μένει
Τὸ σιγάρο, σὰ μιὰ
Ἱστορία ξεχασμένη.

Τὸ ψηλὸ σαμοβάρι,
Κεῖ, παρέκει, μουντό,
Δὲν σκορπάει—ἔχει σβύσει—
Οὔτε ἦχο, οὔτε ἀχνό.

Τὸ ντιβάνι ἀδειανό·
Σκορπιστὰ μαξιλάρια,
Μισοκορῦβουν κορμιοῦ
Διαβατάρικα χνάρια.

Σὲ βενέτικο βάζο
Γιασεμιὰ μαραμένα,
Ξεφυλλίζονται ἀργά,
Θλιβερὰ, κουρασμένα.

Καὶ στὸ δρόμο περνᾶ
Τ' ὄργανέτο κι' ἀφήνει
Κάποιον ἦχο θλιφτό,
Γιὰ μιὰ ἀγάπη, πού σβύνει.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΕΡΩΤΙΚΟΣ ΧΑΜΟΣ

Διάβηκε ὁ πόθος σὰ σπαθιά στὰ μά-
[τια σου·
χαλκάδες τὰ κυκλώσαν ξαφνικοί,
κι' ἀφανισμὸς ἀνάσκαψε τὴν ὄψη σου...
ὦραία καὶ τρομερὴ σὰν ἀστραπή,

Μιὰ ἀνατριχίλα τότε κι' ἐμέν' ἄρπαξε
μ' ἀπόχες καὶ πλοκάμια ἠδονικά,
κι' ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια ἀναταρά-
[χτηκα
σὰν κύμα καθὼς σβεῖ στὴν ἀμμουδιά.

Τὰ δάχτυλά μου ἀπλώθηκαν στὰ χέρια
[σου
χλωμά κορμιὰ σὲ στρωμα ἐρωτικὸ,
καὶ τοὺς ἰμῶδες πορτοκαλιοῦ ὡς ν' ἀντί-
[χρυσά,
τὸ στόμα μου πλημμύρισε χυμὸ.

Κι' ὅταν σὲ κάστρου φυλακὴ σκλαβώθηκα
στὴν ἀγκαλιά σου μέσα τῆ γερῆ,
ὡς τὸ μελοῦδι ἑνας ὠραῖος θάνατος
ρουφώντας με, μοῦ χάριζε ζωὴ.

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ ΜΑΛΑΜΩ

« ΚΑΛΩΣ ἩΡΘΕΣ »

Καλῶς ἦρθες ὁ Παράδεισος
καλῶς ἦρθες ἡ ἁμαρτία,
λιγωμένη ἀπὸ τὴν πείνα σου
καὶ σωμένη ἀπ' τὴ νηστεία.

Ἡρθες καὶ τῆς γλύκας ἄνοιξαν,
γιὰ μὲ, ὄλοι οἱ καταστροφᾶτες
καὶ τῆς ἀνοιξης κελιάδισαν
καὶ τοῦ πόθου ὄλοι οἱ κρᾶχτες.

Πᾶμε πάλι ἐκεῖ πού ξέρουμε,
πᾶμε ἐκεῖ πού ξαναζοῦμε,
κι' ἂν προσμένει ἐκεῖ κι' ὁ θάνατος
πᾶμε ἐκεῖ νὰ ἀναπαυθοῦμε.

Καλῶς ἦρθες μὲ τὸν ἄνεμο,
καλῶς ἦρθες μὲ τὰ χιόνια,
Ζέφυρο κάνεις τὸν ἄνεμο,
καὶ τὰ χιόνια, χελιδόνια.

Καλῶς ἦρθες μὲ τὸν Ἔρωτα,
μὲ τὴ νιότη, μὲ τὴ πλάση,
Κι' ἂν μοῦ φύγης, ἡ ἀγάπη μου
Ἡλίου ἀκτίνα θὰ σὲ ἰράσῃ.

ΔΙΑΝ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΙΑΚΩΒΙΑΝ

Ο ΝΙΤΣΕ ΚΙ' ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ

Μετάφραση ELPÈNOR

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

V

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΝΙΤΣΕ

Μας φάνηκε αρκετά ενδιαφέρο να εκθέσουμε την θεωρία του Νίτσε χωρίς να πιάσουμε καμιά συζήτηση και μη έχοντας άλλο σκοπό παρά να μεταδώσουμε πιστά τη σκέψη του.

Η αξία του βιβλίου του όντας πρό πάντων φιλοσοφική, θα παρατηρήσουμε πόσο η θεωρία του αυτή, συμφωνεί με όσα ξέρουμε για την ιστορία της τραγωδίας των Ελλήνων. Οί θρύλοι, που μας άφησε η Αρχαιότητα, όπως κι' οι γνώμες των νεώτερων ιστορικών της ελληνικής φιλολογίας, συνδέουν τη τραγωδία στον οργανιστικό χορό και παραδέχονται τη συγγενεία της με τις γιορτές του Βάκχου. Κατά τον Όρφριδ Μύλλερ, που παραδέχεται τις γνώμες του Ηρόδοτου, ο διθύραμβος προστέθηκε για πρώτη φορά από τον Αρίωνα στον ύμνο που ψαλλόταν στις διονυσιακές γιορτές, κι' από τότε αυτό το είδος ποίησης πήρε στους Δωριείς τ' όνομα τραγικού χορού.

Στην αρχή δέν είχε παρά μια θρησκευτική μορφή, ύστερα όμως, λίγο με λίγο, σ' αυτό το καθαρά δωρικό γέννημα το ιωνικό δαιμόνιο, πρόσθεσε το διάλογο.

Όστε η θεωρία του Νίτσε, ακόμα και στις λεπτομέρειές της, δέν θίγει τὰ ιστορικά γεγονότα και δέν μας φαίνεται να μὴν συμφωνεί με τις ήθικες και αίσθητικές εξήγησες που δόθηκαν για τὸ Ἑλληνικό θέατρο.

Όταν ὁ Ἀριστοτέλης μας λέει ὅτι ἡ τραγωδία ἔχει γιὰ σκοπὸ ὄχι νὰ φχαριστήσῃ τὸ πνέμα, ἀλλὰ νὰ ξαλαφρώσῃ τὴν ψυχὴ με τὴ βοήθεια τοῦ φόβου καὶ τοῦ ἐλέους μᾶς δίνει ἕνα καθαρὰ Νιτσεϊκὸ ὄρισμὸ τοῦ τραγικοῦ δραματισμοῦ τοῦ

θεατῆ, ποὺ τοῦ φανέρωσε τὸ τρομερὸ προσοπεῖο τῆς Μοίρας καὶ τὸ μυστηριώδικο βάθος τῶν πραγμάτων.

Ὁ συγγραφέας τῆς «Ἀρχῆς τῆς Τραγωδίας» ὑποστηρίζει ἐπίσης ὅτι ὁ χορὸς ἔστεινε ἕνα ιδεώδικο φράγμα μεταξύ τοῦ θεατῆ καὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ἐξύψωνε τοὺς χαρακτήρες τῶν ἡρώων σὲ βαθμὸ νὰ γίνουν ἀφηρημένες καὶ συμβολικὲς ἔννοιες καὶ σχεδὸν ἡμίθειοι.

Αὐτὴ τοῦ ἡ θεωρία ὅμως δέν εἶναι, ὅπως κι' ὁ ἴδιος τοῦ τὸ ἀναγνώριζε, παρά μιὰ γνώμη ποὺ ἐξέφερε ὁ Σίλλερ στὸν πρόλογο τῆς «Νύφης τῆς Μεσσήνης» καὶ ποὺ συμφωνεῖ ἐπίσης με τὸν περιφημὸ ὄρισμὸ τοῦ Σλέγκελ, ποὺ θεωροῦσε ὡς βάση τῆς ἐλληνικῆς δραματικῆς τέχνης «τὴν ὑποταγὴ τοῦ πάθους στὸ χαρακτήρα, καὶ τοῦ χαρακτήρα στὸ ιδεώδικο».

Εἶναι περιττὸ νὰ πολλαπλασιάσουμε τὰ παραδείγματα καὶ νὰ ὑπενθυμίσουμε, ὅτι ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ Ἀριστοφάνη, ἀποδίδουν στὸν Εὐρυπίδῃ τὴν κατάπτωση τῆς τραγωδίας.

Ἀπ' ἄλλο μέρος, αὐτὸ τὸ βιβλίον δέν μᾶς ἐνδιαφέρει ἐπειδὴ ἐξετάζει ἕνα φιλολογικὸ πρόβλημα. Ἔτσι, μπορεῖ κανεὶς νὰ τοῦ βρεῖ πολλὰ ἐλαττώματα—παρατολμὲς βεβαιώσεις, ἀσυλλόγιστες γενίκεψες, συμπεράσματα ἀβέβαια. Ὁ ἴδιός τοῦ ὁ Νίτσε ὁμολογῶσε ἀργότερα ὅτι εἶχε φανεῖ πολὺ «ἀπόλυτος μπροστὰ σ' ἕνα τόσο δύσκολο πρόβλημα ὡς τὴν πηγὴ τῆς ἐλληνικῆς τραγωδίας».

Ἀρκετὰ ἐνδιαφέρο ὅσο γιὰ τὴν ἀποψὲς τοῦ γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ, τὸ βιβλίον αὐτὸ παίρνει μιὰν ὅλως διόλου διαφορετικὴ ἔννοια ὅταν τὸ ἐξετάσει κανεὶς σὲ σχέσες τοῦ με τὴν κατοπινὴ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε· ἀναγνώριζε κανεὶς τὴν γνώμης τοῦ γιὰ τὸν τωρινὸ πολιτισμὸ καὶ γιὰ τὴν τωρινὴ ἠθική, ποὺ ἀποτελοῦν

τὴν οὐσία τῆς φιλοσοφίας τοῦ.

Στὸ διάβα τῆς ζωῆς τοῦ, ὁ Νίτσε δέν ἀλλάξε γνώμη παρὰ γιὰ τὸ νεωτερικὸ μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ. Κινούμενος ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τοῦ γιὰ σεβασμὸ καὶ λατρεία σὲς τελευταῖες σελίδες τοῦ βιβλίου τοῦ, χαιρετοῦσε στὸ Σοπενχάουερ τὸν πρωτεργάτη τῆς μελέτης τῆς τραγικῆς γνώσης. καὶ στὸ Βάγκνερ αὐτὸν ποὺ θὰ ξανασύνθετε τὴν ἐποποιῖα καὶ τὴ μουσική,

Ἄν ἀργότερα ἀπαρνήθηκε αὐτοῦ τοῦ τὸς δασκάλους, δέν ἐξέφυγε ἀπ' τὴν ἀρχική του ἀντίληψη γιὰ τὴν τραγωδία. Καὶ μάλιστα, πρᾶμα ποῦναι σπουδαιότερο, πῆρε τὴν δύο ξεχωριστὲς ιδέες, ποὺ σχηματίζουν τὴν βάση τοῦ βιβλίου τοῦ, δηλ. τὴν διαφορὰ μεταξύ ἀπολλωνιακοῦ καὶ διονυσιακοῦ πνεύματος καὶ τὸν ὄρισμὸ τοῦ σωκρατισμοῦ, γιὰ βάσεις ὅλης τοῦ τῆς φιλοσοφίας.

Κι' ἔτσι μπορούμε, χωρὶς φόβο μήπως λαθέψουμε, νὰ βεβαιώσουμε, ὅτι ὁ νέος τότε καθηγητῆς χάραξε, χωρὶς νὰ τὸ ξέρει, σ' αὐτὴ τοῦ τὴ μικρὴ μελέτη ἐλληνικῆς φιλολογίας, τὴν γενικὴν γραμμὴν τοῦ μελλοντικοῦ τοῦ ἔργου. Δέν ἐξέφυγε καθόλου ἀπ' αὐτὲς, κι' ἐπὶ εἴκοσι χρόνια δέν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ γενικέβει τὴν ιδέαν τοῦ γιὰ τὴ γέννηση τῆς τραγωδίας.

Στ' ἀλήθεια φτάνει λίγη σκέψη γιὰ νὰ παραδεχτεῖ κανεὶς ὅτι οἱ θεωρίες τοῦ γενικοῦ κοινωνικοῦ γκρεμίσματος ποὺ γερμίζουν ὅλα τοῦ τὰ βιβλία, ἐμπεριέχονται σὲ ἐμβρυώδικη κατάσταση τὴν πολεμικὴν τοῦ ἐναντία στὸ Σωκράτη.

Ὅλες οἱ παληγὲς ἀξίες ποὺ θὰ πολεμηθοῦν ἀπὸ τὸ Νίτσε ἀσκητισμὸς καὶ θρησκεία τοῦ πόνου, κοινωνικὴ ἰσότητα, λατρεία τῆς ἐπιστήμης καὶ ἠθικὴ τῆς συμπόνιας—ὅλα αὐτὰ ὁ Σωκράτης τὰ ἔδωσε στὸν κόσμον, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα.

Ἡ κριτικὴ ποὺ τοῦ ἔκαμνε ὁ Νίτσε τὴν «Ἀρχὴ τῆς Τραγωδίας» εἶναι ἡ κριτικὴ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ μοντέρνου ὀπτιμισμοῦ.

Ἔγουμε, σ' ἐνίσχυση τῶν λόγων μᾶς τὴν μαρτυρία τοῦ ἴδιου τοῦ Νίτσε.

Στὸ μεταγενέστερό του πρόλογο, λέγει ὅτι συνέλαβε «κάτι τὸ τρομερὸ καὶ τὸ

ἐπικίνδυνο... ἕνα καινούργιο πρόβλημα, τὸ πρόβλημα αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ θεωρεῖται προβληματικὴ καὶ συζητήσιμη». Καὶ προσθέτει: «Αὐτὸ ἀπ' τὸ ὁποῖο πέθανε ἡ τραγωδία, ὁ σωκρατισμὸς τῆς ἠθικῆς, ἡ διαλεχτικὴ, αὐτὸς ὁ Σωκρατισμὸς λοιπὸν δέν θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἡ ἀπόδειξη τῆς κατὰπτωσῆς, τῆς κούρασης, τῆς ἐξάντλησης, τοῦ διαλυτικοῦ ἀναρχισμοῦ τῶν ἐνστιχτων; Ἡ «ἐλληνικὴ ἀταραξία» τῶν τελευταίων Ἑλλήνων μήπως δέν θὰ ἦταν τίποτε παρὰ τὸ βασίλειμα τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος; Ἡ Ἐπικουρικὴ προσπάθεια ἐναντία στὸ πεσιμισμὸ δέν θὰ ἦταν παρὰ μιὰ προφύλαξη ἀρρωστοῦ; Κι' αὐτὴ ἀκόμα ἡ ἐπιστήμη ἐξεταζομένη ὡς σύμπτωμα ζωῆς, τί σημαίνει; Ποιὸς εἶνε ὁ σκοπός, ἡ καλύτερα, ποιὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ ὁποιασδήποτε ἐπιστήμης; Τί; τὸ ἐπιστημονικὸ πνεῦμα μήπως δέν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνα διασκεδάσμα τοῦ πεσιμισμοῦ; Ἐνα ἔξυπνο ἀντίδωτο στὴν ἀλήθεια; Καὶ γιὰ νὰ ὁμιλήσῃ κανεὶς ἠθικά, μήπως εἶνε τίποτε ὡς τὸ φόβο καὶ τὴν ὑποκρισία; ἢ ἀνῆθικα; ὡς τὴν πονηρία; Ὡ Σωκράτη, Σωκράτη, μήπως αὐτὸ ἦταν τὸ μυστικὸ σου; Ὡ μυστηριώδικε εἰρωνιστῆ μήπως αὐτὴ ἦταν ἡ εἰρωνία σου;»

Ἔτσι, ὁ Σωκράτης εἶναι γιὰ τὸν Νίτσε, ὁ ἰδρυτῆς τῆς ἠθικῆς τῶν δούλων κι' ἕνας ἀπ' τοὺς πρώτους εισηγητῆς τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὀπτιμισμοῦ ποὺ σκοτώνει τὸν πεσιμισμὸ τῆς δύναμης καὶ σβύνει τὴν ἀνάγκη τοῦ τραγικοῦ ποὺ ἦσαν τὰ γνωρίσματα τῆς ἀντρίκιας ἐλληνικῆς ὑγείας καὶ γενικὰ τῆς ἀνώτερης αὐτῆς φυλῆς.

Ἀπ' ἄλλο μέρος, ὅταν ὁ Νίτσε θὰ θελήσῃ ν' ἀντισταθεῖ στὸν ἐκφυλισμὸ ποὺ γέννησε ὁ σωκρατισμὸς, θὰ γράφει τὸν Ζαρατούστρα, ποὺ δέν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ ποιητικὴ ἀνάπτυξη τῆς ἀντίληψης τοῦ γιὰ τὴ διονυσιακὴ τέχνη.

Κι' ἐπειδὴ ἀναφέραμε τοὺς λόγους τοῦ Νίτσε ἐναντία στὴ σημερινὴ κοινωνία καὶ στὴ σημερινὴ ἠθική, ἀναφέροντας τοὺς λόγους τοῦ ἐναντία στὸ Σωκρατισμὸ, μπορούμε νὰ ὀρίσουμε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ζαρατούστρα, τὴν θεωρία τοῦ ὑπεράν-

θρωπου, λέγοντας ότι είναι το ξαναγέννημα της βακχικής εξαψης.

Ο Νίτσε επιμένει να θεωρεί σά γιατρικό της άρρωστης ανθρωπότητας, την αναγέννηση του τραγικού ιδεώδικου των Ελλήνων. Η επιστροφή στην υγεία, ή νίκη του πόνου, ή ευθυμη αντιμετώπιση της φρίκης της ζωής, αυτό είναι το καθήκον του υπεράνθρωπου, αυτό είναι το δίδαγμα του Ζαρατούστρα.

Ν' αγκαλιάσει την φαινομενικότητα μαζί μ' όλα της τα κακά σ' ένα μεθυστικό αγκάλιασμα, να παραδεχτεί την ύπαρξη όπως είναι, να της πει «ναί», ένα «ναί» βαθύ και όργιαστικό, «να αίστανθεί τον αιώνιο πόνο και νάν τον κάνει δικό του», αυτός ήταν ο όρισμός του διονυσιακού ιδεώδικου όπως μας τον έδωσε ο Γερμανός φιλόσοφος στην «Αρχή της Τραγωδίας», κι' αυτός ήταν ο τρόπος που συνέλαβε αργότερα για να μεταστρέψει την ανθρωπότητα απ' την όπτιμιστική κατάπτωση όπου τώρα βρίσκεται και νάν τη κάνει να ξεπεράσει τον έαυτό της.

«Αυτός, έγραφε στο τέλος της ζωής του, πού όχι μόνον καταλαβαίνει την λέξη «διονυσιακός» μά πού ύπνοσει και τον έαυτό του σ' αυτή τη λέξη, δέν έχει ανάγκη ν' αντικρύσει τον Πλάτωνα και τον χριστιανισμό και τον Σοπενχάουερ, αίστάνεται ότι βρίσκεται αντίκρυ στην αποσύνθεσή του».

Μιά πού τώρα αναγνωρίσαμε στην «Αρχή της Τραγωδίας» την βάση των πιδό τολμηρών θεωριών του μελλοντικού φιλόσοφου, δέν μπορούμε παρά να επικρίνουμε την προτίμησή του και την αδυναμία του γι' αυτό τό βιβλίό. Είχε δικίο να γράφει αργότερα στο 1888, την έποχή πού τό λογικό του θά χανόταν τελειωτικά, αυτά τά ένθουσιώδικα λόγια πού βρέθηκαν στίς σημειώσεις του:

«Μιά μεγάλη έλπίδα μιλεί σ' αυτό τό βιβλίό. Όταν περιέγραφα τή διονυσιακή μουσική, περιέγραφα ότι είχα ακούσει και ένστιχτώδικα έπρεπε να μεταφράζω και να μεταμορφώνω κάθε πράμα για να του μεταδώσω τό νέο πνέμα πού ζούσε μέσα μου».

VI

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΝΣΤΙΧΤΟΥ

Θελήσαμε να δείξουμε σ' αυτές τις λίγες γραμμές τή μεγάλη επιρροή πούχεν ο έλληνικός πολιτισμός, ή ελληνική τέχνη στην έμπνεψη και στον σχηματισμό της φιλοσοφίας του Νίτσε.

Ο σκοπός της μελέτης αυτής δέν είναι ή συζήτηση ή ή κριτική της φιλοσοφίας του. Τό μόνο πού πρέπει να παρατηρήσουμε είναι πόσο ή σκέψη του Νίτσε μάς φαίνεται πιδό ταχτοποιημένη, πιδό ήσυχη, πιδό λογική στα έργα της νιότης του και πιδό πάντων στην «Αρχή της Τραγωδίας». Βρίσκει κανείς σ' αυτή τό ουσιώδικο μέρος των μελλοντικών θεωριών του αλλά απαλλαγμένο από την θυμώδικη διδαχτορική και άρρωστιάριχη τεχνολογία των τελευταίων του έργων, χωρίς τά παραληρήματα ενάντια στο έλεος και στο χριστιανισμό, χωρίς αυτή τή μανία ν' αρνιέται και να καταστρέφει τά πάντα.

Αυτόν τον πρωτογενή νιτσεισμό, πιδό πιδό συνεπή και λογικό παρά την τολμηρότητά του, μπορούμε νάν τον θεωρήσουμε σαν μίαν αναγκαία και σωτήρια αντίδραση στον έπιστημονικό όπτιμισμό πού κυριαρχούσε στα μέσα του δεκάτου έννατου αιώνα.

Σ' αυτή τή λατρεία για τή θετικιστική φιλοσοφία, σ' αυτές τις τρελλές έλπίδες πού γέννησε ή έπιστήμη πού μάς ύποσχόταν τή λύση όλων των προβλημάτων, ο Νίτσε άντέταξε τή σοφία του ένστιχτου τήν ιερότητα της ζωής, τήν ωραιότητα των τραγικών δραμάτων πού δέν μάς αφήνουν να εξαφανιστούμε μέσα στην μαλθακότητα. Κι' έτσι νιώθουμε ότι τό ιδεώδικο του δέν είναι τίποτε άλλο παρά ένα ιδεώδικο δύναμης προορισμένο να αντισταθμίσει τον πολιτισμό.

Ο Νίτσε πιδό πάντων συχαινόταν τον «Θεωρητικό άνθρωπο», τον ήρωα αυτό της σημερινής μας κοινωνίας, πού θέλει ν' αφήσει κατά μέρος κάθε πράμα πού δέν τό αντιλαμβάνεται ο νους και πού θέλει να λύσει με τή λογική όλα τά προβλήματα. Μ' εξαιρετική αντίληψη των πραγμάτων, ο συγγραφέας της «Αρχής

της Τραγωδίας» πρόβλεπε τους κίντουνους του σημερινού πνεμάτου. «Όλος ο τωρινός κόσμος πιάστηκε στο δίχτυ του άλεξανδρινού πολιτισμού, κι' έχει για ιδεώδικο τον θεωρητικό άνθρωπο, έφοδιασμένο με τά πιδό γερά και σίγουρα μέσα γνώσης, εργαζόμενο για τήν έπιστήμη και του όποιου τό πρωτότυπο κι' ο πρόγονος είναι ο Σωκράτης... Ένας σχεδόν τρομαχτικός τρόπος σκέψης έκανε τον κόσμο επί πολύ καιρό να πιστέβει ότι ο πολιτισμένος άνθρωπος παρουσιάζοταν υπό τή μορφή του σπουδασμένου ανθρώπου...

«Δέν πρέπει να τρομάζουμε αν οι καρποί του σωκρατικού όπτιμισμού όριμάλουν, αν ή κοινωνία, σαθρωμένη ίσα με τ'ά πιδό ταπεινά της στρώματα από ένα τέτοιο πολιτισμό και μια τέτοια διδασκαλία, καταλαμβάνεται λίγο-λίγο από τή λθέρμη της περηφάνειας και των όρέξεων, αν ή πίστη στη γηϊνή επιτυχία όλων και στη δυνατότητα της ύπαρξης ενός τέτοιου έπιστημονικού πολιτισμού μεταβάλλεται σιγά-σιγά σε μια θέληση πού φοβρίζει... Κι' έτσι ενώ ή έντύπωση αυτών των ωραίων λόγων για τήν «άξιοπρέπεια του ανθρώπου» και για τήν «άξιοπρέπεια της εργασίας» αρχίζει να σβύνεται, αυτός ο πολιτισμός προχωρεί σιγά-σιγά σε μια τελειωτική και τρομερή έκμηδένιση.

«...Τίποτε δέν είναι πιδό τρομερό από ένα βάρβαρο λαό δούλων πού έμαθε να θεωρεί τήν ύπαρξη του σαν μια άδικία και πού έτοιμάζεται να εκδικηθεί, όχι μόνο για τον έαυτό του, αλλά και για τις γενεές πού μέλλονται ναρθούν».

Για να έξουδετερώσει όλους αυτούς τους κίντουνους ο Νίτσε πρότεινε τήν άγνότητα του ελληνικού πολιτισμού, πού βουτούσε τον άνθρωπο στην διονυσιακή μέθη και πού δέν φοβόταν να παραδεχτεί και τό άφύσικο και τό παράλογο έφόσον έπρόκειτο ν' άντλήσει απ' αυτά δύναμη και ν' αγκαλιάσει τή ζωή μ' άπλότητα και πίστη.

Να νιώσει κανείς τή χαρά, να μην αποφύγει τον πόνο και τή λύπη, να μετουσιωθεί στην φύση, να παραδεχτεί τή ζωή μαζί με τά μυστήρια της και τις άγωνίες της, να νιώσει πιδό πάντων ότι ή αλήθεια κι' ή έπιστήμη δέν είναι παρά πράματα σχετικά κι' όχι άπόλυτα, και πού δέν χρησιμεύουν παρά για ν' άντιτάζουν ένα άλλο δράμα στο γόνιμο δράμα της Τέχνης: αυτή είναι ή διδασκαλία του Νίτσε όπως τήν εξέθεσε στο πρώτο του βιβλίό.

Μπορεί κανείς να θεωρήσει αδύνατες τις θεωρίες αυτού του θαυμαστή της αρχαίας Ελλάδος. Αυτή ή επιστροφή σε μια ζωή πιδό ολοκληρωμένη και πιδό άγνή, αυτή ή ευθυμη αποδοχή της Μοίρας πού δνειρευόταν ο Νίτσε, μπορεί να μην είναι πραγματοποιήσιμες. Δέν πειράζει! Τό βιβλίό του, πού έθετε τό ανησυχιστικό πρόβλημα της άξίας της έπιστήμης, αυτό τό πλέριο, ζωή, ποίηση και παρατολία βιβλίό, πού για πρώτη φορά τόλμησε να προφέρει τή λέξη «πτώχεψη» αναφορικά στο σημερινό πολιτισμό, δέν μάς φαίνεται γι' αυτό λιγώτερο άξιο ένδιαφέροντου, μπορεί μάάλιστα και μελέτης.

ΕΛΕΓΕΙΑ

Είχα ένα φίλο μια φορά, τον έχω χάσει τώρα από καιρό εκίνησε για μακρινό ταξίδι, και ποιός τό ξερεί δώ, αν έφτασε στην πού ζητούσε χώρ».

τή θυμησή του την κρατώ σά γάμου δαχτυλίδι.

Είν' ή ζωή πολύ σκληρή τήν ώρα έτοιότη, αλήθεια, μά πιδό πολύ γι' αυτόν πού κλαίει υ' όλους μαζί, κι' ώστόσο δέ βρίσκει μέσ στον πόνο του θεομά να γείρει στήθια.

«Ό, δέ μπορώ να μείνω πειά, θάρθω να σ' άνταμώνω. . .

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

ΧΑΡΜΟΣΥΝΗ ΕΙΔΗΣΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὸ ρυθμικὸ χτύπημα τοῦ ὄρολογιοῦ τὴν εἶχε ξυπνήσει στὶς τρεῖς ἀκριβῶς τ' ἀπογευμα. Πάλι, καλὰ νωρὸς εἶχε ξυπνήσει. Κοιμήθηκε ἑφτά ὥρες μονάχα. Ἡ Τότα της στὴ διπλανὴ κάμαρῃ ἔπερνε τὸν ἀπογευματινὸ ὕπνο της. Ἡ μάννα της δὲν ἀκουγότανε, φαίνεται θὰ ἔπλενε κάτι κάτω στὴ κουζίνα. Πῆγε τὸν καθρέφτη ἀπ' τὸ τραπέζι καὶ κοιτάχτηκε στὸ πρόσωπό της. Τόχτεσινὸ ξενύχτι τὴν ἀφησε ἐξαντλημένη. Θυμήθηκε τὸν κύριο Πέπα κι' ἔνιωσε μιὰ ἀηδία γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀφτόν ποῦ γιὰ χάρη στὰ λεφτὰ του τοῦ πουλοῦσε τὸ πιὸ πολύτιμο πράμα ποῦ εἶχε· τὰ νιάτα της. Μέσα στὸ νοῦ της παρουσιάστηκε σὰ φάντασμα ἡ μούρη του, εἶθελε τάχα νὰ τὴν φιλήσει κι' κ' ἀφτὴ ἔκανε πὼς δὲν ἤθελε. Γιὰ νὰ τῆς ξεφυγῇ ἡ μορφή τοῦ Ἀριστείδη σηκώθηκε καὶ πῆγε κάτω ἀπ' τὸ τραπέζι της. Στὴν τύχη βρῆκε ἓνα παλιὸ μυθιστόρημα ποῦ τῆς τὸ εἶχε χαρίσει ὁ Γιάννης τὸν θυμήθηκε καὶ εἶπε μὲ τὸν νοῦ της:

— Ἡ μάννα ἄς ἔχει τὴν ἁμαρτία, ποῦ τὸν ἔφερε στὰ χάλια ποῦ βρῖσκεται σήμερα! τρελὸς μέσα στὰ φρενοκομεῖα.

Δὲν μπόρεσε νὰ διαβάσει γιατί ἤρθε πάλι στὸ νοῦ της ὁ Ἀριστείδης. Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι της στὸ ζερβὶ της χέρι κι' ἄρχισε νὰ συλλογιέται. Μιὰ σκέψη τὴν τάρραξε πολὺ, καὶ ἡ σκέψη ἀφτὴ δὲν ἦτανε πρώτη φορὰ ποῦ περνοῦσε ἀπ' τὸν νοῦ της. Πολλὲς φορὲς στὶς ὥρες ποῦ παραδινότανε στὸν Ἀριστείδη τὸ εἶχε σκεφτεῖ, ἀκόμα στὰ βραδάκια ποῦ γυρνοῦσε μὲ ταξὶ στὸ σπίτι της, Τώρα ὅμως ἡ σκέψη ἀφτὴ τὴν ἔσφιγε σάν ἐφιάρτης. Τὸ πῆρε πιά στὰ σοβαρὰ πὼς τὸ κορμὶ της ποῦ σήμερα ἄξιζε θὰ ἐρχότανε μιὰ μέρα ἀργὰ ἢ γρηγόρα νὰ μὴ ἔχει καμιὰ ἀξία. Τὸ πρόσωπό θὰ γιόμιζε ὅλο ζῖρες τὰ μαλλιά της θὰ πέρνανε τὸ χρῶμα τοῦ χιονιοῦ, καὶ τότες πιά ἀριὰ καὶ ποῦ θὰ ἔβρισκε κανένα ξεκοντιάρη ὅσο γιὰ τὸ ψωμί. Θὰ τὴ βλέπανε νὰ περναίει καὶ θὰ ψυθιρίζανε «περασμένα μεγαλεῖα, παλιὸ κόσκινο ποῦ νὰ σὲ πετάξω».

Ἦλα ἀφτὰ τὴν τυραγνοῦσανε, γιατί μονάχα τότες λυπότανε ἢ σταμάτα ὅταν σκεφτότανε τὸ τέλος τῆς ζωῆς της πὼς θὰ εἶτανε. Κοπήκανε οἱ συλλογισμοὶ της ὅταν ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς μάννας της ποῦ ἀνέβαινε τὶς σκάλες σιγοτραγουδώντας. Ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ μπαίνοντας σάν εἶδε νὴν κόρη της ξύπνια εἶπε χαρούμενα.

— Ξύπνησε κόρη μου!

— Τί νὰ κάνω μάννα;

— Ἐέρεις Ἀργυρῶ εἶστε ἓνα παιδάκι τὸ ἔστειλε λέει ὁ Ἀριστείδης πὼς θὰ σὲ περιμένει στὶς ἑφτά ἀπ' ὄξω τὸ ταχυδρομεῖο γιὰ νὰ πᾶτε ἀπόψε στὴν Κηφισιά:

— Πότε ἦρτε τὸ παιδί;

— Εἶνε καμιά ὥρα

— Καὶ δὲ μὲ ξυπνοῦσε μωρή, μάννα νὰ τοῦ δώσω τὴν ἀπάντηση ποῦ ἔπρεπε.

— Δὲ θέλησα νὰ χαλάσω τὸν ὕπνο σου. Ἐπειτα δὲ μοῦ λές τί θυμώνεις καὶ μιλάς ἔτσι νεβροιασμένα, εἶπε νεβρικά ἡ μάννα της καὶ πῆγε νὰ συγιοῖσει τὸ τραπέζι ποῦ ἀπάνω εἶτανε κάτι φλοῦδες ἀπὸ πορτοκάλια κι' ἓνα φλιτζάνι πεσμένο πλάγια. Ἡ Ἀργυρῶ ξαπλωμένη προῦμητα δὲ μιλοῦσε. Σκεφτότανε πάλι τὰ ἴδια. Θυμήθηκε τὰ λόγια τοῦ Πέπα ποῦ ἀδύνατο εἶτανε σὲ κάθε συνάντησή τους νὰ μὴ τὰ ἔλεγε πολλὲς φορὲς μάλιστα δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς. Τὸν εἶχε συχαθεῖ μὲ τὰ καμώματά του. Κεῖνα τὰ μουστάκια του, κείνη ἡ μούρη του ἔτσι ποῦ ἦτανε μάρβρη φαίνότανε σωστὸς γύφτος.

Ἄχ! καὶ πόσο γελοῖος γινότανε ὅταν ἄρχιζε νὰ λέει γιὰ τὰ κέρδη του, γιὰ τὶς μετοχὲς του καὶ γιὰ τὰ ἑκατομῦρια ποῦ εἶχε στὴν κάσσα του κι' ὅταν καταλάβανε πὼς δὲν πολυπρόσεχε στὰ λεγόμενα του τὴ χτυποῦσε στὸν ὄμο της λέγοντάς μ' ἓνα σαχλὸ χαμόγελο «ἀκούς Ἀργυρῶ, τόσα ἔχει ὁ Πέπας, ποῦ ὅλοι τὸν ἔξερνε.»

Σιγὰ σιγὰ ἡ θύμησή της τραβοῦσε πίσω ἤθελε νὰ θυμηθεῖ πὼς εἶχε γνωριστεῖ μὲ τὸν κύριον ἀφτόν τὴν πρώτη φορὰ ποῦ τώρα τόσο τὸν εἶχε συχαθεῖ. Δὲν εἶτανε κ' ἔφρολο τόσο γιατί εἶχανε γιομί-

σει τὰ πέντε χρονάκια ἀπὸ τότες ποῦ τὸν εἶχε γνωρίσει. Θυμᾶται καλὰ τώρα σὰ νὰ εἶτανε χτὲς ἔβγαινε ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ ἀπ' τὸ μαιεφτήριο λεφτερωμένη κρατώντας στὸ χέρι τὸν καρπὸ τοῦ ἔρωτά της μὲ τὸ Γιάννη, τὴ Τότα της, ποῦ σήμερα ἔβγαινε τὸ χαριτωμένο της κοριτσάκι. Ἐβγαινε κι' ὅταν πῆγε στὸ σπίτι ἡ μάννα της πρῶτοῦ ἀκόμα νὰ τὴν πεῖ ἄλλο τίποτα εἶπε:

— Νὰ κοιτάξεις νὰ βρῆς μιὰ δουλιὰ γιατί ὁ θεῖος βῆμα καὶ γράφει ἀπ' τὴ Γερμανία νὰ στείλουμε τὰ ἐνοίκια. Θυμᾶται πὼς γι' ἀπάντηση στὴ μάννα της δὲν εἶπε παρὰ ἓνα καλὰ μὲ κατεβασμένα τὰ μάτια. Θυμᾶται πὼς ἡ μάννα της δὲ σταμάτησε μονάχα στὰ πρῶτα κείνα λόγια, μὰ κάθε μέρα καὶ πολλὲς φορὲς τρεῖς τέσσερες φορὲς τὴν μέρα τῆς τὸ ξανάλεγε. Δὲν εἶτανε ὅμως καὶ ἔφρολο νὰ βρεῖ δουλειά. Ἐτσι σπρωγμένη ἀπ' τὴ μάννα της δέχτηκε τὴν πρόταση ποῦ τῆς ἔκανε μιὰ γνωστή της. Ἀπὸ τότε ἄρχισε νὰ περναίει μιὰ ζωὴ καλὴ. Στὴ μάννα της κουβαλοῦσε καλούδια κι' ἄρχισε νὰ γίνεται τὸ καλὸ κοριτσὶ ποῦ ἀγαπάει τὴ μάννα. Περνοῦσε ὁ καιρὸς· στὶς πρῶτες μέρες χαρούμενος μὰ σὲ λίγο ἄρχισε νὰ βαριέται τὴ ζωὴ τῆς γυναίκας ποῦ πουλάει τὸ κορμὶ της ζώντας ἀπ' ἀφτό. Μὰ ὕστερα ἀλλοιώτικα σκέφτηκε, ἄρχισε νὰ πιστέβει πὼς δὲν εἶτανε καὶ τόσο καλὸ νὰ ζάει μ' ἓνα τέτοιο τρόπο.

Ἄλλες πάλι φορὲς ὅταν γυρνοῦσε στὸ σπίτι της ἀπ' τὸ σπίτι τῆς Κυρὰ Κατίνας ἔνωθε τέτοια ἀηδία γιὰ τὴ ζωὴ ποῦ περνοῦσε, τόσο δυνατὴ ποῦ ἔπαιρνε τὴν ἀπόφαση νὰ κόψει τὸ δρᾶμα τῆς Ζωῆς της. Δὲν ἔφτανε ὅμως ἴσια μὲ κεῖ γιατί ἀγαποῦσε τὴν Τότα της ποῦ ἄρχιζε νὰ μιλάει καὶ νὰ λέει κάτι χαριτωμένα λόγια. Τὸ ἀγαποῦσε πολὺ, μὰ εἶχε τάχα κι' ἄλλο τίποτα ν' ἀγαπάει;

Ἐτσι τώρα ποῦ τὸ θυμήθηκε τῆς εἶρε ἡ ὄρεξη νὰ πᾶει στὴ διπλανὴ κάμαρῃ νὰ τὸ ξυπνήσει καὶ νὰ παίξει μαζί του, ἔτσι ν' ἀποξεχάσει καὶ τὸν πόνο της.

Σηκώθηκε στὸ πόδι καὶ ἀθέλητα φώναξε ὅταν τῆς εἶρε στὸ νοῦ πὼς κοντέ-

βει ἡ ὥρα ν' ἐτοιμαστῇ γιατί θὰ τὴν περιμένει ὁ Ἀριστείδης.

— Ἄχ τὸ φαρούτη, ἀκούς ἐκεῖ δὲ χόρτασε χτὲς τὸ βράδι, θέλει πάλι τὰ ἴδια νὰ ἔχουμε ἀπόψε. Τὶ νὰ κάνω δὲν ξέρω μὲ ἀφτόν τὸν ἄνθρωπο.

Πῆγε σιγὰ σιγὰ μέσα στὴν κάμαρῃ ποῦ κοιμότανε ἡ Τότα της. Τὴν βρῆκε ξυπνητὴ νὰ κοιτάζει ψηλὰ στὸ νταβάνι μὲ τὰ μάρβα μάτια της. Τὸ ρώτησε ἂν κοιμήθηκε καλὰ. Ὑστερα τὸ φίλησε στὸ στόμα καὶ βγῆκε ὄξω νὰ πᾶει στὴ κουζίνα νὰ διεῖ τι ἔκανε ἡ μάννα της. Δὲν πρόκανε νὰ τὶς μιλήσει γιατί ἄρχισε νὰ λέει.

— Ἄντε, Ἀργυρῶ, ἡ ὥρα κοντέβει, πρέπει νὰ ἐτοιμαστῆτε γιὰ νὰ μὴν πᾶς ἀργότερα καὶ περιμένει ὁ ἄνθρωπος.

Τὶ λὲς καλέ· δὲ πᾶ νὰ περιμένει; τὸν ἔχω ἀνάγκη; ξέρεῖ ἐκεῖνος... ἅμα διεῖ πὼς ἀργῶ θὰ πᾶει ἴσια στὸ σπίτι τῆς κυρὰ Κατίνας καὶ θὰ μὲ περιμένει.

— Ναί, καλὰ ἀφτὰ ποῦ λὲς, μὰ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ στέκεται ὁ ἄλλος νὰ περιμένει τὴν ἀφεντιά σου...

— Τὶ λὲς; Εἶπε κι' ἔφυγε ἀπ' τὴν κουζίνα. Πῆγε ἀπάνω τραγουδώντας κι' ὅταν εἶδε τὸ ρολόγι της ποῦ εἶτανε ἔξη καὶ μισὴ δικαίωσε τὴ μάννα της ποῦ φώναζε. Ἐτοιμάστηκε. Ἐνα ταξὶ κείνη τὴ στιγμή κατὰ τύχη περνοῦσε μπροστὰ ἀπ' τὸ σπίτι της. Ἄνοιξε τὸ παραθύρι καὶ φώναξε τὸ σωφὲρ νὰ σταθεῖ.

Εἶχε φτάσει στὴν πλατεῖα τοῦ Ταχυδρομεῖου. Κοίταξε στὸ συνειθισμένο μέρος, μὰ ὁ κύριος Πέπας δὲν φαίνότανε. Κοίταξε τὴν ὥρα της καὶ υποψιάστηκε πὼς δὲν εἶχε ἔρθει ἀφοῦ εἶτανε ἀκριβῶς ἡ ὥρα 7. Στὴν γωνία ἓνα σωρὸ κόσμος εἶτανε μαζεμένος καὶ ὀλοένα μαζεῦότανε περισσότερο. Τὶ νὰ γινότανε ἄραγε; Ἡ Ἀργυρῶ δὲ μπῆκε σὲ περιέργεια νὰ πᾶει νὰ ρωτήσῃ. Ἄκουσε μονάχα ἀπὸ μιὰ κυρία ποῦ δηγότανε σὲ μιὰ ἄλλη πὼς ἓνα ἀφτοκίνητο ἄφησε στὸν τίπο ἓνα κύριο ἴσια μὲ σαρανταπέντε χρονῶ. Κατὰ τύχη περνοῦσε ἓνα παιδάκι καὶ φώναζε «Ἐθνος ὀχτασέλιδο, τραγικὸ δυστύχημα.

Ἡ Ἀργυρῶ πῆρε ἓνα Ἐθνος τὸ ἔβαλε» στὴν τσιάντα της δίχως νὰ ρίξει καμιὰ ματιά. Ἀνέβηκε σ' ἓνα ταξὶ καὶ τράβηξε

για τὴ γκαρσονέρα. Ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ της πὼς ἂν δὲν τὴν εὔρισκε στὸ ταχυδρομεῖο θὰ ἐρχότανε καὶ κείνος στῆς κυρᾶς Κατίνας.

Τὸ ἀφτοκίνητο σταματοῦσε μπροστὰ σ' ἓνα καινούργιο χτισμένο σπίτι. Μιὰ γυναῖκα ἀσκημοῦρα μὲ τὰ μαλλιά ἄνω κάτω βγήκε καὶ κοίταξε ποιὸς θὰ κατέβαινε ἀπ' τὸ σταματημένο μπροστὰ στὴν πόρτα της ταξί. Ἡ Ἀργυρῶ τὴν εἶδε καὶ τὴν καλησπέρισε. Κεῖνη στανάχωρα ἀπάντησε τὸ καλησπέρισμα προσθέτοντας.

— Ἔλα μέσα νὰ μάθεις τι πάθαμε.

Μόλις μῆκε ἡ Ἀργυρῶ στὴν κάμαρη ἄρχισε ἡ κυρὰ Κατίνα φορώντας τὰ γυαλιά της νὰ τὴ διαβάσει τὸ τραγικὸ δυστύχημα «ἔμπροσθεν τοῦ ταχυδρομείου τὸ ὑπ' ἀρ. 1347 διαμέλισε τὸν ἔμπορον κ. Πέπαν».

Ἡ Ἀργυρῶ στὴν ἀρχὴ δὲν μπόρεσε νὰ τὸ πιστέψει τῆς φαινότανε ἀδύνατο νὰ βρισκότανε στὴν ἄλλη ζωὴ ὁ Πέπας. Κά-

θισε λίγη ὥρα σκεφτικὴ. Ὑστερα βγήκε ἔξω καὶ τραβοῦσε νὰ φτάσει στὴν στάση ποὺ κάμανε τ' ἀφτοκίνητα τῆς συγκοινωνίας.

Περπατοῦσε σιγὰ σιγὰ σκεφτότανε πάλι πὼς νὰ ἔγινε τὸ δυστύχημα. Κάθε μιὰ ὑπόθεση δὲν φαινότανε καὶ σωστή, ἔφτιανε ἄλλη.

Κεῖνο ὅμως ποὺ δὲν εἴξερε εἶτανε πὼς νὰ δεχότανε τὴν εἶδηση τῆς κυρᾶς Κατίνας γιὰ χαρμόσυνη ἢ γιὰ λυπητερή; Δὲν εἴξερε στὴν ἀρχή, μὰ ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα θυμήθηκε τὴν κυρὰ Κατίνα, τὰ μάτια της τὴ μούρη της, σὰν νὰ τὴν ἔλεγε τάχα.

— Μὴ γνοιάζεις κόρη μου, εἶναι κι' ἄλλοι στὸν κόσμο, φτάνει ἐσὺ νὰ εἶσαι καλά.

Ἀρχισε νὰ περπατᾶει γρήγορα, βιάζότανε νὰ πάει στὴ μάννα της γιὰ νὰ πεῖ τὴ χαρμόσυνη εἶδηση.

ΔΗΜΟΣ ΜΟΝΑΞΙΩΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟ ΕΙΔΥΛΛΙΟ

Δὲν κιάθεις τοῦ χειμῶνα πειὰ τὴν κρύαν
[ἀχνάδα·
Χάδια οἱ πνοές ἐρωτικά καὶ γαργαλᾶν τὰ
[φύλλα.

Μαρτιάτικη ὄψιμη γλυκάδα.
σοῦ φέρνει ἐρωτικὴ ἀνατριχίλλα.
Μὰ ζέστη ἂν κἀνει
δὲν ἔπρεπε νὰ λύση ἡ Βιλητῶ
τὸν κεντητό, παρθενικὸ
ζωστήρα, ἀπὸ ψιλὸ τουλπάνι.
«Εἶναι στιγμὲς ποὺ σκοτεινὸς δὲν ξέρει
[ὁ νοῦς τί κἀνει»

μηδὲ καὶ τὸ χιτῶνα
τὸν ἄσπρο της, σὰν τὸ ἄσπρο της κορμί
νὰ σκώσει ἀπὸ τὰ πόδια καὶ μὲ τὸνα
χέρι της ν' ἀγκαλιάσει ἓνα δεντρί
— Ὁ θεὸς βλέπει ἀπὸ πέρα καὶ μ' ἀγέρα
ζεστόν ἀνάβει
τὴ στιγμιαίαν ὁμορφίαν τῆς ἀμαρτίας·
δὲν παύει·
τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς ἀνίας
πρέπει τὸ κύπελλο ν' ἀδειάζεται·
καὶ βιάζεται.

«κι' εἶναι στιγμὴ ποὺ ὀλόθερμος δὲν ξέ-
[ρει ὁ νοῦς του τί ἐργάζεται»

Ἔτσι ἡ κοπέλλα
τὸ ἐρωτικὸ τὸ μαύλισμα σωπαίνει
καὶ μένει θλιμένη.
πειὰ δὲ γελᾶ ὡς ἐγέλα·
Κι' αἰφνίδια σὰν νὰ ρίξωσε στὰ φρένα
της μιὰ τρέλλα,
μεσ' στὸ γυμνὸ λειβάδι χύνεται καὶ
[τρέχει

πηλάλα, μὲ ὄσσην ἔχει
ψυχὴν κι' ἀντέχει.
Ἀγκάθια καὶ περόνια
τὰ πάθια, ποὺ ὡς τὰ βάρθια
περνᾶνε τῆς ψυχῆς της σὰ βελόνια·
Κι' ἐκεῖ ποὺ ὄλο κοσέβει
«Ποῦσαι παρθένα βρῦση μου μὲ τὸ χρυ-
[σὸ κανάλι.»

φωνάζει καὶ γυρεύει.
Καὶ νά, ἡ γαλάρια ἢ γίδα ὀμπρὸς της
[πάλι.
Μιὰ ζάλη τὴν ἐπιάνει τέτοια ζάλη
ποὺ ἄσκεφτα καὶ παθιάρικα ν' ἀνοίξη
[τὴν ἀγκάλη..

«Κι' εἶναι στιγμὲς ποὺ σύφλογος δὲν ξέ-
[ρει ὁ νοῦς τί κἀνει».

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΓΡΗΓΟΡΗΣ

A. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΤΗΣ

Ἡ λογοτεχνικὴ κίνηση τῆς τελευταίας δεκαετίας σημείωσε τὴ σιωπηλὴ ἀποκίρυνση κάποιων ἀμελέτητων καὶ ἀντιφυσιολογικῶν γλωσσικῶν ὑπερβολῶν, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἐπιβληθῆ ἄνω ἀπὸ τὴν ἀτιμωφαιρα τοῦ καθαρανεοουιανισμοῦ, τῆς ρητορικῆς μανίας του καὶ τοῦ ἀχαλίνωτου λογιωτατισμοῦ του. Ἡ ἀποκίρυνση αὐτὴ ἔγινε ἀπὸ τὴς τάξεις τῶν νέων. Θὰ μοῦ ἀντιτείνουν ἴσως ὅτι οἱ σημερινοὶ νέοι δὲν ἔζησαν τὴς ὥρες τοῦ γλωσσικοῦ φανατισμοῦ, τὴς ὁποῖες εἶχε ζήσει ἡ προηγούμενη γενεά. Καὶ δὲν τὴς ἔζησαν ἐπειδὴ βροῦσαν τὴ δημοτικὴ γλῶσσα ἐπιβλημένη σὰν κατάστασι πιά στὴ λογοτεχνικὴ συνείδηση. Παραδέχομαι τὴν ἀποψη αὐτὴ, ἀλλ' ἔχω νὰ προσθέσω ὅτι δὲν εἶναι μόνο ἡ ἔλειψη τοῦ φανατισμοῦ ἢ τῆς ἀντίδρασης ἐκείνη ποὺ διαμόρφωσε τὸ σημερινὸ γλωσσικὸ κίθιστόν, μὰ κάποια κάθαρση, ἢ ὁποῖα ἔγινε κατὰ τὴ φυσιολογικὴ ἐξέλιξη τῆς γλώσσας καὶ τῆς ὁποῖας τὰ αἰτία εἶναι περισσότερο αἰσθητικά. Ὅστε δὲν πρόκειται οὔτε γιὰ συνθηκολόγησιν μὲ τὴν καθαρανεοουισσιν, οὔτε γιὰ παραχωρήσεις πρὸς αὐτήν, οὔτε γιὰ συντηρητισμὸ ἀπὸ μέρους τῶν νέων. Θὰ εἴμεθα ἀσυνεπεῖς πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας ἂν παραγνωρίζαμε τὴν ἀποτίναξιν τῶν ἀντιαισθητικῶν ὑπερβολῶν ἢ ἂν ρωτούσαμε μυκτηριστικά: Ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ νέοι ποὺ ἔχουν νὰ παρουσιάσουν «δείγματα γραφῆς», τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνε πρότυπο αἰσθητικῆς συνάρτησης; Ὁχι, ὅπως δὲν μπορεῖ νὰ περᾶση κανεὶς στὴν ἰαξὴ τοῦ λογοτέχνη, ἐπειδὴ μιὰ ἢ δυὸ φορὲς στὴ νεανικὴ του ἡλικία εἶδε τ' ὄνομά του τυπωμένο, κάτω ἀπὸ ἓνα στιχοῦργημα ἢ ἓνα ἀφήγημα, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο δὲν μποροῦμε νὰ παραγνωρίσωμε καὶ τὴν ἐργασίαν νέων, σὲ ποσότητα τοῦλάχιστο, ποὺ τοὺς διέκρινε ἐπίδοσι καὶ πνεῦμα συνέχειας στὴ δημοιογικὴ τους δουλειά. Ἀποσιωπῶ, γιὰ τὴν δὲ θὰ εἶχαν τὴ θέσιν τους ἐδῶ τὰ ὀνόματα νέων ποὺ περιφρόνησαν

μιὰ ἀστικὴ θέσι γιὰ νὰ ἐπιδοθοῦν στὴ λογοτεχνία. Νομίζετε ὅτι ἡ χειρονομία αὐτὴ ἔγινε ἀπὸ φυσικὴ ἀκνηρία; Ὁχι, βέβαια. Θὰ εἶταν πολὺ στενόκαρδος καὶ μωρόπιστος ἐκεῖνος ποὺ δὲ θάβλεπε κάποιον ἠρωῖσμὸ στὴν περιπτώσιν τους. Ἡ τάξι λοιπὸν αὐτὴ ποὺ δημοιογήθηκε μ' ὅλες τὴς ἀντίθετες περιστάσεις εἶναι σεβαστὴ καὶ ἡ γνώμη της, τὸ παράδειγμά της δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔχη ἀντίκτυπο στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου καὶ ἰδιαίτερα στὴ διαμόρφωσιν τῆς γλώσσας. Ὁ ἴδιος ὁ κ. Φιλήντας, ἄλλως τε, ὁ σοφὸς μελετητῆς τῆς παραγωγῆς τῶν λέξεων, παραδέχεται ὅτι: «τελειότερη μορφή μιᾶς γλώσσας εἶναι πάντα ἡ τελευταία». (1) Ἐαὐτὴ ἡ τελευταία ἔχει ὑποστῆ τὴν κάθαρση, ἀποδοκιμάζοντας τὸν καλπασμὸ κάποιων στεῖρων μυαλῶν πρὸς ἓναν ἄκρατὸν ἐπιστημονισμό. Καὶ λέω: ἀποδοκιμάζοντας, γιὰ τὴν παραδέχομαι ἀσυστήτητα τὴν ἀποψη τοῦ κ. Ζάμπα, τοῦ ξεχωριστοῦ διανοητῆ καὶ ἀξιόλογου μεταφραστῆ τοῦ Ἀριστοτέλη, ὅτι: «ἡ γλῶσσα εἶναι ὄχι ἐπιστήμη, ἀλλὰ ὥραία τέχνη στενωῶς συγγενὴς μὲ τὴ μουσικὴ καὶ πρέπει νὰ ὀνομάζωμε τὴ σπουδὴ της κυρίως ὄχι γλωσσολογία, ἀλλὰ γλωσσοτεχνία». (2)

Καὶ παρακάτω:

«Ὁ καταρτισμὸς κατὰ λόγου ὄλων τῶν φυσικῶν ἤχων καὶ τῶν πρωτογενῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐνεργειῶν εἶναι ἔργον σπανίας μουσικότητος μὲ συνδυασμὸν εὐρυτάτης ψυχολογίας. Ἐνῶ τῶρα ἡ ἐτυμολογία εἶναι ἀλχημεία, ἀλλ' ὄχι ἐπιστήμη».

Βέβαια θὰ ἦταν ἀσέβεια νὰ παραγνωρίσῃ κανεὶς τὸ μεθοδικὸ καὶ ἐπίμονο ἐξέτασμα τῆς νεοελληνικῆς ἀπὸ τὸν κ. Φιλήντα. Ἀλλὰ προκαλῶ ὁποιοιδήποτε

(1) Ἡ Νέα Ἑλληνικὴ Ν. Ἐστία σ. 407 Τόμος β'.

(2) Κ. Ζάμπα: Ὀμηρο-Πλατωνικὴ Ἀκαδημία σ. 6.

νέο λογοτέχνη, από εκείνους που προανάφερα, να βεβαιώση αν ακολουθή τη 1)10 απ' όλους εκείνους τους κανόνες, τους οποίους τόσο απλοποιημένα και εύληπτα εκθέτει ο κ. Φιλήντας στην πολύτομη εργασία του. Φέρνω ένα παράδειγμα: Πόσοι γράφουν: σκέψες, πράξες κλπ. γεγονός το ή περικνλωσιά; Και μιά ακόμη λεπτομέρεια: Έδώ και πέντε χρόνια συναντούσα τακτικά τόσο σε αφηγήματα όσο και σε θεωρητικά έργα τη λέξη: τότε. Σήμερα βλέπω την ίδια λέξη απαλλαγμένη από το: ε Δεν αναφέρω την περίπτωση ενός νέου ποιητή που μου απαγγείλε ποιήματά του με τον τίτλο: Συνδιάλεξις, γιατί αυτό μυρίζει καθαρισμό. Αναμφίβολα αν οι στίχοι του κ. Καράβη πάλλονταν από ζωϊκότητα συγκίνηση, εμπνευση) τότε και η καθαρεύουσα του δε θα μ'αφαινόταν τόσο κωμική. Ωστε θα μ'ερωτήσετε γιατί τότε: συνδιάλεξις είναι αποκρουστικό; Απλούστατα γιατί είναι νεκρός τύπος για τις σημερινές αισθητικές μας απαιτήσεις. Το επιχείρημά μου ως μην ξαφνίση τους επιστήμονες γλωσσολόγους και ως μη μορφάσουν φθεγγόμενοι. Με μονομέρειες και εξαιρέσεις δε γίνεται γλώσσα, γιατί τότε θάχω να τους παρουσιάσω τη Γραμματική της Δημοτικής που είναι γεμάτη από μονομέρειες και εξαιρέσεις. Έν ονόματι αυτής της Γραμματικής βλέπομε πολλούς που πασχίζουν καταργώντας το: ποιον, να συναρμολογήσουν τη φράση τους. Και τι γίνεται τότε; Ο αναγνώστης διαβάσει ασθματικά την κορδελοειδή εξέλιξη του: πού. Βέβαια η δημοτική έχει το ανεκτίμητο προσόν των μικρών φράσεων και λέω ανεκτίμητο, γιατί οι ίδιες αυτές φράσεις μικραίνοντας το ίδιο στην καθαρεύουσα γίνονται πάλι ασθματικές. Ακόμη η καθαρεύουσα δίνει αφορμή σε ασυναξίες και προτάσεις αναπόδοτες, όχι μόνο σ' εκείνους που δεν ξέρουν να τη γράφουν, αλλά και σ' εκείνους που είναι φανατικοί υπέρμαχοί της. Παράδειγμα σχετικό έχω ν' αναφέρω τον ίδιο το γλωσσολόγο κ. Χατζηδάκη. Γράφει λοιπόν:

«Είναι δε μάλιστα τούτο διδακτικώτατον ότι το άρθρον πᾶν ἄλλο σκοποῦν τὸ

πάλα ἢ τὴν δῆλωσιν τοῦ γένους, νῦν διὰ τούτου καὶ μόνον ἐπιτυγχάνεται αὕτη πολλάκις» (Γούτνεϋ Συγκρ. γλωσσικῆ. Μετ. Χατζηδάκη σ. 131.

Και παρακάτω:

«Καὶ ἴσως πρόληψις ἐγένετο ἡ κυρία αἰτία τοῦ ὅτι μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς, ὅτε οὕτως ἠδρύνθη καὶ ἐπέδωκεν ἡ γλωσσομάθεια, ἀλλ' ὅμως δὲν ἀνεπτύχθη εὐθύς ἀληθῶς καὶ γνησία γλωσσικὴ ἐπιστήμη». (Ἰδιο βιβλίον σ. 264).

Ἄς ἰδοῦμε τώρα καὶ τὴν ψυχολογικὴ σημασία κάποιων ἐκφράσεων. Ἐπιχειρήστερος τύπος στὴ δημοτικῆ, εἶναι ἡ λέξη: ἀγέρας, παρὰ ἀέρας. Καὶ εἶναι ἐπιχειρήστερος γιατί τὸ: ἀγέρας μᾶς φαίνεται, τὸ ἀκοῦμε, ἐντονώτερα, ζωηρότερα. Ἄν ὑποθεθῆ λοιπὸν ὅτι ὁ ὀρθόδοξος δημοτικισμὸς μᾶς ἐπέβαλλε νὰ μεταχειρισθῶμε τὴ λέξη: ἀγέρας καὶ θέλαμε νὰ ποῦμε: Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχει ἕναν ἀέρα ἀριστοκρατισμοῦ, ἀντὶ δέ: ἀέρα, γράψαμε ἀγέρα, θὰ εἶχε τὴν ἴδια διανοητικὴ ἔννοια;

Κι' ἀκόμη: Ἡ δημοτικὴ παραδέχεται μόνο γιὰ ρηματικὸν τύπον τὸ: κουνάω. Στὴν ἔκφραση τώρα: κίνησα νὰ πάω στὸ χωράφι, μποροῦμε νὰ ποῦμε: κούνησα νὰ πάω;

Ἀπειρία ἀπὸ τέτοια παραδείγματα θὰ εἶχα ν' αναφέρω. Νομίζω ὅμως ὅτι ἀρκοῦν αὐτά. Καὶ ἀρκοῦνε ὅχι βέβαια γιὰ νὰ βασίσουν κάποια ἐπιστημονικὰ δεδομένα—τέτοια πρόθεση δὲν ἔχω ἀφοῦ ἀποκρούω ὀλωσδιόλου τὴν ἐκδοχὴ ὅτι: ἡ φυσιολογικὴ εξέλιξη τῆς γλώσσας ἀκολουθεῖ ἐπιστημονικὴ γραμμὴ—ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑποστηρίξω τὴν ἀποψη ὅτι: ἡ δημοτικὴ εἶναι ἀνεπαρκὴς γιὰ νοητικώτερα, βαθύτερα νοήματα καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ μεταχειρισθῆ τὴ λέξη: λαχανιασμένο, μιλώντας γιὰ ἕνα σκυλὶ ἢ γιὰ ἕνα δρομέα, ὅχι ὅμως καὶ τὴ στιγμὴν πού θέλει νὰ ἔκφραση κάτι διανοητικώτερον ὅπως: ἡ ἀσθματικὴ πάλι τῆς ζωῆς. Ἄς μὴ ἀποκαλέσῃ λογικισμὸν ὁ σεβαστὸς κ. Φιλήντας τὶς αισθητικὲς μου αὐτὲς ἀντιρρήσεις. Ὅσο γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸν: κομ-

πογιαντισμὸς, ἢ τέτοια ἐκδοχὴ ἀποκλείεται ὀλότελα μὰ κι' ἔχω τὴν εὐλικρίνεια νὰ πῶ ὅτι τὰ καθέκαστα αὐτὰ βασίζονται περισσότερον στὴν αἰσθητικὴν κι' ὄχι στὴν ἐπιστήμη. Δὲν εἶναι βέβαια λογικισμὸς τὸ νὰ ἰσχυρίζεται κανεὶς ὅτι ἕνα θεωρητικὸν ἔργο χάνει τὸ ἴδιο μὲ τὸ νεκρὸν ρητορισμὸν ἢ τὴν στριφνότητα τῆς καθαρεύουσας, ὅπως καὶ μὲ τὴν μανίαν τῆς ὑπερβολικῆς ἀπλοποίησης του, στὴ δημοτικῆ. Καὶ στὴν πρώτη περίπτωσιν βέβαια χάνει γιατί ἡ στριφνότητα καὶ ἡ μακαρονοειδὴς ἐξάρτησις τῆς καθαρεύουσας τὸ κάνει δυσκατάληπτον, στὴ δευτέρῃ ὅμως χάνει τὴ διανοητικὴν αἴγλην, γιατί ἡ ὑπερβολικὴ ἀπλοποίησις τὸ μεταβάλλει σὲ κομψολογίαν καφερείου!

Θὰ μοῦ πῆτε λοιπὸν: νὰ ἢ μικτὴ εἶναι μὰ λύση. Κάθε ἄλλο. Ὅχι μόνο δὲν ἀποτελεῖ διέξοδον ἢ μικτὴ, ἀλλὰ ἀποδείχνει τὴν ἐνσυνείδητην πρόθεσιν γλωσσικῆς σύγκρισης. Εἶναι δηλαδὴ ἕνας μεταμφιεσμένος καθαρευουσιανισμὸς. Εἶναι συντηρητισμὸς. Κι' ὁ συντηρητισμὸς μπορεῖ νὰ βέβαια νὰ βλάβῃ περισσότερον μὰ ὑπόθεσιν ἀπ' ὅτι θὰ τὴν ἔβλαπτε ὁ ριζοσπαστισμὸς. Ἐχω ὅμως τὴν ἰδέαν, ὅπως τὸ προαναφεροῦν ἄλλωστε, πὼς ὁ ἀκρατος γλωσσικὸς ριζοσπαστισμὸς δημοουργήθηκε σὰν ἀντίδραση στὸν ἀμελέτητον, βίαιον καὶ στενοκέφαλον κομψισμὸν. Καὶ ἂν ὁ τελευταῖος μᾶς ἔδωκε δείγματα ἀχαλίνωτου ρητορισμοῦ, στριφνότητας, ἔμφρασης καὶ τυπολογίας, ὁ πρῶτος ἔχει στὸ παθητικὸν τοῦ ἕνα σωρὸν σελίδων μεγαλόστομου ἄρλουμπισμοῦ καὶ λυρικῆς ἀνουσιολογίας. Πόσοι ποετᾶστροι κυριευμένοι ἀπὸ τηγοτητα μᾶς σύνθεσις λέξεως τῆς δημοτικῆς, δὲ μᾶς ἀπεκάλυψαν τὴν διανοητικὴν τους φτώχεια! Τοὺς ἐπιδιμάζω τὴν ἴδιαν ἐνοχίαν, πού θὰ ἐπεδίκαζα καὶ στὸν καθαρευουσιάνο ποιητὴν, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἔκανε ν' ἀγανακτήσωμε μὲ τὴν ἐπιτηδευσίαν του.

Ἐδῶ θεωρῶ σκόπιμον νὰ παραπέμψω τὸν ἀναγνώστην μου στὴν κριτικὴ σκιαγραφίαν τοῦ κ. Α. Καμπάνη γιὰ τὸν ποιητὴν τοῦ «Ὀρφέα καὶ τοῦ Πυγμαλῖονα». (1).

1) Ἐφ. Νέα Ἑλλάς Νοέμβριος 1913.

«Εἶναι δύσκολον σήμερον νὰ διαβάσῃ κανεὶς ἔστω καὶ πέντε στίχους τοῦ Δ. Παπαρηγοπούλου δίχως νὰ μορφάσῃ ἐπανειλημμένως, νὰ προσκόψῃ εἰς κάτι ἀσυνήθιστον, ἐπιτηδευμένον, κάπου ἄμορφον ἐντελῶς. Δίχως ν' ἀπαντήσῃ εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς δέκα χασμωδίας, ἱκανὰς νὰ ψυχράνουν καὶ κάποτε νὰ φυγαδεύσουν τὴν συγκίνησιν. Ἡ καθαρεύουσα γραπτὴ γλώσσα πλασθεῖσα μὲ κριτήριον τὸ μάτι καὶ ὄχι τὴν ἀκοήν, εἶναι μὲν γλώσσα, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεις πλουσίαν τετριμολογίαν ἐπιστημονικὴν καὶ σχετικὴν ἢ πολλὴν ἀκρίβειαν, ἀλλὰ δὲν δύνασαι νὰ εὔρησῃ τὴν ἀναγκαίαν ἐκφραστικότητα, τὴν ἀναγκαίαν μελωδίαν. Σὰς παραθέτω κατὰ σειράν στίχους παρμένους τυχαίως ἀπὸ ποιήματα τοῦ Δημητρίου Παπαρηγοπούλου διὰ νὰ ἐνοήσετε τὸν ἀνωτέρον ἰσχυρισμὸν μου:

Ῥαία εἶναι ἡ Σελήνη

Ὅπου ὡς λύπης σύνθημα προφέρεται
[ὁ ἔρως

Καὶ ὁ ἐντὸς μου θάνατος

...Ὅταν τοῦ βίου ἡ αὐγὴ...

Τέσσαρες στίχοι ἔξ ἀφόρητοι χασμωδία, πού θὰ ἔκαμαν δυστυχεῖν κάθε μαθητὴν τοῦ Σολωμοῦ, κάθε στιχογράφον τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος. Μὲ γλώσσαν τόσο χασμωδικὴν, μὲ μίαν μετρικὴν ἀπαγορευοῦσαν τὴν συνίτησιν δυνάμει τῶν παλαιῶν φθογγολογικῶν νόμων δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκφρασθῆ τίποτε μὲ σχετικὴν ἀριότητα. Μὲ γλώσσαν ἀκόμη πού μασκαρεύει τὰς λέξεις κολλῶσα τριγύρω των διάφορα ἀνόητα λοφία καὶ διαφόρους οὐράς, μὲ γλώσσαν ἀνεπαρκῆς ζωντανότητος, μὲ γλώσσαν τέλος ἐντελῶς ἀντικαλλιτεχνικὴν, πὼς ἦτο δυνατόν ὁ Δημήτριος Παπαρηγόπουλος, παρὰ τὸ ἐξαιρετὸν του τάλαντον νὰ γράψῃ ἔργα βιώσιμα;».

Κι' ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ τὸν Παπαρηγόπουλον, τοῦ ὁποῖου δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀρνηθῆ τὴν βαθύτερον διανοητικὴν συγκριτικὴν δηλαδὴ μὲ τοὺς Βασιλειάδιδες τῆς ἐποχῆς του, παραπέμψω τὸν ἀναγνώστην στὴ μεθοδικὴ ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου

του πού έκανε ο Παλαμᾶς, σ' ένα ἄρθρο του στην «Ποικίλη Στοά 1914». Έκει ο Παλαμᾶς, παραμερίζοντας τὸν ἄκρατο δημοτικισμό του, ξεαίρει τὴ διανοητικὴτητα τοῦ ποιητῆ, διανοητικότητα, πού ἐμψύχωσε σὲ πολλές στιχουργικὲς ἐκδηλώσεις του, τὸ νεκρὸ γιὰ τὴν ποίηση γλωσσικὸ κατασκευάσμα πού λέγεται «καθαρευούσα». Βέβαια ὑπάρχουν καὶ ἀνόητοι στίχοι στὸ ἔργον του ὅπως:

«Ὀλίγους στίχους μου ζητεῖς; παρὰ κλησις ματαία—οἱ ποιηταὶ ἄν ψάλλωσι γῆν, οὐρανὸν καὶ ὄρη—ἄν ψάλλωσι τὴν ἀνοιξιν. με τ' ἀνθη τὰ ὠραῖα τὴν κόρην δὲν τὴν ψάλλουσι τῆς λέγουν: εἶσαι κόρη!»

Ἄλλὰ ποῖος μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ τὸν καταγιγασμὸ παρομοίων στίχων στὴ δημοτική; Θὰ μοῦ πῆτε ἴσως ὅτι ἡ καθαρεύουσα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ πολλοὺς ἀξιόλογους ποιητὰς ἀπὸ τὴν Ἑπτανησιακὴ Σχολή, τῶν ὁποίων σύμφωνα με τὴ σοφὴ παρατήρηση τοῦ κ. Α. Καμπάνη, «δὲν κατώρθωσε ν' ἀποξηράνῃ τ' ἀνθη τῆς διανοίας ὁ λίβας τοῦ Ρωμαίου Δικαίου». (1) Ἄκόμη στὴν καθαρεύουσα εἶναι γραμμένο καὶ τὸ ποίημα τοῦ Α. Ραγκαβῆ: «Διονύσου πλοῦς, τὸ ὁποῖο καταφέρνει με τὴν ἠχητικότητά του νὰ κἀνῃ ἀνεπαίσθητες τὶς καμωδιές. Εἶναι τὸ ἔργο ὅπου κατὰ τὸν κ. Καμπάνη ἡ «καθαρεύουσα καταβάλλει ἀπελπισμένας προσπάθειάς ὅπως ἐξαορκέσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ποιητοῦ».

Νὰ τί γράφει ὁ Παλαμᾶς στὴ μελέτη του γιὰ τὸν ποιητὴ τῶν «Φθινοπωρινῶν ἁρμονιῶν» (Πρώτα ροιτικά 127) «...καὶ ἡ καθαρεύουσα εἶναι πραγματικότης, τὴν ὁποῖαν ὁ ποιητὴς οὔτε πρέπει, ἀλλ' οὔτε δύναται νὰ παρίδῃ, ἄν δὲν θέλῃ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ζωὴν, θὰ ἐννοούσαμεν αἰσθητότερον, ὅτι διὰ τὴν ποιητικὴν γλώσσαν δὲν ὑπάρχουν οὔτε χυδαῖσμοί, οὔτε δασκαλισμοί, ἢ ἄν ὑπάρχουν εἰς τὸ λεξικόν της, ἀναγράφονται ὡς ὄροι ἀπλοῖ καὶ μόνον σχολαστικοί, κενοί θ' ἀντελαμβανόμεθα, ὅτι διὰ τὴν ποίησιν

(1) Ὁ Σολωμός, ὁ Τυπάλδος καὶ ὁ Μαρκοῦς σπούδασαν νομικά.

κάθε φραστικὸν στοιχεῖον, συντελοῦν πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ιδέας, πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἐκφράσεως, πρὸς διάκρισιν τῆς μορφῆς, εἴτε χυδαῖκόν, εἴτε δασκαλικόν, εἴτε ἡμεδαπόν, εἴτε ἀλλοδαπόν, εἶναι νόμιμον· ἐξ ἐναντίας δὲ ὅτι χυδαῖον καὶ δασκαλικὸν δυνατὸν νὰ εἶναι πᾶν ὅτι δεσμεύει διὰ συνταγῶν, ἐπ' ὄνόματι ὁποιασδήποτε ἀρχῆς ἢ ἀληθείας τοὺς νόμους τοῦ πνεύματος· καὶ ἄν τὸ εἶχαμεν λησμονήσῃ, θὰ τὸ ἐνθυμούμεθα, ὅτι σχεδὸν παντὸς τόπου καὶ χρόνου οἱ ποιηταὶ ἀπὸ Ὁμήρου καὶ Πινδάρου μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἐμὸρφωσαν τὴν γλώσσαν των κάπως διαφόρως ἢ ὡς θέλουσι καὶ τῆς καθαρευούσης οἱ ἄκροι θιασῶται καὶ τῆς δημῶδους οἱ ἄκροι ριζοσπαστικοί».

Νὰ ἢ βάση πάνω στὴν ὁποῖαν στηρίζονται κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος οἱ αἰσθητικὲς μου ἀντιρροήσεις, στὸ δοκίμιό μου αὐτό, σχετικά με τὶς ὑπερβολές τῆς δημοτικῆς, ὑπερβολές πού πρώτα—πρώτα δείχνουν ἀνθρώπους με «κακὸ γούστο». Γιατὶ δὲν μποροῦνε οἱ διάφοροι στιχοπλόκοι καὶ παραμυθᾶδες, ἐν ὄνόματι τῆς δημοτικῆς νὰ μᾶς σεοβίρουνε κάθε χοντροκοπιὰ δημοτικίζουσα ἢ δημοτικοφανῆ. Θὰ εἶναι ἐν τάξει με τὴ συνείδησή της ἡ πλειονότητα τότε, ἢ ὁποῖα ζῆ ἀκόμη μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς καθαρεύουσας—νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ Νεοέλληνες μεταφέρανε τὸ γλωσσικὸ ἴδιωμα τῶν Ἑσκιμῶν, τῶν Τομπιναμποῦ καὶ τῶν Οὐρῶνων. Σᾶς δίνω ἕνα πρόχειρο παράδειγμα: «Ὁ Μάρκος Ἀυρήλιος γεννήθηκε στὴ Βενετία στὰ 1254 ἀπ' ὅνα σόγι οὔλο ἐμπόροι ξακουσμένοι, ταξιδευτάδες, πού καταγόντουσαν ἀπὸ τὴ Δαλατία» κλπ.

Ἡ γλώσσα τοῦ λαοῦ μάλιστα, ἢ ἀπερίφραστη, ἢ ζωντανή. Ἡ γλώσσα τοῦ λαοῦ ὅμως εἶναι φτωχή, ἀνεπαρκῆς γιὰ τὴ διατύπωση νοητικώτερων ἐνοιῶν, ὅπως εἶπα. Τολμηστε τώρα νὰ γράψετε τὶς γενικές: τοῦ γαλάτου, τοῦ πνεύματος, τοῦ συστήματος κλπ. Ἡ τραχύτητα αὐτὴ θὰ ξαφνίσῃ τὴν ἀκοή σας. Καὶ τότε ὁ καλλιτεχνικὸς συντελεστὴς ἐκμηδενίζεται. Μόνον ἕνας κακόπιστος θὰ ἀντέτεινε ὅτι μὴ καὶ δὲν εἶναι φυσικὴ λοιπὸν ἢ

γλώσσα αὐτῆ, ἄρα εἶναι φτιαχτὴ καὶ τότε γιὰ νὰ μὴ μεταχειρισθοῦμε τὴν καθαρεύουσα, πού εἶναι ἐπίσης φτιαχτὴ. Ὅχι, δὲν πρόκειται γιὰ «τεχνητὴ» δημοτική. Πρόκειται γιὰ ἕνα αἰσθητικὸ ξεδιάλεγμα, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀποκλειστικὰ ἔργο τοῦ λογοτέχνη καὶ ὄχι ὁποιοῦδήποτε αὐτόκλητου γλωσσολόγου. Ὑπάρχει κάποια διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν πεζὸν καὶ στὸν ἔμμετρο λόγο. Αὐτὸ πρέπει νὰ καταλάβωμε ὅλοι μας. Οὔτε στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα, οὔτε στὴν Ἀρχαία Ρώμη ἀφομοιώθηκε ποτὲ ἡ γλώσσα τῆς ποίησης μετὰ τὴ γλώσσα τοῦ πεζοῦ λόγου. Μιὰ θ' ἀναρωτιόταν κανεὶς: ἄν κάθε λογοτέχνης ἔχει καὶ δική του αἰσθητικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ γλώσσα, τότε θ' ἀκούγαμε τὸν ἀντίλαλο μᾶς νέας Βαβυλώνας! Μὰ τέτοια ἐρώτηση θὰ εἶταν λίγο ἀπλοϊκὴ, γιὰτὶ δὲν πρόκειται γιὰ μονομερῆ ἀντίληψη ἀλλὰ γιὰ ὁμαδικὴ τέτοια ἀνέφερα ἄλλωστε στὴν ἀρχὴ τοῦ μικροῦ μου αὐτοῦ δοκίμιου ὅτι πρόκειται γιὰ τάξη νέων, ἢ ὁποῖα παρουσιάζει πνευματικὲς συγγένειες. Αὐτῆς τὸ παράδειγμα θὰ γίνῃ σεβαστὸ καὶ θᾶξῃ ἀντίτυπο καὶ ὄχι τὸ παράδειγμα ἑνὸς δογματικοῦ καθαρευουσιάνου ἢ ἑνὸς ἕξαλλου δημοτικιστῆ. Μία δράση ἐξωκαθηματικὴ δηλαδή, πού μὴ μὲρα μπορεῖ νὰ δώσῃ τὰ δείγματα μᾶς ἰσορροπημένης κατευθύνσεως, δείγματα μᾶς «καθαρευούσης αἰσθητικῆς»!

Μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὲς ἀνωμαλίες τῆς δημοτικῆς εἶναι καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς γενικῆς. Ἡ γενικὴ δὲν ὑπάρχει στὸ στόμα τοῦ λαοῦ κηρύττει ὁ κ. Φιλίντας. Ἔστω, δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἐλάτε πού στὸν γραπτὸ λόγο εἶναι ἀπαραίτητη καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἀποφύγῃ χωρὶς νὰ χαλάσῃ τὴ γραφικότητα τῆς φράσεως του. Τὶ γίνεται λοιπὸν; Οἱ ἀκολουθητὲς ἑνὸς ἐκτροχιασμένου δημοτικισμοῦ τὴν ἀναλύουν, προτάσσοντας τὴν πρόθεση: ἀπὸ. Πέρω μὴ τέτοια φράση τυχαία γιὰ νὰ ἰδῆτε τὴ παραμόρφωση γίνεται στὸ ἐννοιολογικὸ μέρος:

«Δῶ καὶ σαράντα χρόνια πουλητὲς ἀπὸ μουσικὰ ὄργανα ἔκαναν στὴ Μασσαλία κολοσσιαίους περιουσίες»

Τό: πουλητὲς ἀπὸ μουσικὰ ὄργανα εἶναι ἢ γενικὴ: πωληταὶ μουσικῶν ὀργάνων. Ἔτσι ὅπως εἶναι διατυπωμένο ὅμως ὁ ἀναγνώστης νομίζει, τὸ πιθανότερο, ὅτι οἱ πουλητὲς εἶναι φτιασμένοι ἀπὸ μουσικὰ ὄργανα! Ἄλλὰ θὰ μοῦ πῆτε: μποροῦμε ν' ἀντιστρέψωμε τὴ φράση καὶ ν' ἀποφύγωμε τὴ γενικὴ. Ὁ ξεχωριστὸς παιδαγωγὸς κ. Σωτηρίου ἄλλωστε ἔδωκε σπάνια δείγματα σαφήνειας στὸ βιβλίον του: «Τὸ Σχολεῖο καὶ τὸ παιδί» (1), σαφήνειας βασισμένης πάνω σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀπλοποίηση. Ναι, μὰ ἄν γιὰ μερικοὺς ἢ ἀπλούστευση αὐτὴ ἀποτελεῖ μὴ φραστικὴ εὐκολία, γιὰ τοὺς περιοσσότερους εἶναι ἐπιτήδευση, ἄσθμα, θαλάσσωμα ἐννοιολογικὸ. Ὡστε δὲ βρῶσκω γιὰ ποῖο λόγο νὰ μὴ μεταχειρισθοῦμε τὴ γενικὴ, ὅταν αὐτὴ ἔρχεται φυσιολογικὰ στὴ φράση μας.

Στὸ σημεῖο τοῦτο νομίζω πὼς πρέπει ν' ἀναφέρω καὶ τὴ βασικὴ παρανόηση, πού κάνει ὁ κ. Γ. Λαμπελὲτ στὸ τελευταῖο ἄρθρο του: «Γλώσσα καὶ Ζωή» (2) Γράφει λοιπὸν:

«Οἱ δημοτικισταὶ ἔχουν δικαίως τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ καθαρευουσιάνοι γράφουν προσποιημένα καὶ τεχνητὰ. Πρέπει ὅμως γιὰ νὰ εἶναι εὐκρινεῖς, νὰ ὁμολογήσουν καὶ αὐτοὶ πού μεταχειρίζονται στὸ γράψιμο τὴν ἀληθινὴ τὴ γλώσσα, ὅτι, γιὰ ἕνα εἴκοσι τοῖς ἑκατὸ τοῦλάχιστον, εἶναι τεχνητοί. Γιὰ ν' ἀποδείξω αὐτὸ θετικώτερα πέρω γιὰ παράδειγμα τὴν ἐξῆς φράση γραμμένη στὴν καθαρεύουσα γιὰ νὰ μεταφερθῆ στὴ δημοτικὴ:

»Ὁ χαρακτήρ τοῦ παιδαγωγικοῦ αὐτοῦ ποιήματος δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ συστήματος τῆς ἐκπαίδευσέως μας.

Ἐλάτε τώρα ὅλοι οἱ δημοτικισταὶ γύρω μου γιὰ νὰ τὴν γράψωμε τὴν φράση αὐτὴ στὴ δημοτικὴ. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ φανατικοὶ δημοτικισταὶ πρέπει νὰ τὴν συντάξουνε ἔτσι:

»Ὁ χαρακτήρας τοῦ παιδαγωγικοῦ αὐ-

(1) Ἐκδοσὴ Ἐτ. «Ἀθηνᾶ».

(2) Περιοδικὸ «Μουσικὰ Χρονικά» σ. 48.

»τοῦ ποιημάτου δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς «τις ἀπαιτήσεις τοῦ συστήματός τῆς ἐκπαίδευσης μας».

Ἄ, ὄχι. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι δημοτικὴ κ. Λαμπελέ! Εἶναι μετάφραση ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, ὅπως τὸ λέτε καὶ σεις ὁ ἴδιος ἄλλωστε. Χωρὶς νὰ ἐπεξεργασθῶ μὲ φλωμπερικὴ μέθοδο τὴ φράση αὐτὴ σᾶς δίνω μιὰ πρόχειρη μεταφορὰ τῆς στὴ δημοτικὴ:

«Τὸ ποίημα αὐτὸ ἀπὸ παιδαγωγικὴ ἀποψη δὲν ἀνταποκρίνεται στὶς σημερινὲς ἀνάγκες τῆς παιδείας μας».

Ἄν καὶ θάπρεπε νὰ εἶχα ὅλη τὴ σειρά, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πῆρε ὁ κ. Λαμπελέ τὸ μέρος αὐτὸ γὰρ ν' ἀποδείξω ὅτι παιδαγωγικὸ ποίημα δὲ θὰ πῆ τίποτα, μολαταῦτα περιορίζομαι στὴν πρώτη αὐτῆ, προσθέτοντας ὅτι τό: ἀπαιτήσεις, ἔχει πάντα προσωπικὸ χαρακτῆρα. Π. Χ. τὸ δέντρο ἔ. εἰ ἀνάγκη ἀπὸ νερὸ κ' ὄχι ἀπαιτήση. Κι' ἐπειδὴ κ. Λαμπελέ, μιλάτε γιὰ τὴν ἠχητικότητα, γιὰ τὸ μουσικὸ στοιχεῖο, πὸν παίξει σπουδαῖο ρόλο στὴ γλῶσσα, καὶ συμφωνῶ ἀπόλυτα μ' αὐτό, γιὰ τ' αὐτὴ σᾶς ἀνέχεται τὴν ἔκφραση: τὴν φράση («Μουσικὰ Χρονικὰ» σελ. 48 στ. 1)—ἐκτὸς ἂν πρόκειται γιὰ τυπογραφικὸ λάθος.—Ἐκεῖνο τὸ ν δὲ σᾶς φαίνεται κακόφωνο; Μοῦ θυμίζει ἀντιστρό-

φωστὴν περίπτωση ἀρχισυντάκτη λαϊκῶν περιοδικῶν, πὸν θέλοντας νὰ δημοτικίσῃ ἔγραφε: Τὸ γεῦμα πρὸς τιμή...

Γιατὶ νὰ μὴ διαμαρτύρεται τότε ὁ κ. Δ. Χατζόπουλος καὶ νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ὅλη ἡ γλωσσικὴ μεταρρύθμιση ἔγκειται στὴν ἀποκοπὴ τοῦ ἀπὸ τὸ ν τέλος; Ὁστε ν κ. Λαμπελέ μπροστὰ ἀπὸ τὸ φ προκαλεῖ κακοφωνία. Ὡς τόσο θὰ εἶσθε ἐν τάξει μὲ τὴ συνειδητὴ σας, ἂν μοῦ πῆτε: γιὰτὶ ἀνέχεσαι τό: ἡ πόλη, τῆς πόλης ἢ ἡ περίπτωση, τῆς περίπτωσης καὶ λές: πόλεις, περιπτώσεις κ' ὄχι πόλεις, περίπτωσες κ' ἀκόμη ὄχι: τοῦ συστήματος, τοῦ ποιημάτου κλπ. Ἄφου γιὰ μιὰ στιγμὴ θορυβηθῶ ἀπὸ τὴ σωστὴ παρατήρησή σας θὰ σᾶς ἀπαντήσω: Ἡ αἰσθητικὴ μου ἀνέχεται τὰ μὲν σήμερα κ' ἀποκρούει τὰ δέ. Ἄν τώρα αὔριο κατὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς γλώσσας ἀφομοιωθῶν καὶ τ' ἄλλα, μπορεῖ νὰ μὴ ξαφνίζον τόσο τ' αὐτὴ μας ὅσο τὸ ξαφνίζουν σήμερα. Μὰ ὀφείλω νὰ σᾶς δώσω τὴν ἐξήγησιν ὅ,τι ἡ αἰσθητικὴ μου αὐτὴ βρῖσκει ἀπήχησιν καὶ στὴ φάλαγγ τῶν περισσότερων, τῶν ὄριμων καὶ ἰσορροποημένων νέων λογοτεχνῶν.

(Ἡ συνέχεια στὸ ἐρχόμενο)

Α Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΜΠΕΤΟΒΕΝ (Ευλογραφία Γαλάνη)

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

ΛΕΠΤΕΡΗ ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ. — Γιὰ τίς λογῆς παρεξήγησες ἀπὸ διάφορους, τάχα γιὰ ἔλλειψη μιᾶς ἐνιαίας βασικῆς τάσης τοῦ περιοδικοῦ μας ἢ διέφθυνση, θεωρεῖ σκόπιμο νὰ τὸ διεφκρινίσω. Ἡ «Καινούρια Ζωή» ἀφίνει τοὺς συνεργάτες τῆς λέπτερος δὲν τοὺς δεσμεβεῖ τοὺς ἀφίνει ν' ἄχουνε, ὅποια δῆποτε κ' ἀντίθετες γνώμες, ἀπ' τὸ περιοδικό, δημοσιεβεῖ μελέτες τους, ἄρθρα, σημειώματα νομιζοντας, πὸς ἔτσι καλλίτερα διαφωτίζεται ἢ ἀντίληψη τοῦ καθενοῦ τὸ τονίζουμε καὶ πάλι ἢ «Καινούρια Ζωή» εἶναι τὸ λέπτερο βῆμα ὁλονῶν ὁ κάθε συνεργάτης ἔχει μὲ τὴν ὑπογραφή του καὶ τὴν ἐφτύνη γιὰ κεῖνα πὸν δημοσιεβεῖ.

Στὸ κατοπινό μας φύλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἄλλη ὕλη θὰ δημοσιεψομε ἕνα διήγημα τοῦ διηγηματογράφου Κώστα Παρορίτη, συνεργασία τοῦ συνεργάτη μας Ἄλκη Θρούλου, ποιήματα μεταφρασμένα ἀπ' τὸν συνεργάτη μας Γ. Κουτζιούλα καὶ τοῦ Ὁμάρ Καγιὰμ μετάφραση τοῦ κ. Σ. Παλαδοπούλου.

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ. — Μὲ χαρὰ μάθαμε ἀπ' τὸ συνεργάτη μας ΒΑΡΝΑΛΗ τὴ δέπτερη ἔκδοση τοῦ πολυκρότου ἔργου του «Τὸ φῶς πὸνκαίει», καθὸς κ' ἕνα μὲ τὸ τίτλο «Ἡ δεφτερολογία τοῦ Σωκράτη» τὸ νὰ τὰ συστήσομε στοὺς ἀναγνώστες εἶναι περιττό, γιὰτὶ τὸ ὄνομα τοῦ διαλεχτοῦ ποιητῆ τὸ συμπληρώνει.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΣ. — Μὲ τὸ φύλλο τοῦτο ἀρχίζομε τὴ δημοσίεψη μιᾶς πολλῆ σημαντικῆς μελέτης— ἂν καὶ διαφωνοῦμε σὲ πολλὰ ριζικά— τοῦ γνωστοῦ λογοτέχνη καὶ συνεργάτη μας Α. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ μὲ τὸν τίτλο «Ἡ δημοτικὴ καὶ ἡ αἰσθητικὴ τῆς, ἕνα διήγημα τοῦ Γόγολ μεταφρασμένο ἀπ' τὰ Ρούσικα, ἀπ' τὸν ἑὸ ζωγράφο κ. Βάλ. Σεμερτζίδη, τὴν ἀρχὴ τῆς πολλῆ διαφωτιστικῆς μελέτης τοῦ Η. SEGUR γιὰ τὸ φιλόσοφο Μπέρξον. Ἀκόμα ἀνοίγομε καινούργια στήλη γιὰ τὴν κίνηση τῶν γραμμάτων στὴ Γαλλία φροντισμένη ἀπὸ τὸν συνεργάτη μας ELPENDOR. Ἀργότερα πιστέβομε ν' ἀνοίξομε στήλες καὶ γιὰ τὴ Γερμανικὴ, Ρούσικη καὶ Ἀγγλικὴ κίνηση.

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΛΟΓΙΑ. — Πὸς νὰ ἐκφράσομε τίς ἐφαριστίες μας στὸ καλὸ φιλολογικὸ περιοδικὸ τοῦ Ἡρακλείου «Νεοελληνικά Γράμματα» γιὰ τὰ ὅσα ἔγραψε γιὰ τὸ περιοδικὸ μας. Στὰ Σημειώματά τους ὁμοσ μᾶς ξάφνισε ἕνα σημείωμα, ἐντελῶς παρεξηγημένο, ἀναφορικά μ' ἕνα γράμμα τοῦ ποιητῆ Κ. Παλαμᾶ, δημοσιευμένο στὴν ἐφημερίδα «Ἐθνος» τῆς 13 τοῦ Ἀπριλίου, σὲ κάτι ἀνοήσιες τοῦ κ. Φωτιάδη δὲ κάκισε καθόλου τὸ ἀγαθότατο ποιητῆ κ. Καβάφη, κάθε ἄλλο παρὰ τὸν κ. Φ. γιὰ τοὺς χαρακτηρισμοὺς του γενικά!!.. ἀνάμοστος γι αὐτόνε, γιὰ τὴ φτωχὴ ἔστω, ἄς τὸ ποῦμε ἔτσι, Λογοτεχνία μας.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δευτέρη Ἄλεξιου

Ἡρακλῆς καὶ Ὁμφάλη

Ἡ Διεύθυνση τῆς «Καινούργιας Ζωῆς» μοῦ ἀνέθεσε τὴν κριτικὴ τῶν βιβλίων πὸν θὰ τῆς στέλνονται καὶ ἀρχίζω ἀπὸ τὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ κ. Δευτέρη Ἄλεξιου: «Ἡρακλῆς καὶ Ὁμφάλη».

Προτοῦ μὲν στὸ κυρίως θέμα θὰ ἤθελα νὰ πῶ μερικὲς σκέψεις μου ὡς πρὸς τὴν κριτικὴ γενικά.

Συχνὰ τὸν τελευταῖο καιρὸ, εἶδαμε νὰ φιγουράρουν στὰ περιοδικὰ μας, ἢ σὲ στήλες τῶν ἐφημερίδων, σελίδες ὀλόκληρες μὲ τὴν ἀπαιτήση κριτικῆς μελέτης. Ἄνθρωποι προκατελιημένοι ὑπὲρ ἢ κατὰ ἐνοῦ σύγγραφέα ἢ ἐγκληματικὰ ἐπιτόλαιοι, βρῖσκουν τὸ τρόπο μὲ τὸ μέσο μιᾶς κριτικῆς νὰ ξεσπάσουν.

Τοῦτες οἱ παραπάνω αἰτίες, ἔδωκαν ἀφορμὴ γιὰ νὰ γραφοῦν κριτικὲς ὅπως τῶν κ. κ. Λαμπρίδη, Γιάννη Ζερβοῦ, Βούγα, Ρῶτα, Ἄλκη Θρούλου, γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρουμε παρὰ τὰ πὸν τελευταῖα παραδείγματα.

Ἡ κριτικὴ εἶνε φυσικὰ πρῶτα ἀπ' ὅλα ἐπιστῆμη καὶ δεύτερο ἰδιοφυΐα καὶ μὴ ξαφνιαστεῖ κανεὶς ἀπὸ αὐτὸ τὸ δεύτερο γνώρισμα τῆς κριτικῆς, γιὰτὶ εἶνε τὸ σπουδαιότερο. Εἶνε ἐπιστῆμη γιὰτὶ σὺν κάθε ἄλλῃ, προϋποθέτει γι' αὐτὸν πὸν ἀσκεῖ, τὴν γνώση, ὀρισμένων πραγμάτων. Ὅταν ὁμοσ λείπει ἀπ' τὸν κριτικὸ ἢ ἐμφυτη ἰκανότητα τοῦ πὸς νὰ βλέπῃ καὶ πὸς νὰ κατανοῖ τὰ ἔργα τῆς τέχνης, τὰ γραφόμενά του, θὰ εἶνε μέτρια. Δηλαδή δὲ φτάνει νὰ εἶνε σὲ θέση ὁ κριτικὸς νὰ ἀντιληφθῇ καὶ νὰ ἐκτιμῆσῃ τὸ γλωσσικὸ πλοῦτο ἐνοῦ ἔργου, οὔτε τὴ δρᾶση καὶ τὴ πλοκὴ του, οὔτε ἂν τὸ θέμα του εἶνε πρωτότυπο ἢ ἐνδιαφέρον ἢ γόνιμο, οὔτε ἂν οἱ νόμοι τῆς στιχοποιίας τηροῦνται αὐστηρά. Αὐτὰ ἕνας σοφὸς ἢ ἕνας σχολαστικὸς δάσκαλος μπορεῖ νὰ τὰ ἐξελέγῃ. Ἡ ψυχὴ τοῦ κριτικοῦ πρέπει νὰ ἔχη καὶ τὴν ἰδιαί-

τερη ικανότητα, που δεν αποχτάται με τὰ λογής διαβάσματα, τὴν ἔμφυτη διαίσθηση, ὡς τὴν ποῦμε ἔτσι, νὰ δέχεται σὰν εὐαίσθητος δέκτης ὅλους τοὺς παλμῶδες πού ἐδόνησαν τὴν ψυχὴ τοῦ συγγραφέα καὶ νὰ νιώθει ἔτσι φυσικὰ καὶ ἀβίαστα τὸ τί θέλησε νὰ μᾶς πῆ. Γιατὶ τὸ εἶδαμε καὶ τοῦτο ἄλλα νὰ λέει ὁ συγγραφέας κι' ἄλλα νὰ βλέπει ὁ κριτικὸς του. (κριτικὴ Παράσχου γιὰ Ν. Φωκᾶ-Καζαντζάκη). Κι' αὐτὴ ἡ διαίσθηση τραβᾶει κάποτε πολὺ μπροστά. Ἰδέες πού ἀναπτύσσει ἕνας συγγραφέας, δίχως νὰ τὶς ἔχει ὁ ἴδιος καθαρὰ συνειδητοποιήσει, ἔρχεται ὁ κριτικὸς καὶ τὶς ξεκαθαρίζει καὶ μᾶς παρουσιάζει ἐκείνα πού ὁ συγγραφέας λέει ἐν ἄγνοιά του. Γιατὶ αὐτὸς τὸ ἔγραψε ἀσυνειδήτα, ὑπακούοντας στὴν ἐμπνευσή του, ὅμως τὸ ἔργο αὐτὸ ἂν εἶνε ἀξιόλογον συγγραφέα, θὰ ἔχη συνέπεια καὶ κεντρικὴ ιδέα. Αὐτὴ τὴ κεντρικὴ ιδέα ἔρχεται ὁ καλὸς κριτικὸς καὶ τὴ βγάζει στὸ φῶς (κριτικὴ Ν. Καζαντζάκη γιὰ Ἰσρατί).

Σπουδαῖο γνῶρισμα τοῦ κριτικοῦ, ὡς ἀνθρώπου πιά, εἶνε ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ στοργὴ μὲ τὴν ὁποία θὰ καταπιαστῆ γιὰ νὰ κρίνει ἕνα ἔργο. Τοῦτο τὸ γνῶρισμα πού ἀφορᾷ φυσικὰ τὸν ἄνθρωπον, ἔχει καὶ μεγάλη ἀξία καὶ σκοπιμότητα γιὰ τὸν κριτικὸ, γιατί πρέπει νὰ ξέρει πὼς καλύτερα πείθει μὲ τὴν καλωσύνη παρὰ μὲ τὴν συμπάθεια. Στὴ πρώτη περίπωση διαφαίνεται ἡ καλὴ πρόθεση καὶ ἡ ἀληθινὴ πίστη σ' αὐτὰ πού λέει, ἐνῶ στὴ δευτέρῃ διαβλέπει κανένας τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο ἐλατήριο καὶ ἢ δὲ φτάνει ἕως στὸ τέλος ἢ κι' ἂν φτάξῃ ἔχει τὴν ἐντύπωση πὼς ἀνακατεύεται στὰ προσωπικὰ τοῦ κριτικοῦ.

Κριτικὲς μὲ ἀβρότητα καὶ εὐσυνειδησία γραμμένες διαβάσει κανένας στὸ « Livre » ἀπὸ τὸ σοφὸ ἑλληνιστὴ Louis Roussel καὶ πολλὰς φορὲς στὸ Mercure de France.

Ὁ Δευτέρης Ἀλεξίου ἀνήκει ἰσοῦς νεωτέρους λογοτέχνες. Ἐρχεται ὕστερα ἀπὸ τὴ σειρά τῶν: Σικελιανοῦ Σκίπη, Καζαντζάκη, Πορφύρα, Βάρναλη κτλ. Ὅτι τὸν χαρακτηρίζει εἶνε ἡ ἀφοσίωση μὲ τὴν ὁποία καταπιάστηκε ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια νὰ δουλέψῃ τὴν Τέχνην.

Τὴ Τέχνην θεώρησε πρώτιστον καὶ μοναδικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς του καὶ δὲν ἄφησε σὲ καμιά ἐποχὴ νὰ κοπῆ τὸ νῆμα τῆς ἐμπνευσῆς του. Ἔτσι ὅτι καὶ νὰ γράψῃ ἀπὸ τὰ πῶς καλύτερα του ὡς τὰ πῶς ἀδύνατα ἔχουν τὴ σφραγίδα τοῦ σοφοῦ καὶ ἐμπειροῦ τεχνίτη. Μία ιδέα ὡς εἶνε καὶ χιλιεπιπομένη βγαίνει ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ κ. Δευτέρῃ Ἀλεξίου σὲ ἕνα συννετό π. χ. ἀμειπτο στιχομυθία καὶ γλωσσικά, καὶ παίρνει δικαιοματικὰ τὴ θέση πού ταιριάζει ὡς ἔργο τέχνης.

Ὁ Ἡρακλῆς καὶ Ὁμφάλῃ θὰ μπορούσε νὰ ὀνομαστῆ καὶ ὕμνος στὸν ἔρωτα ἢ ἀκόμη

ὕμνος στὰ ἀπλὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα. Ὁ Ἡρακλῆς ὁ ἦρος τὸσων ἄθλων δὲν εἶνε ἀκόμη ἄξιος νὰ γίνῃ θεός, ἂν δὲν περάσῃ καὶ τὸν στερνὸ τοῦ ἄθλου, ἂν δὲ δουλέψῃ σκλάβος τοῦ ἔρωτα τῆς Ὁμφάλῃς. Ἄν δὲ μαλάξῃ τὴν ψυχὴ του σὰν ἄπλος καὶ ταπεινὸς ἄνθρωπος ἀδύναμος καὶ ἐξουθενωμένος ἀπὸ ἀγάπῃ. Πρέπει νὰ ἐνανθρωπιστῆ ὁ Ἡρακλῆς, σὰν ἄλλος Χριστὸς, γιὰ νὰ ὑψωθῆ στὸ Θεό. Ὅλο τὸ ἔργο περιστρέφεται σ' αὐτὴ τὴν ἐντελῶς πρωτότυπη καὶ χαριτωμένη ὑπόθεση. Ὁ διάλογος πού, πλὴν τῆς μικρῆς ἐξαιρέσεως τοῦ τέλους, ὅπου ἐμφανίζεται ὁ Ἐρμῆς, τὸ χυδαῖον πνεῦμα καὶ πέρνει τὸν Ἡρακλῆ, περιορίζεται ἀνάμεσα. Ἡρακλῆ—Ὁμφάλῃς. Τοῦτος ὁ περιορισμὸς σὲ δύο πρόσωπα ἦταν φόβος νὰ προκαλέσῃ μονοτονία. Ὁ συγγραφέας ὅμως καταφέρνει μὲ σπάνια τέχνη νὰ βγάλῃ σὲ πέρας τὸν δύσκολον τοῦτον ἄθλον· κατορθώνει ποτὲ ὁ διάλογος νὰ μὴν πέφτῃ. Σὲ τοῦτο συντελεῖ τὸ δίχως ἄλλο, ὁ πλοῦτος τῆς γλώσσας καὶ ἡ ἐντύπωση τοῦ ἀρτίου καὶ στιβαροῦ πού χαρίζει ὁ καλοδουλεμένος στίχος.

Παραθέτω μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ κείμενον παρμένα στὴν τύχη: Ἡρακλῆς: Ἀκόμα ἔχτες ἀργά, πάντα στὸ γόνα τῆς, ἔγειρα, μὲς στὰ βλέφαρα προσημένοντας τὸν ἐπιούσιον ὕπνον τὸν ἀξύπνητο, θαράπιο στὴν πολλὴ χαρὰ τῆς μέρας. Ἐκείνη ἀπάνωθ' ἐμοῦ, στὰ μαλλιά μου τὰ μαγεμένα δάχτυλα βυθίζοντας, τραγοῦδας τὰ τραγοῦδια τῆς πατρίδας τῆς, κι' ἔτσι βαθιὰ μὲ κοιμάς πού ξεχώριζα καθάρια πιά τὰ σύνορα τοῦ Χόρου. Πάλι, σὰν ἦσκιος βουλαγμένον κόσμου, ἡ νιότη μου στὸ γαῖμα βουτηγμένη, μοῦ διάβαινε τὴν κοιμισμένη νύκτι. Θεριά, στοιχεῖα καὶ τέρατα πού ἐνίχθησαν, τόποι καὶ ξενιτιές καὶ ἀραξοβόλια πέρνααν, ἀριέναν καὶ καταχωνιάζονταν μὲς στοῦ μυαλοῦ τὴν πηχτὴ θολούρα. Ἀγοῦσε ἀγάλη-γάλη τὸ τραγοῦδι τῆς, τ' ἄστρα ἀνεβαίναν πού βυθίζον τῶρα κι ὡς πάντα μὲ πηγμένο χαμογέλιο συρθῆκαμε στοῦ ὕπνου τὴ σιγή.

ΟΜΦΑΛΗ:

(ΣΤΕΝΕΙ ΣΤΟΥΣ ΥΣΤΕΡΙΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ Τ' ΑΥΤΙΚΙΑΠΟΚΡΙΝΕΤΑΙ)

Εἶναι γερὰ τὰ σύνορα τῆς γῆς μ' ἰδρώτα κι' αἶμα ἀπὸ γενιὲς βαλμένα. Κι' αἶμα ἢ νεροποντὴ περάσῃ κι' ἥλιος ἀνάψῃ πάλι τ' οὐρανοῦ τοὺς θόλους, πρόσχαροι, νά, οἱ ἄνθρωποι ξαμολοῦνται. Κρατοῦν τσαπιά στὸ νόμο καὶ δικέλλες. Ἔνας μετράει ἐδῶ κι ἄλλος ἐκεῖ.

Ὁ καθένας τὴ γῆ τὴν πατρικὴ του σὲ λίγο τὴ γνωρίζει... Ἐχεῖ βραχὴ χρόνια ἄμετρα μὲ δάκρυα τῶν προγόνων. Χίλιοι χτητόροι κράζουν ἀπ τὰ χῶματα,

κι ὡς νὰ μουχρώσῃ, τὸ γαλήνιο κάμπο πῶς βαθιὰ τὰ παλιὰ γραμμῶνον σύνορα.

Ἄν τὸ ἔργο ἔχει μιὰ κάποια ἀδυναμία σ' αὐτὸ, φταίει τὸ ὅτι ὁ συγγραφέας δανείστηκε τοὺς τύπους τοῦ ἀπὸ τὴ μυθολογία. Αὐτὸ τὸ ὁμολογεῖ, εἶναι ἡ ἀλήθεια, ὁ συγγραφέας στὸν πρόλογόν του. Ἦσως ἀργότερα, μὲ τὰ χρόνια καὶ τοῦτο τὸ μειονέκτημα νὰ πάψῃ νὰ ὑπάρχει, γιὰ τὴν ἐποχὴ ὅμως πού περνοῦμε δίχως ἄλλο εἶνε μειονέκτημα. Ἐπειτα ἕνας μῦθος δουλεμένος κατὰ τόσο νεωτεριστικὸ τρόπο, ὥστε νὰ μὴν ἔχη ἀπόλυτα ἀνάγκη νὰ στηριχτῆ στὴν ἱστορία, γιατί νὰ ὑπάρχῃ καθόλου; Αὐτὸ τὸ διδόμενον δεσμεύει τὸν συγγραφέα εἰς βάρος τῆς ἐμπνευσῆς του, καὶ ἀδυνατίζει τὸ ἔργο ἀναγκάζοντας τὸν ἀναγνώστη νὰ κἀν ὠρισμένες ἀφαιρέσεις γιὰ νὰ συγκινηθῆ.

Τὰ σύμβολα ἴσως νὰ χρειάζονται ἐκεῖ πού ἡ ιδέα δὲν εἶνε ἀπλὴ ἀνθρώπινη μὰ ὑπερανθρώπινη καὶ ὁ συγγραφέας τὰ δανείζεται ἀκριβῶς γι' αὐτὸ γιὰ νὰ δίδῃ δύναμιν στοὺς τύπους του (Χριστὸς Ν. Καζαντζάκη) γιατί ἂν ἐνσάρκωνε ὑπερανθρώπινα αἰσθήματα σὲ ἀπλοῖκους συνειθισμένους ἀνθρώπους, ἔργο δὲ θὰ μπορούσε νὰ σταθῆ στὰ πόδια του, καὶ θὰ ἔπεφτε στὸ ἴδιο λάθος, πού πέφτει ὁ Ἡρακλῆς ξεκινώντας φυσικὰ ἀπὸ τὸν ἀντίθετον δρόμον.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΑΗΣ

ΓΡ.ΘΕΟΧΑΡΗ. Φωνὲς χωρὶς ἦχο.—Γλήγορα πολὺ γλήγορα, βιάστηκες, ὁ κ. Γρ. Θεοχάρης νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ ἔργο του πού θάταν καλλίτερον νάμνε κλεισμένο στὸ συρτάρι· καὶ κατάντησε τὸ γνῶρισμα πιά, κάθε «φιλολογοῦντος νεοσοῦ» νὰ ξεφουρνίξῃ χίλιες διῶ ἀνοησίες, φτάνει μονάχα νὰ βλέπει νὰ φηγοῦράει χτυπητὰ, τόνομα του ἀπ' ἔξω τυπωμένο! ἔτσι συμβαίνει πάντα καὶ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸς κάθε «νεοφώτιστο βλαστάρι» νὰ στήνῃ παλάτια στὰ ὄμορφα ματάκια τῆς Ἑλμίνας, τῆς Καίτης καὶ τράβα, κορδέλλα, σὰ νὰ τοὺς λείπει ἡ ζωὴ, ἡ ζωὴ πού ἀφτοῖ τὴ νὲ νοιώθουνε ἀγκαλιὰ στῆς «ἐφτυχιᾶς τὰ σύνεφα» λὲς κείναι τυφλοὶ μουγκοὶ δὲν ἀκοῦνε δὲ βλέπουνε τὴ γύρα τοὺς ζωὴ, σὰ νὰ μὴ τοὺς ἐνδιαφέρει ἡ μιζέρια, ἡ ἀθλιότη πού θεμιέβει, φροντῶνε ὁλοένα καὶ πού θὰ ξεσπάσει καὶ πού θάνα ἄγρια χτυπιά..

Ἄξιος λοιπὸν καὶ χαρακτηρισμὸς τοῦτος πού δίνει στὰ ποιήματά του «φωνὲς χωρὶς ἦχο» εἶναι πραγματικὰ κούφιοι... ἀέρας... μὰ ὅστος μερικὰ μᾶς δείχνουν πὼς ἡ σκέψη του ἀπολυτρώνεται ἀγάλη ἀπ' τὶς μίμησες τὰ μοτίβα, τὶς φόρμες, τὶς τεχντροπῆες γνωστῶν ποιητῶν, μὰ περασμένης ἐποχῆς· μπορεί νὰ ξεχωρίσει κανένας λιγοστὰ τραγοῦδια πού σὲ ξεφνίζον μὰ τὴν ἀλήθεια μὲ τὴν ἀπλάδα τοὺς, τὴ ζωτάνια, μὰ εἶναι λιγοστὰ ὅπως τὸ ὕ

χωριό ὕ, οἱ Ἀλήτες, πέντε χρόνια. Μπρὸς στὴν ἀλήθειαν γιὰ τ' ἴσως, ἢ Σιωπῆ. πού τελεβεῖ ἔτσι

Δὲν λέω· δὲ κλαίω καὶ δὲ γελῶ δὲν περιμένω τὸ καλό.

Ζῶ; ναι! χωρὶς τὴ ζήση.

Ἄπ' τὰ παραπάνω βλέπουμε πὼς πέρνει τὴ κατέφθυνση τοῦ τὸ πὼς μπορεί νὰ μᾶς δώσει ἔργο μελλούμενον συνολικὰ ἄρτιο, δὲν ἔχομε λόγο νὰ τὸ ἀμφισβητήσομε

Π.

Ἡ ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Φέτος τὸν Ἀπρίλιον γιορτάστηκε στὴ Γαλλία τὰ ἐκατόχρονα τοῦ μεγάλου γάλλου φιλόσοφου, ἱστορικοῦ καὶ κριτικοῦ Ἰμπόλυτου Ταῖν. Ὁ Ταῖν, (μαζὶ μὲ τὸν Κόντ), ὑπῆρξε στὴ Γαλλία ἕνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτῆς τοῦ θετικισμοῦ, πού ἔφερε μιὰν ἀντίδραση σπουδαιότατη στὴ σπιριτουαλιστικὴ φιλοσοφία, πού ὡς τότε ἐπικρατοῦσε. Ἄπ' ἕνα θαυμάσιο ἄρθρον τοῦ Πιέρ Λασέρ, τοῦ μελετητῆ τοῦ Ρενάν, μεταφράζομε τὰ παρακάτω:

«Σὰν ὅλους τῆς γενιᾶς μου, διάβασα πολὺ στὴ νιότη μου τὰ ἔργα τοῦ Ταῖν. Πόσες σελίδες του δὲ μαγέψαν κι' ἐνθουσίασαν τὰ εἰκοσι μὲν χρόνια! Ἄλλὰ ἤρτε ὁ καιρὸς πού ἄλλοι δασκάλιοι, λιγώτερες λογοτεχνικῆς ἀξίας, μὰ μὲ περισσότερη μέθοδο, μὲ βοήθησαν νὰ νιώσω τὰ λάθια, πού σήμερον ὅλοι τὰ παραδέχονται τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς κριτικῆς του»

Μὰ μὲ σίγουρον ἐνστιχτο, ἂν ἐπαπα νὰ περιμένω, ἀπ' τὸ ἔργο του μιὰ πνευματικὴ τροφή, ἐξακολούθησα νὰ τρέφω πού τὸ δαιμόνιο καὶ τὴ τέχνην του τὴν πῶς ζωηρὴ συμπάθεια, τὴν πῶς εὐκρινὴ ἐχτίμησι.

Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἐξετάσῃ μιὰ - μιὰ τὶς τολμηρὲς κι' ἀπαράδεχτες θεωρίες του, ἀλλὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν φιλοσοφικὴν ὁλότητα πού ἀποτελοῦν. Ὅτι μπορεί κανεὶς νὰ βρεῖ σ' αὐτὸν τολμηρὸ ἢ ψεύτικο σὲ ἐξηγήσεις καὶ σύνθεσες, ὅπου ἕνα πνεῦμα συστηματοποίησης ἀντικρούει τὴ πραγματικότητα, δὲν μειώνει τὴ γενικὴ ἀξία τοῦ ἔργου του, πού ἀπαντοῦσε σὲ μιὰ πραγματικὴ ἀνάγκη τῶν συγχρόνων του πνεμάτων.»

—Στὶς 25 τοῦ Ἀπρίλιον πέθανε ὁ Φρανσουά ντὲ Κιουρέλ, δραματικὸς συγγραφέας, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας

Ὁ Κιουρέλ θεωρεῖτο ἀπὸ πολλοὺς γάλλους κριτικούς ὡς ὁ καλύτερος δραματικὸς συγγραφέας τῆς τωρινῆς Γαλλίας. Τὰ ἔργα του, ὄχι καὶ πολλὰ, ἂν πάρει κανένας ὑπ' ὄψιν του τὸ μαζὺ του στάδιο, διακρίνονται γιὰ τὴν καθαρὰ πνευματικὴν τοὺς τεχντροπία καὶ

πολύ συχνά για τη σκοτεινότητα και δυσκολία τους.

Αυτό προέρχεται από τη συνθετότητα των χαρακτήρων των ήρώων του που με την παραξή των ύπονοούν και την πιθανότητα φιλοσοφικών και ήθικων προβλημάτων ή ρήξεων.

Επίσης παρατηρείται κι' η απόλυτη του περιφρόνηση για τη διήγηση ή και τη πλοκή στα έργα του. Τόν ενδιαφέρει ο άνθρωπος, το πρόσωπο, οι αντίθετες δυνάμεις που συμπλέκονται μέσα του. Γι' αυτό κι' ο Φρ. ντέ Καρέλ δεν άπολαψε ποτέ την καθαρά, λαϊκή επιτυχία. Το έργο του, σοβαρό και ύψηλο, δε βρήκε παρά ένα λιγοστό, μα εκλεχτό ακροατήριο.

Το Βραβείο της Αναγέννησης (PRIX DE LA REMAIS SANCE) δόθηκε φέτος στο νέο συγγραφέα LUC DURTAİN για τα δυο μυθιστορήματα του «Τεσσαρακοστός όρφος» και «Το Χόλλυγουντ Ξεπερασμένο», που είναι παρμένα από τις εντύψεις του απ' την Αμερική, και που είχε δημοσιεύσει με μεγάλη επιτυχία ένα βιβλίο για τη Σοβιετική Ρωσία «Η Άλλη Εύρώπη».

— Από το φύλλο της 12ης του Μάη των «Φιλολογικών Νέων» μεταφράζουμε τα παρακάτω:

«Η άγγλική μετάφραση που μόλις εκδόθηκε των έργων του μεγάλου Έλληνα ποιητή Σωτήρη Σάιπη, έχει κι' ένα ενδιαφέροντα πρόλογο της Χριστίνας Γαλιτση.

«Η ποίηση του Σάιπη έμπεριέχει όλους τους όρους της μεγάλης ποίησης: τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, με τους θεούς του και τον Ολυμπό του, τον μεσαιωνικό ελληνικό θησαυρό με τους θρόλους και τα παραμύθια του, τη νεοελληνική δημοτική ποίηση, την επανάσταση του 21 με το Μεσολόγγι και με το Μπότσαρη. Όλα αυτά γίνονται για' αυτόνα πηγές ανεξάντλητες πρωτοτύπων θεμάτων για τις ώδες του, τις μάλμαντες του, τους ύμνους του, τα τραγούδια του. Όλος αυτός ο πλούτος, όλο αυτό το δοξασιμένο παρελθόν της Ελλάδας τον μαγεύει και γεμίζει τη ψυχή του από χίλιες ελπίδες για τη μικρή μα ήρωική πατρίδα του.»

«Η κ. Γαλιτση υπενθυμίζει τη λογοτεχνική ενεργητικότητα του Σάιπη, την ιδρωση της επιθεώρησης «ο Ακρίτας», τα μαλώματά του με τους κριτικούς που άφου δεχτήκαν με συμπάθεια το πρώτο του βιβλίο «Τραγούδια της όρφάνιας» ανηρούχησαν για' αυτό το καινούργιο αντίπαλο και τον πολέμησαν άγρια. «Ελκνύμενος κάποτε από τους Άγγλους ποιητές, και κάποτε από τους Γάλλους συμβολιστές, το έργο του δεν έχει την επί-

δραση κανενός ή άλλου, γράσει ή κ Γαλιτση «η προσωπικότητα του Έλληνα ποιητή, είναι τόσο ξεχωριστή κι' η άφομοιωτική του ικανότητα τόσο μεγάλη που όλες οι επίδρασεις περνούν από πάνω του σαν το κύμα πάνω στο βράχο.»

«Η ζωή! Αυτός είναι ο χαρακτήρας της πανθειστικής του ποίησης, στη βαθειά έννοια της λέξης, με πλούσια φρασεολογικά μέσα, με άπειρους ρυθμούς, ανεξάντλητες εικόνες, με τη πλαστική χάρη και πρό πάντων με τη πλαστική χάρη και πρό πάντων με τη συμμετρία που οι πρόγονοι του τον δίδαξαν.»

— Το βραβείο του Μυθιστορηάτου που απονέμει κάθε χρόνο η Γαλλική Ακαδημία δόθηκε φέτος στην κ. JEAN BALDE

Το δε βραβείο Γαλλικής Λογοτεχνίας στον κ. JEAN-LOUIS VAUDOYER.

Περισσότερα για' αυτά τα βραβεία στο ερχόμενο.

E.

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΣ

Κυριακόπουλος. — Ένας απ' τη Ρουσία φίλος μου κάποτε μελεγε πώς έκει στη πατρίδα του οι καλλιτέχνες, δεν πέθανε τόνουα «ζωγράφος» μονάχοι τους, παρά τους τὰ δίνανε ύστερα απ' την εμφάνιση τους που φυσικά θάπρεπε ναίξει. Σήμερα ο καθένας μας βαφτίζεται καθώς ο ίδιος θέλει.

Στον Κυριακόπουλο βέβαια δεν άονιέμαι ολότελα το επίθετο άφτό αλλά μήτε βλέπω να του ταιριάζει πολύ. Αίτία το ίδιο του το έργο τὰ τοπειά μάλιστα που εκθέτει στη σάλα του Παρνασσού είναι καταδικασμένα να μην έπισείρουνε την προσοχή μας καθόλου. Το ενδιαφέρον τελειωτικά λείπει. Μονάχα έτσι λίγο τὰ γυμνά του κι' ακόμα παραπάνου κάτι κομμάτια νεκρής φύσης έχουνε όπωσδήποτε αξίωση. Το είδος της δουλειάς είναι κείνο που μοδιζει πολύ την καλήν απόδοση και όχι τόσο το σχέδιο που σε ώρισμένα ταμπλώ είναι ικανοποιητικό. Η έχτέλεση στα έργα του είναι σαν και κείνηνα που βλέπει κανένας στα σπία τα πλούσια πούχουνε και στους τοίχους πίνακες κρεμασιμένους, απ' το λεπτό της οικοδεσπονας χέρι φτιαγμένους. Έτσι δηλαδή δουλειά που παρουσιάζει δεν είναι τολμηρή μηδε ίσορροπημένη. Ύστερα του Κυριακόπουλου του άρέσουνε τὰ όμορφα χρώματα και τὰ μικροπραγματάκια με τὰ όποια παραφορτώνει τὰ έργα του Στολίδια περιτά, σήμερα ιδίως που η λεπτομέρεια καταργιέται. Τώρα η προσπάθειά του, που άποπειράθηκε ν' άποδώσει συναισθήματα είναι καλή. Αν δε τὰ κα-

τάφερε καμιά σημασία δεν έχει. Η άποπειρα του άφτη, θυμίζει όστόσο πολύ, τη ζωγραφική που βλέπει ο καθένας στις βιτρίνες των μαγαζιών και που βρίσκει άγοραστές μονάχα άνάμεσα στους άπλοίκους ανθρώπους που χουνε όμως πολλά λεφτά. Μά άλλαγή ριζική στους τρόπους και τὰ μέσα, θά μπορούσε να κάνει τον Κυριακόπουλο πόναι νέος πολύ να γένει άγνώριστος κι' έτσι η δέφτερη του εμφάνιση να μπορεί να στέκεται γερά.

Χα τ ξ η κ υ ρ ι α κ ο ς. Τὰ έργα του ζωγράφου άφτουνού που μυρίζουνε τολμηρότητα φρόνιμο είναι να όνομαστούνε πρωτόλεια και σαν τέτοια να κριθούνε μονάχα. Τώρα όλοφάνερο είναι πώς αναζητάει το όρομο του που πιθανόν είναι να τότε βρει. Τη στιγμή άφτηνα όμως η δουλειά του δε πείθει για το καλό του δρόμου άφτουνού. Άπεναντίας ύποχρεώνουμαι να πιστοποιήσω τη προχειρότητα που κλείνει μέσα της και λίγη άσυνειδησία, που φανερώνεται σόλους του τους πίνακες πόναι κρεμασιμένοι στη σάλα του Στρατηγόπουλου. Η παρατήρηση άφτη γένεται άμέσως άντιληφτή. Τὰ ταμπλώ του, είναι ζήτημα διάσκειας δέκα λεπτώνε της ώρας για να φτιαχθούνε. Σκέδια και προσκέδια και μελέτες και σπουδές καταργούνται μιά και τὰ ίδια τὰ ταμπλώ τὰ σοβαρά και τὰ τελειομένα είναι μελέτες. Το μογιατίσιμα (γιατί περι μογιατίσιματος πρόκειται) που δεν άζολουθεί καθόλου του σκέδιου που προηγήθηκε τὰ ίληνη, είναι πρόχειρο και έπομένως όχι σοβαρό πράμα. Έτσι θάλεγε κανένας πώς γιαφτού του είδους τους νεωτεριστές, τέχνη θάπη: παραμόρφωση. Η διαφορά έδω. Όστόσο για να τελειώνουμε, ούτε ο ίδιος ο Χατήκυριάκος δεν πιστέβω νάναι ικανοποιημένος απ' τη δουλειά του, καθώς άλλωστε το σωστό είναι. Αμα το άντίθετο συμβαίνει θάπει τότες πώς τὰ κολακεφτικά λόγια των κριτικών του Παρισιού τον έπηρεάσανε πολύ, πράμα που τον ίδιονα ζημιώνει.

Μ. Τό μ π ρ ο ς. Έχω τη γνώμη πώς το καλό το πράμα δεν έχει καθόλου ρεκλάμας άνάγνη. Η διαφήμιση έτσι που βλέπω να του γένεται με τον κατάλογο, θάτανε πολύ σωστό νάλειπε άφου το ίδιο του το έργο φωνάζει από μακριά. Το γεγονός βέβαια πώς ο κ. Σπ. Μελάς είναι ένθουσιασιμένος με τη δουλειά του Τόμπρου δεν είναι άξιοπρόσεχτο καθόλου μιά και ο άνταποκριτής του «Έθνος» έφκολα ένθουσιάζεται. Τώρα κοιτάω πώς έζεινο που ειπώθηκε για τη σχέση του πνεύματος που ύπάρχει στη μορφή μεζν των αρχαίων και του Τόμπρου, σαν άληθινό φαίνεται. Όμως για πούαν αίτία ο Τόμπρος να καταφέβγει στο χοντρό το σώμα σένα η δυό του γλυπτά: νάναι άδυναμία άφτό προς τις λιπαρές σάρκες τις άφτονες η τάχα να πιστέβει πώς έτσι δίνει την έντύπωση

που αναζητάει καλλίτερα; Αποφέβγω νάπαντήσω με βεβαιότητα αν και το δέφτερο μου φαίνεται σα πιθανώτερο. Στο μεταξύ είναι καλό να σημειώσω μίαν άλλη παρατήρηση. Στο κομμάτι «μπρός στη θάλασσα» στο πίσω μέρος όπου κάνει να σχηματίζεται μιά λακούβα με κέντρο τη σποντυλική στήλη όχι φυσική, καθώς και στο «κορμί χορφτρια» όπου η βάση των χεριών χοντρώτερες και απ' το λαϊκό είναι, είδα το ψεγάδι. Το δέφτερο έλάττωμα καλοφαίνεται στο άριστερό χέρι που αρχίζει απ' το στήθος και που κιάφτο ακόμα στα πάνω μέρος δεν είναι κανονικό. Το κεφάλι της χορφτριας τού γύμνιο το ξεχωριστό είναι πολύ καλό. Άφτο δείχνει τη σχέση του πνεύματος για την όποία είπα πιο πάνω, καλλίτερα. Έτσι απ' την έκθεση άφτη έφυγα με τις ώραιότερες έντύπωσης. Τὰ λόγια τὰ επαινετικά που όλοένα άκούει ο Τόμπρος του άξίζουνε αν και μερικά παραμερίζονται ύπερβολικά.

Γ α λ ά ν η ς. Έζεινο που δείχνει στην έχτέλεση δύναμη και στο είδος της δουλειάς είναι το σχέδιο στο όποιο άφτός ο ζωγράφος είναι άληθινά καλός. Στη χαρακτική όλοφάνερο γίνεται πάλι η πρωτοτυπεία της δουλειάς. Όμως τάντικείμενα που βλέπουμε σε κάθε έργο νεκρής φύσης θάλεγα πώς δεν είναι τοποθετημένα καλά, άνετα. Σα να στενάζουνε κάτω από κάποιο βάθος, σα σφιγμένα φαίνονται. Τώρα στα πάντα ο Γαλιάνης φαίνεται επαναστάτης. Όμως άφτό δε θάπει βέβαια τίποτα. Η ούσία είναι τι επιδιώκει και τι κατορθώνει να φτιάξει η επανάσταση. Έτσι το έργο του θυμίζει τη λαϊκή τέχνη, είναι άπαλλαγμένο απ' ότι περιττό, δεν είναι δηλαδή παραφορτωμένο. Στο δούλεμα που παρατηρείται πιο καλά στα δέντρα φαίνεται το είδος της μανέρας του. Καταργεί τη λεπτομέρεια, άποφέβγει τη σχολαστικότητα και δεν ύποτάσσει σε τίποτα το θέμα του. Πλεονεχτήματα μεγάλη που πάνε όλα μαζί συντιαγμένα για ένα σκοπό. Όμως να όμολογήσω πρέπει πώς η έλαιογραφία δεν μ' ένθουσίασε καθώς περιμένα γιατί άπλούστατα ο σκοπός δεν είναι καλός καθώς τουλάχιστο μέχρι σήμερα παρουσιάζεται. Σ' άφτηνα την έντύπωση πιθανόν να συνέτεινε κι' ο μεγάλος και άσκοπος θόρυβος που έγινε γύρω απ' τόνουα του, που με έκανε νάχω άπαίτησης.

ΗΛΙΑΣ ΖΙΩΓΑΣ
ΔΗΛΩΣΗ

Έπειδη η ύλη τούτου του φύλλου ήταν περίσια, άναγκαστήκαμε νάναβάλουμε τη μελέτη, του Κ. Παλαμα, όπως και τ άλλα που άναγκείλαμε, για το τέταρτο φύλλο.

ΑΛΜΠΕΡΤ ΝΤΥΡΕΡ

Ο Γερμανός άφτος ζωγράφος πού γεννήθηκε στη Νυρεμβέργη στό 1471, καταπιόστηκε μόλα τά είδη τής τέχνης και τά κατόφερε γιατί ήτανε μεγάλος νά δώσει έργα θαμαστά. Ειδικά στη ζωλογογραφία πού ή ιστορία τής είναι τόσο σκοτεινή όχι βέβαια επειδής χρονολογιέται άπ' τόν καιρό τών Αίγυπτιακών Σααραβαίων, αλλά επειδής κατά μεγάλα χρονικά διαστήματα, κατά αιώνες άλλερους, εξαφανίζοτανε και πάλι κατόπι έκανε την εμφάνιση τής πού έδω και πού έκει, ειδικά λέω στό είδος άφτο τής τέχνης ασχολήθηκε πολύ ο Άλπερτ Ντύρερ. όπου πέτυχε πράματα μεγάλα. Όλοι ξέρουμε πώς τής ζωλογογραφίας ή έστία είναι ή Γερμανία όμως και όλοι πάλε καλοξέρουμε πώς με τή δουλιά του Ντύρερ είδεν ήμέρες δόξας και άκμής. Και είναι άκριβώς τά έργα άφτου του πού χαράχτη, πού διαλύουνε και τις παραμυχρότερες επιφύλαξες τών ανθρώπων έκεινων πού πιστέβουνε πώς τάχα ή χαρακτική δεν είναι σέ θέση ν' άποδώσει μεγάλα και πολυσύνθετα έργα. Κοιτάξτε τις ζωλογογραφίες : «ή θεία οικογένεια στην Αίγυπτο», «οί τέσσαρες ιπότες, τής αποκάλυψης» και τής χαλκογραφίες, «ο γέρος κι' ο θάνατος» «ή μεταλλογία κι' άλλες. Πόση δύναμη, πόση ικανότητα τεχνική και πόσο αίσθημα καλαισθητικό κλειούνε μέσα τους. Όλάκερη έποχή με τά ιδανικά τής, με τής συνήθειες τής, με τούς φόβους τής, με τόν σκεπτικισμό τής. Όμως ο Ντύρερ καθώς είπαμε, παντού άφρησεν ίχνη. Νά οι εικόνες «προσωπογραφία νεαρής γυναίκας» με έμφραση γλυκειά και ή προσωπογραφία Γερόνυμου Χόλτζουερ» με βλέμμα διαπεραστικό και τόσον ίσοροπημένο. Κι' άκόμα ο Άλπερτ Ντύρερ καταπιόστηκε με τόν σχεδιασμό καλλιτεχνικών για την εικονογράφηση. Έτσι τόνωμα του Ντύρερ πού πέθανε στις 5 τόν Άπριλή στό 1528 συνδέθηκε με την αναγέννηση τής Γερμανικής και για τούτο άμα τόν προσφέρουμε θυμίζει, μιας άλλερης φίλης. — τής Γερμανικής — την ιστορία του πολιτισμού

H Z

ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

Τό νέο διοικητικό συμβούλιο τής φοιτητικής συντροφιάς προοδετικότερο και ξεκαθαρισμένο από κάποια στοιχεία συντηρητικά προσάλεσε τόν κ. Δ. Γληνό νά κάνει μια όμιλία σχετικά με τόν δρόμο πού θά έπρεπε νά πάρε ή Φοιτητική συντροφία από δώ και μπρός

Ο κ. Δ. Γληνός σέ μια πολύ διαφωτιστική όμιλία έδωσε τόν ιδεολογικό προσανατολισμό του σημερινού φοιτητή. "Υστερ" από την όμιλία του κ. Γληνού γινήκανε κάμποσες συνεδρίες με διάφορους όμιλητές πού σχολιάσανε τις γνώμες του πρώτου όμιλητή. Άκουστήκανε πολλές γνώμες πιότερο μετροδόμενες παρά καθάριες, όσο δεν έπρεπε. Τό θλιβερό είναι πώς υπάρχουνε μερικά μέλη τής Φοιτητικής συντροφιάς πού παρανοούνε τόν σκοπό τής και λένε πώς ή φοιτητική συντροφία ιδρύθηκε με τόν σκοπό ν' αγωνιστεί για την επικράτηση του δημοτισμού και μια πού ή επικράτηση του δημοτισμού δεν πραγματοποιήθηκε, ή φοιτητική συντροφία δεν πρέπει ν' αλλάξει σκοπό, μά ν' αγωνιστεί πρώτα για την πραγματοποίηση του ιδανικού της κι' όταν πραγματοποιηθεί τότες ν' αλλάξει δρόμο. Κι' ότι τώρα δε συμφέρει ν' άποσολεί τις δυνάμεις τής σ' άλλους άγώνες. Πάλι καλά ζητούνε άφτοί οι άνθρωποι, δηλαδή τίποτα άλλονά νεκρώσουνε ένα σωματείο, άφου θέλουνε νά τόν περιορίσουνε μέσα σ' ένα στενό κύκλο. Ξεχνούνε όμως πώς σήμερα ο δημοτικισμός δεν μπορεί νά σταθεί ως ιδανικό πού νά φλογίζει τις καρδιές και νά τούς σπρώχνει στον άγώνα τής δράσης. Άκόμα ξεχνούνε πώς κείνος πού προσάλλισε τόν κήρυγμα του δημοτισμού κι' έλεγε «έναν λαόν ύψώνεται άμα δε φοβάται την άλήθεια» κι' όμως σήμερα βρίσκειται στό πιο αντιδραστικό στρατόπεδο και γλυκοφιλάει τόν χέρι ένού ξεπεσμένου προέγκηπα! Στη δεατερολογία του ο κ. Γληνός έδωσε την άπάντηση σ' όσους είπανε πώς ή Φοιτητική συντροφία πρέπει νά μείνη σωματείο γλωσσικό καθαρά, ένα τέτοιο σωματείο μπορεί νά εΐτανε ωφέλιμο, μά τόν σωματείο άφτο δεν πρέπει νά είναι ή φοιτητική συντροφία.

Ένα πράμα έχω νά συστήσω στό νέο διοικητικό συμβούλιο νά προσέξει στες διαλέξεις — πού βέβαια θά σκεφτεται νά δώσει — νά μη μοιάζουνε με τες προηγούμενες πού έτυχε ν' άκούσω και πού δεν μπορούμε νά τις χαρακτηρίσουμε παρά άποτυχημένες.

Ο κάθε όμιλητής πού θά θελήσει νά μιλήσει άς μετρήσει πρώτα τις πνευματικές του δυνάμεις και άν είναι βέβαιος πώς θά μπορεί νά διαφωτίσει έκεινους πού κάνουνε τόν κόπο και πάνε κάτι νά μάθουνε, άς μιλήσει άν όχι καλύτερα νά μη άνεβαίνει στό βήμα και νά λείει ένα σωρό άνοησίες.

Άκόμα τόν συμβούλιο τής Συντροφιάς νά φροντίσει στό τέλος κάθε διάλεξης νά γίνεται μια συζήτηση σοβαρή κι' όχι νά γίνονται κείνα πού έτυχε νά γίνονε όταν μια δεσποινίδα μάς μίλησε για τόν Νίτσε και ο Προκοπίου για τόν ιστορικό ύλισμό.

Δ —ς Β —ς

ΓΥΡΩ ΑΠ' ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΣΣΙΤΙΟΥ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Έδω και λίγες μέρες τόν Προσφ. φοιτητικό Συσσίτιο πέρασε δύσκολες στιγμές. "Υστερ" άπ' την άπειλή πώς θά κλείσει δλότελα διώχθηκαν μέσ' άπ' αυτό 180 δλόφωτοι φοιτητάι για νά ριχτούν έτσι άργότερα και μακριά άπ' τις αίθουσες του Πανεπιστημίου.

Μέσα σ' όλη αυτή τή καννιβαλιστική κίνηση έπαιξε τόν «περίημο» ρόλο τής και ή έπίσημη «περίημη» Όμ. Πρ. Φοιτ.

Σ' όλους μας είναι γνωστό πώς όταν κανείς χάσει από πάνω του κάθε ίχνος ντροπής βέβαια μπορεί νά κείνει χίλιες δυόβρομερότητες, χωρίς νά κοκκινήσει.

Κανείς όμως δεν μπορεί νά φαντασθεί πώς υπάρχουν άνθρωποι και τέτοιοι είναι οι τής Όμοσ. πού ξεπερνώντας κι' αυτό τόν στάδιο τής άισχύροτης θά «άγωνίζονται»... για νά άψίσουν... πεννασμένους... φτωχούς συναδέρφους τους.

Τι τά θέλετε όμως!

Η ήδική τών ανθρώπων αυτών όλα τά έπιτρέπει, τών ανθρώπων αυτών πού όλο τους τόν παρελθόν είναι μια άπαίσια μαυρίλα, τών χρεωκοπημένων αυτών τύπων πού όλη τους ή «δράση» εΐταν και είναι ή δημιουργία «θαλασσοδανείων και τόν γλυκαντύχισμα... τής παγομένης σαμπάνιας.

Κι' όταν ύστερα άπ' όλα αυτά, πού άποκαλύφθηκαν και ξεσκεπάσθηκαν άπ' τούς συνειδητούς φτωχούς φοιτητές, οι κύριοι τής Όμ' Π. Φ. δέχτηκαν άπ' τούς πρόσφωρες φοιτητές τούς πιο γερούς μπάτσους δεν άφισαν ούτε ένα λεπτό νά τούς ξεφύγει πού νά μη κατηγορήσαν τή συνειδητή πλειοψηφία του συσσιτίου με τις πιο έλαϊνές και άτιμες συκοφαντίες.

Οι μικροί !! Οι άσυνείδητοι !!

Για νά σκεπάσουν τις βρωμιές τους πού τις καλοσκεπάζουνται με τις «ιερές ιδέες» τής «Πατριδας» και τής θρησκείας» ριχτηκαν, φαντασθείτε ξετσιπωσιά ! σέ... άντικομμουνιστικούς άγώνες...

Είναι βλέπετε άριστοτέχναι στη δουλειά τους !...

Γελούοι !! Κάπηλοι κάθε ιδέας !! Θαρθεί καιρός πού ή δουλειά σας αυτή θά παύσει νά είναι έπάγγελμα.

Και τότε οι άγνοί και συνειδητοί φοιτητές θά κάνουν τόν καθήκό τους.

ΕΝΑΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ

ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Νέα έστία» 15 Ιουνίου 1928) Άνάμεσα στην άλλη διαλεχτή ύλη ξεχωρίσαμε ένα όμορφο διήγημα τής Σταρούλας Μαρκέτου, όμορφους στίχους από τά «Τραγούδια τής νύχτας» του ποιητή Άθ. Κυριακή, «Τό άστέρι τόν θαμπό» του Ψυχάρη, σημείωμα για τόν γάλλο ποιητή LOUIS MERCEUR από τόν Τέλλο Άγρο. Άκόμα στό τέλος δημοσιέβεται και ή κρίση του διαγωνισμοϋ διηγήματος, τόν πρώτο βραβείο τόν κέρνει ο κ. Άλέξ. Βέινουλου, δεν μπορούμε νά ξέρουμε κατά πόσο άξιζε νά βραβεφτεί ο κ. Β. Ξέρουμε όμως πώς εΐτανε στη Διάπλαση με τόν ψευτόνομα Θρήνος μάννας, Σμύρνη κτλ.

Νεοελληνικά Γράμματα » (Άπριλς — Μάης 1928 Ηράκλειο). Είναι τόν μόνο έπαρχιακό περιοδικό πού κατορθώνει νά δημοσιέβει πού διαλεχτή ύλη από μερικά τής Αθήνας. Η κυριότερη άρετή του είναι πού μονάχα στη δημοτική γραμμένη συνεργασία δημοσιέβει. Τό διήγημα τής συνεργάτισσας Έλλης Δασκαλάκη, δημοσιέμένο στην πρώτη σελίδα άξιζε άληθινά. Τό «Ντεμποϋτο τής Τσέρκας» του Βελισ. Φέρρη, τόν «Σοφία μιας Ημέρας» του Λευτέρη Άλεξίου, τόν «έναν φίλος» του Άντώνη Γιαλούρη, και τόν «Άχ Γιατρίσα» του Κώστα Τσιτσελίκη, άξιζε νά διαβαστούνε από τόν καθένα. Ξεχωριστή έντύπωση μάς κάμανε δυό ποιήματα του Βαλερίου Κατούλλου μεταφρασμένα και σχολιασμένα από τόν ποιητή Λευτέρη Άλεξίου, καθώς κι' ή συνέχεια τής «Τατιάνα Ίβανόβνι Κάσιν» του Γιάννη Μουρέλλου. Άπό τά κολογραμμένα σημειώματα τής διεφθυσσης ξεσηκώνουμε τόν παρακάτω. Πού άφορούνε τόν γνωστό περιοδικό του κ. Μπαστιά : «Και τούς ρωτούμε. Ποιοί είναι άμναλο και άμαθείς και άσυνείδητοι ; Εμείς, για οι ίδιοι; Κι' άκόμα τούς ρωτάμε: Έτσι μ' όμοια πληροφορημένη πέννα γράφουν για όσα γράφουν ή τούς διεφθύνει σ' όλα τους, τόν ίδιουφλό και ύστερικό πάθος στειωρόσύνης;»

Έλληνικά Γράμματα (16 Ιουνίου).

Στην πρώτη σελίδα διαβάσαμε ένα άρθρο άρκετά περίεργο. Ο άρθρογράφος σχολιάζει τή δική του Γληνού πού έγινε στό πρωτοδικείο. Βοΐζει τούς πολιτικούς, βοΐζει τούς δικαστές, βοΐζει τόν Γληνό και βγάξει τά συμπεράσματα του. Και τελειώνοντας γράφει «Στό άκροατήριό όμως μια νεότητα όλο λαχτάρα περιμένει νά φωτιστεί, νά ένθουσιαστεί, νά πάρει διδάγματα. Χωρίς ή ίδια νά ξέρει γιατί, έφυγε μέσ' άπό τόν δικαστήριο με βαρεία τήν ψυχή, τήν ψυχή πού είχε

ποθήσει να δει μια ανθρώπινη μορφή τοποθετημένη σ' ένα πνευματικό ήθικό επίπεδο κι' αντί για αυτές αντίκρισε ανθρώπινες χαριζατούρες». Τα παραπάνω είναι χαρακτηριστικά γνωρίσματα ανθρώπων που ζουν με δράματα. Απόδειξη τούτου που φαντάζεται τη νεότητα να περιμένει από το δικαστήριο να δώσει τον άνθρωπο που λαχταρούσε! Πόσο φεύγει κανένας απ' την αληθινή ζωή άμα πιαστεί στα δίχτυα του βερμπαλισμού! Ακόμα στο ίδιο φύλλο διαβάσαμε μια κριτική του Ρότα «για τον του Καζαντζάκη. Ο Ρότα δεν μπορεί να δείξει καθόλου σεβασμό στην εργασία των άλλων.

*Όλα δέν του άρέσουνε Παρηγοριέται όμως γιατί υπάρχει ο Αποστολάκης που είναι ο μόνος συγγραφέας και αξιος σεβασμού γιατί μπόρεσε να συμπληρώσει τον Κάρολντ!

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Φίλε κύριε Αλεξανδρίδη ναί, όλοι οί φίλοι μας πρέπει φανατικά να τον υποστηρίξουν γιατί απ' αυτό εξαρτάται ή καλύτερη ή χειρότερη του περιοδικού στο κάτω της γραφής ή συνδρομή είναι τόσο εξαιρελιστική για ένα φιλολογικό περιοδικό ή Καινούργια Ζωή, ούτε επιχείρηση είναι ούτε άσκει και χαμιά άλλη προπαγάνδα. έχτος από μια επίμετρη καλλιέργεια, πλατύτερων ιδανικών στη τέχνη, της είναι άρκετο μονάχα να καλύφτει τα υπερόγκα έξοχα σε τούτα έχουμε πίστη πως οί αναγνώστες της θα φανούνε έχτιμητές του σκοπού της.

— Βιβλία σās σταλήκανε κ. κ. Π. Γλιντζέ, Ι. Δούκα, Α. Νικολήδη, Φ. Ζωίδου Γ. Φωτιάδου, Α. Βασιλείου, Σ. Παπαναουμίδη, Ε. Ηλιάδη, Φ. Αλεξανδρίδου, Β. Μαδαμλήρη, Γ. Κότσαυλε, Μ. Φιλίππιδη Α. Κωνσταντίνου, Π. Παρασχίδου Κ. Διαμάντη και σās εύχαριστούμε θερμά Χ. Ηστ. τί να σου πούμε φίλε μου τούτο δώ, δέν είναι ποίημα άμπα σε καλό σου! Ξαναδιάβασέ το και θα δεις. Χ. Περ.τό διήγημά σου κάτι λέει μās άρεσε τό ύφος σου τό στόλ ή υπόθεση του εντελώς κοινή ένας νιός σκοτώνει την έρωμένη του για λόγους... ζ'έπειτα μετανειώνει γιατί νομίζει πως τον γελάσανε οί φίλοι του και σκοτώνεται επειδή τον τύπτει ή συνείδησή του. δοκίμασε άλλα θέματα πιδ ζωντανά κι'άκόμα παρμένα απ' τη ζωή σου — Ζ. Δάσκ. θα τό δημοσιέβαμε μ' έφχαριστηση αν δέν ήταν γραμμένο και στίς δυό ύψες να τό ξερετε άλλωστε όλοι είναι ζήτημα τεχνικής. Πήραμε τά έργα των κ. κ. ενός άγνωστου (με δυσανάγνωστη υπογραφή από τη Πάτρα με τίτλο των ποιημάτων του CARMINA) άς μās γράψει τόννομα του καθαρά.

Μαρόση, Δερμεντζή, Δελουδή, Παπασταύρου, Γιαλουλή, Παρδελή, Χρυσοπούλου, Άλδέρη Σιλένη, Βασιλειάδη, Νικολοπούλου, Σιδέρη, Σακελαροπούλου που θα κριθούνε με τη

σειρά τους — Τάδατε χωρίς ντόρο, χωρίς φωνές χωρίς κανένα κανένα παραφούσκωμα ταπεινά ή Καινούργια, Ζωή, άρχισε να ξαπλώνει κι' όλοένα να προσελκύει τους φιλολογούντας άπτό είναι τιμή μας. Καρμενίδη, Φιλίδη, Τράμπα, Βεντούρα— Η υποστήριξη σας μās ένθουσίασε έξαιρετικά περιμένουμε και σās εύχαριστούμε, σου γράφουμε. κ. κ. Δανιήλ— Η συνδρομή προπληρώνεται.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΚΑΡΑ ΜΑΡΕ.— «Τό Κεφάλαιον», Β' Γ' Δ' τόμος (μετάφρασις έπιτροπής έπιστημόνων) Έκδοσις «Ακαδημαϊκού» (δηήρου 8)

ΚΑΡΑ ΜΑΡ Ε.— «Η Γένεση του Κεφαλαίου». Έκδοσις βιβλιοπωλείου «Ακαδημαϊκού».

«ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ Λεξικόν της φιλοσοφίας, της κοινωνιολογίας και του σοσιαλισμού. 5ον, 6ον, 7ον τεύχη (Έκδ. «Ακαδημαϊκού» — Ομήρου 8)

ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΣ Γάμου, οικογενείας, κλπ! Μετάφρ. Ε. Δημητρίου, δικηγόρου (Έκδ. «Ακαδημαϊκού»)

Ι. ΖΩΡΕΣ και Η. ΛΑΦΑΡΓΚ. — «Ιστορικός Ιδεαλισμός και Ιστορικός υλισμός» (Έκδ. «Ακαδημαϊκού»).

Μ. ΒΙΣΑΝΘΗ — Τά θανατερά νευρόσπαστα.

Α. ΑΡΓΗ. — Άγνή Σάντα. ΖΑΡΚΟΥ — Δέν είνε κέ σπουδέο πράμα ο θάνατος

Μ. ΒΑΛΤΣΑ — Έρωσώνη (σηνηκή κοροϊδία μονότραχη)

ΝΕΟΙ ΡΥΘΜΟΙ — Στη Δράμα άρ. 3 ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ — μοναδικό στο είδος του άρ. 2

Γ. ΣΤΑΜΠΟΛΗ — Ηδονικά Σονέττα. ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ

Έχτος από μερικά άσήμαντα λάθη που σημειωθήκανε διορθώνουμε έδω πέρα τώρα κάμποσα που άλλωθώνουν την έννοια.

Στό ποίημα του κ.Κ. Θρακιώτη, σ. 74, ή στίξη στό ξύπνημα του γενικά είναι λαθεμένη μά εύ.ολονόητη. Διορθώνουμε μόνο τά πιο σημαντικά. Ο στίχος 6 να διαβαστεί τ'ά γ ρ ι ο β ό ρ ι ή π ε ι ν α ο σ τ. 10 άδραξε και ο τελεφταίος στενή αντί στενής.

Ακόμα στην άρχή του 2ου στίχου του σονέτου Ρονσάρ να προστεθεί ένα μου και ο προτελεφταίος στίχος της Μπαλάντας του Φόρ να διβαστεί.

Τραγουδήσαν χαρούμενα: «Καθένας την άράδα του». Τέλος ξαναδημοσιέβουμε διορθωμένο ολάκαυρο τό πρώτο τρίστιχο της «Ελεγείας» του κ. Γ. Κοτζιούλα σ. 79.

Είχα ένα φίλο μία φορά, τον έχω χάσει τώρα. Κίνησε από καιρό για μάκερνο κάποιον ταξίδι, και ποιός τό ξέρει αν έφτασε στην που ζή- [τούσε χώρα.

Στη σελ. 8) δεφ. στίχ. δεφτ. στήλη. αντί Σταμάτα Άργυρώ.

Η ΦΗΜΗ

ΕΚΔΙΔΕΙ ΟΔΗΓΟΥΣ
ΠΡΑΚΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΥΣ
ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ ΦΗΜΗ
ΣΤΑΔΙΟΥ 24 (Μέγαρον Εφεσίου) ΑΘΗΝΑΙ

ΜΕ 20^ο) ΑΠΟΚΤΑΤΕ ΒΙΒΛΙΑ ΟΛΩΝ ΓΕΝΙΚΑ

ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ ΣΑΝ ΓΡΑΦΕΣΤΕ ΣΤΗ

“ΚΑΙΝΟΤΡΓΙΑ ΖΩΗ,”

Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΖΩΗ

ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ Βιβλία αξίας 25, 50, 100, 200, δραχ. σ' όσους

της έγγράφουνε χρονιάτικους συνδρομητές πάνω από πέντε (5)

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 330.000.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άγιος Νικόλαος	Άρτα	Θεσσαλονίκη	Κοζάνη	Ναύπακτος	Σέρραι
(Κρήτης)	Άταλάντη	Θήβαι	Κομοτινή	Ναύπλιον	Σητεία
Άγρίνιον	Βάμος	Θήρα	Κόρινθος	Νιγρίτα	(Κρήτης)
Άθηναι	Βέρρεια	Ίθάκη	Κύθηρα	Ξάνθη	Σόροβις
Ύπστημα	Μη-Βόλος	Ίωάννινα	Κύμη	Παξοί	Σουφλίον
τροπόλεως 11	Γρεβενά	Καβάλλα	Κυπαρισσία	Πάτραι	Σπάρτη
Πρωτόν Καλ-	Γύθειον	Καλάβρυτα	Λαμία	Πειραιεύς	Σύρος
λιθέας	Διδυμότειχον	Καλάμαι	Λάρισα	Πόρος	Τρίκαλα
Πρωτόν Παγ-	Δημησιόνα	Καρδίτσα	Λεβιάδεια	Πράβιον	Φλώρινα
κρατίου	Δράμα	Καρπενήσιον	Λευκάς	Πρέβεζα	Τρίπολις
Άλεξανδρούπολις	Έδεσσα	Καστορία	Μεγαλόπολις	Πύλος	Χαλκίς
Άλμυρός	Έλασσών	Κατερίνη	Μεσολόγγιον	Πύργος	Χανιά
Άμαλιάς	Ζάκυνθος	Κέρκυρα	Μεσσήνη	Ρέθυμνος	Χίος
Άμφισσα	Ήράκλειον	Κιλκίς	Μυτιλήνη	Σάμος	
Άργοσιόλιον					

Πρακτικόν εν Νέα Υόρκη 7 Wall Street.

Handwritten notes in red ink:
Συμφωνία...
Συμφωνία... 3-